

Vládná pomoc na stabilizáciu bankového sektoru: případová štúdia USA a Írsko

Diplomová práca

Vedoucí práce:

Prof. Ing. Lubor Lacina, Ph.D.

Bc. Eva Bohňová

Brno 2017

Na tomto mieste by som veľmi rada poďakovala vedúcemu tejto diplomovej práce prof. Ing. Luborovi Lacinovi, Ph.D., za jeho odbornú pomoc, cenné rady a pripomienky, ktoré boli kľúčové pri tvorení a spracovávaní tejto práce. Ďalej by som sa chcela poďakovať doc. Ing. Vlaste Kašparovskej Ph.D., za jej cenné rady. V neposlednej rade patrí moje poďakovanie rodine a priateľovi za ich podporu pri písaní tejto práce.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto prácu: **Vládna pomoc na stabilizáciu bankového sektoru: prípadová štúdia USA a Írsko** vypracovala samostatne a všetky použité pramene a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 22. mája 2017

Abstract

Bohňová, E. State aid for stabilizing banking system: the case study of USA and Ireland. Diploma thesis. Brno: Mendel university, 2017.

The aim of the diploma thesis is to evaluate the system of state interventions in the banking sector in Ireland and the USA during the financial crisis. Individual countries have received rescue measures, including deposit guarantees, recapitalization or asset relief measures. In the EU and the US, the measures were implemented in a different form. In the case of USA, a rescue mechanism was provided at the federal level. In the EU, state aid was provided at country level and each country was responsible for its banking system. In the thesis, both rescue systems will be subjected to a comparative analysis. In the second part of thesis will be introduced a created banking union at European level. Then, identical and distinct features of the creating European system with the existing US system will be identified.

Keywords

Rescue measures, State aid, Ireland, United States, banking union

Abstrakt

Bohňová, E. Vládna pomoc na stabilizáciu bankového sektoru: prípadová štúdia USA a Írsko. Diplomová práca. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Hlavným cieľom diplomovej práce je zhodnotiť systém štátnych intervencií do bankového sektora v Írsku a USA v priebehu finančnej krízy. Jednotlivé krajiny prijímali záchranné opatrenia, medzi ktoré patrili garancie na vklady, rekapitalizácie alebo operácie na záchranu aktív. V EÚ a USA boli opatrenia prevádzané odlišnou formou. V prípade USA bol zvolený záchranný mechanizmus na federálnej úrovni, zatiaľ čo na úrovni EÚ bola záchrana prevádzaná na úrovni jednotlivých štátov a každá krajina bola zodpovedná za svoj bankový systém. V diplomovej práci budú oba systémy záchrany podrobené komparatívnej analýze. V druhej časti práce bude predstavená budovaná banková únia na európskej úrovni. Následne identifikované zhodné a odlišné črty budovaného európskeho systému s existujúcim systémom USA.

Kľúčové slová

Záchranné opatrenia, štátna pomoc, Írsko, USA, banková únia

Obsah

1.1	Úvod.....	15
1.2	Cieľ	17
1.3	Metodika práce.....	18
2	Banková kríza a jej prejavy	20
3	Vládna pomoc na stabilizáciu finančného sektora	22
3.1	Forma štátnych intervencií	22
3.2	Podoba štátnych intervencií	23
3.2.1	Poskytovanie štátnych garancií.....	24
3.2.2	Rekapitalizácie	28
3.2.3	Podporné opatrenia zamerané na záchranu aktív	30
4	Sanácia bankového sektora v USA	36
4.1	Podoba štátnych intervencií	36
4.1.1	Opatrenia na záchranu znehodnotených aktív.....	37
4.1.2	Garančná schéma	38
4.1.3	Kapitálová pomoc.....	39
4.1.4	Likvidná pomoc.....	40
4.2	Príklady implementácie opatrení na bankové inštitúcie	41
4.2.1	Citigroup	41
4.2.2	American International Group – AIG.....	42
4.2.3	Bank of America.....	44
5	Sanácia bankového systému v Írsku	46
5.1	Použité opatrenia	46
5.1.1	Garančná schéma	47
5.1.2	Reštrukturalizácia.....	48
5.1.3	Opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami	48
5.1.4	Finančná pomoc.....	50
5.2	Príklady implementácie opatrení na konkrétne inštitúcie	51

5.2.1	Anglo Irish Bank.....	52
5.2.2	Bank of Ireland	53
5.2.3	Allied Irish Bank.....	54
6	Zhodnotenie použitých intervencií v USA a v EÚ systéme na príklade Írska	56
6.1	Základné rozdiely v bankových systémoch v USA a EÚ.....	56
6.2	Opatrenia na záchranu finančných inštitúcií.....	56
6.2.1	Záchranný systém na úrovni EÚ.....	57
6.2.2	Záchranný systém na úrovni USA.....	57
6.3	Porovnanie použitých opatrení.....	58
6.3.1	Rozsah použitých intervencií.....	58
6.3.2	Garancie	61
6.3.3	Rekapitalizácie.....	64
6.3.4	Operácie na pomoc s aktívami	65
6.4	Porovnanie nákladov na prijaté opatrenia	68
6.4.1	Náklady na opatrenia v EÚ a Írsku	70
6.4.2	Náklady na opatrenia v USA.....	73
6.5	Porovnanie prístupu k záchrane bankového systému.....	75
7	Regulačné odpovede na finančnú krízu	79
7.1	Banková únia.....	80
7.1.1	Jednotný mechanizmus dohľadu - SSM	80
7.1.2	Jednotný mechanizmus pre riešenie problémov - SRM	81
7.1.3	Jednotný systém poistenia vkladov.....	82
7.2	Fungovanie bankovej únie v USA a EÚ.....	82
7.2.1	Odporúčania pre tvorcov hospodárskej politiky	85
8	Diskusia	88
9	Záver	91
10	Literatúra	93
	Prílohy	103

Zoznam obrázkov

Obr. 1	Schéma fungovania agentury NAMA	50
Obr. 2	Celkové straty zaznamenané v bankovom sektore vyjadrené v % z HDP každej krajiny.	105
Obr. 3	Následné poskytnutie finančnej pomoci vyjadrené v % z HDP každej krajiny.	105
Obr. 4	Štátny dlh Írska a Nevady vyjadrený v % HDP	107

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Štátne garancie v čase krízy	25
Tab. 2	Prehľad použitých opatrení v jednotlivých krajinách	34
Tab. 3	Zhrnutie prevedených opatrení vo vybraných systémových inštitúciách	45
Tab. 4	Úvery poskytnuté súkromnému sektoru v % HDP	46
Tab. 5	Celkový objem aktív v bankovom sektore v % HDP	46
Tab. 6	Transfer aktív z bánk do spol. NAMA	52
Tab. 7	Prehľad poskytnutých kapitálových injekcií	55
Tab. 8	Použitie intervencie, prevádzané v rámci systematických schém v miliardách eur, v časovom rozpätí 2008-2010	59
Tab. 9	Použitie intervencie na ad hoc princípe v miliardách eur v 2008-2010	59
Tab. 10	Celkovo použité intervencie v rámci systémového prístupu aj ad hoc opatrení v časovom vymedzení 2008-2010, údaje v miliardách eur	60
Tab. 11	Prehľad inštitúcií zodpovedných za jednotlivé opatrenia	61
Tab. 12	Garančné schémy v USA a Írsku	63
Tab. 13	Prehľad základných znakov rekapitalizácií v EÚ (Írsku) a USA	65
Tab. 14	Prehľad základných znakov v opatreniach na záchranu aktív v Írsku a USA	67
Tab. 15	Náklady na fiškálne opatrenia v období 2008 - 2011, vyjadrené v % HDP	70
Tab. 16	Náklady/ výnosy írskej vlády na finančnú pomoc finančným inštitúciám v jednotlivých rokoch v miliónoch eur	73

Tab. 17	Finančný prehľad záchranného programu TARP k marcu 2016	75
Tab. 18	Prehľad charakteristických znakov v bankových systémoch EÚ a USA	78
Tab. 19	Porovnanie formovanej bankovej únie v EÚ a fungujúcej bankovej únie v USA	85
Tab. 20	Zmena vo využívaní štátnych garancií na bankové vklady pred a po kríze	103
Tab. 21	Objem a dĺžka trvania štátom poskytnutých záruk na emitované bankové dlhopisy v období 2008-2010.	104
Tab. 22	Prehľad programov záchranného programu TARP k marcu 2016	104
Tab. 23	Náklady krajín EÚ na finančnú pomoc bankovým inštitúciám v jednotlivých rokoch v miliónoch eur	106
Tab. 24	Prehľad výdajov írskej vlády vplývajúcich zo záchranných opatrení v mil. eur za obdobie 2008-2016	106
Tab. 25	Prehľad príjmov írskej vlády vplývajúcich zo záchranných opatrení v mil. eur za obdobie 2008-2016	106
Tab. 26	Základné údaje Nevady a Írska	107

1 Úvod, cieľ a metodika práce

1.1 Úvod

Keď v roku 2008 došlo k prasknutiu bubliny na americkom hypotekárnom trhu, netrvalo dlho kým sa kríza pomocou integrovaných medzibankových trhov rozšírila aj do Európy. Práve rýchlosť nákazy a prelievania krízových oblastí je potvrdením vysokého stupňa liberalizácie svetového obchodu, či mobility globálneho kapitálu, ktorý je doménou dnešného hospodárstva. Svetovú ekonomiku ochromili globálne problémy a boli sme svedkami prepuknutia jednej z najväčších finančných a hospodárskych kríz v histórii.

Finančná kríza poskytla konkrétne príklady existujúcich vzťahov medzi finančnými systémami a reálnou ekonomikou a zdôraznila, ako môžu rôzne finančné štruktúry odlišne reagovať na otrasy a politické opatrenia. Interakcia medzi finančnými systémami a reálnou ekonomikou sú do značnej miery závislé na regulačných aspektoch, ako je finančný dohľad a finančná regulácia, ako aj na spôsobe, akým sú organizované tieto finančné systémy. Inštitucionálne zloženie finančných systémov a prerozdelenie medzi bankami a nebankovými finančnými inštitúciami môžu mať tiež vplyv na finančnú stabilitu a na procesy obnovy. Navyše, finančné systémy sú formované použitím rôznych typov finančných nástrojov a tým, ako sú tieto nástroje používané a v akom pomere. (ESBG, 2015)

Bezprostredne po prepuknutí finančnej krízy boli naštartované rozsiahle fiškálne stimuly, či už v snahe o zvýšenie spotreby domácností a firiem, ktoré mali podobu transferov či znižovaní daní, alebo stimuly podporujúce a napomáhajúce bankovému sektoru, ktorý bol značne ochromený.

Zhoršenie likvidity a solventnosti v bankovom sektore na globálnej úrovni v období finančnej krízy bolo ovplyvnené rôznymi príčinami. Medzi hlavnými makroekonomickými príčinami môžeme nájsť globálne nerovnováhy¹, či všeobecné podcenenie rizík. Systém zlyhal v riadení rizík, či prílišná zložitosť a neprehľadnosť sekuritizácie. Problém spočíval taktiež v nedostatočnom dohľade ako aj v konaní ratingových agentúr a ich systematickom zlyhaní. (Boudghene, Mases; 2012)

Reakcie vládnych politík sa zamerali na obnovenie bankového systému, ktorého stabilita je nevyhnutná pre následné oživenie ekonomiky a udržanie stability svetového hospodárstva. Jedine zdravý bankový systém môže napomôcť k stimulácii hospodárskeho oživenia, udržania potrebného dopytu, čím by sa zabránilo výraznému poklesu vo výstupe a prehĺbeniu recesnej fázy hospodárskeho cyklu. (IMF, 2009)

¹ Tu sú myslené skôr vonkajšie nerovnováhy, ktoré by sa dali vysvetliť ako zväčšujúce sa deficity a prebytky na bežnom účte platobnej bilancie. Lazový (2012) uvádza, že jednou z dôležitých príčin nedávnej finančnej krízy mohli byť masívne investície z obchodných prebytkov rozvíjajúcich sa krajín, najmä z Číny do USA.

Po páde Lehman Brothers sa kríza prehĺbila a onedlho spôsobila globálne problémy v bankovom sektore. Zasiahnuté boli rôzne významné bankové inštitúcie, pre ktoré by mal podobný scenár katastrofálne dopady, čo by ochromilo svetový bankový trh ešte viac. Riziko tohto katastrofálneho scenára a celá situácia prinútila vlády konať.

Vlády vyspelých krajín sa začali zapájať o boj o záchranu svojich finančných inštitúcií poskytovaním rôznych podpôr, či už prostredníctvom programov určitých samostatným inštitúciám, alebo v podobe systémových programov, zameraných na celý okruh inštitúcií. Intervencie na záchranu bankového systému spočívali v nákupe toxických aktív, či v ich reštrukturalizácii prevádzanej jednotlivými štátmi. (Levy, Schich; 2010)

Verejné autority prijali úlohu veriteľa poslednej inštanície, v zmysle rozšírenia existujúcich garancií, či zavedením nových. Jednalo sa hlavne o garancie bankových aktív a pasív zo strany národných vlád, ako aj prísľub monetárnych autorít poskytnúť likviditu v dostatočnom množstve, ako aj v dostatočnom časovom horizonte. (Levy, Schich; 2010)

To, že sa vlády vo väčšine štátov stali veriteľia poslednej inštanície a použitím rôznych foriem záruk mala byť zachovaná životaschopnosť bankového systému, ktorá je podmienená dôverou veriteľov. Práve narušenie tejto dôvery môže viesť k obrovským problémom, ktoré môžu vážne naštříbiť udržateľnosť a stabilitu bankového sektora. (Levy, Schich; 2010)

Svoju úlohu v tomto čase zohrávala monetárna ako aj fiškálna politika. Obe tieto politiky sa významne podieľali na prevádzaní nápomocných opatrení. Na jednej strane zasahovali centrálné banky, ktoré výrazne rozširovali poskytovanie likvidity. Niektoré centrálné banky využívali kvantitatívne uvoľňovanie, ktoré prevádzali nákupom veľkého množstva štátnych dlhopisov. Navyše centrálné banky podporovali rôzne segmenty trhu pomocou priamych nákupov cenných papierov od ekonomických subjektov. Tieto formy poskytovania likvidity mali za následok významnú expanziu v rozvahách centrálnych bánk.

Na druhej strane ministerstva financií prevzali zodpovednosť za fiškálne opatrenia. Prevádzali napríklad poskytnutie záruk na aktíva a pasíva alebo finančnú pomoc v podobe rozsiahlych kapitálových injekcií. Niektoré z týchto opatrení znamenali okamžité výdavky, ostatné iba podmienené záväzky².

Vládami poskytované finančné prostriedky sa v čase krízy stali významným zdrojom pre financovanie finančných inštitúcií, ktoré v tomto období vykazovali nedostatočné prostriedky na krytie svojich záväzkov. Hlavne v roku 2008 sa emisia dlhových cenných papierov a kapitálových nástrojov bankami stala ich hlavným programom. Za tejto situácie bol rozsah opatrení prijatých na podporu bankového sektora neobmedzený. Veľkosť intervencii sa v každej krajine značne líšila. Cie-

² Podmienený záväzok znamená, že tento záväzok bude splnený len ak nastanú určité stanovené podmienky. Ak tieto podmienky nenastanú, záväzok nemusí byť splnený. Typickým príkladom je záruka, kedy subjekt splní podmienený záväzok len v prípade, ak tento záväzok nie je splnený prvotným subjektom.

l'om týchto zásahov bolo zabránenie bankrotov finančných inštitúcií a mali prispieť k obnove fungovania finančného systému. (Panetta,2009)

Krajiny zasiahnuté krízou sa tak snažili situáciu upokojiť, no ich reakcie neboli jednotné ani pri riešení rovnakých problémov. Otázka ako správne reagovať sa preto stala témou globálnej diskusie.

Zástancovia politiky, v rámci ktorej dochádza k pomoci bankovému systému, argumentujú svoj postoj tým, že zlyhanie významných finančných inštitúcií, najmä bánk, je nevyhnuté obmedzovať. Dôvod je ten, že zlyhanie takýchto inštitúcií má negatívny vplyv na celú reálnu ekonomiku a spôsobuje problémy v správnom fungovaní hospodárstva. Na druhej strane ale oponenti tohto prístupu poukazujú na negatívne dôsledky takýchto opatrení hlavne v dlhšom časovom období. Pre vládu tieto náklady znamenajú obrovské finančné bremeno a krátkodobé prínosy málokedy prevýšia dlhodobé náklady³, ktoré navyše bývajú často krát politickými autoritami ignorované. (Goodlet, 2010)

1.2 Cieľ

Cieľom diplomovej práce je zhodnotiť systém štátnych intervencií smerovaných do bankového sektora USA a Írska. Skúmanie je zamerané na prijímanie záchranných opatrení v uvedených krajinách v priebehu rokov 2008-2014, pričom je dôraz kladený skôr charakter a formu týchto opatrení než na striktné časové hľadisko. Práve tieto stimuly boli hlavnou zložkou záchrany bankového systému, ktorý bol po roku 2008 zasiahnutý globálnou finančnou krízou. Pomocou stimulov vydaných jednotlivými vládami sa malo napomôcť k ozdraveniu bankového systému, ktorý je hlavným predpokladom stabilnej úrokovej miery a reálnej aktivity a tým napomáha v ekonomickom raste krajiny.

Ďalším cieľom bude predstavenie budovanej bankovej únie v EÚ, ktorá predstavuje v európskom kontexte významný integračný posun. Na základe charakteristických znakov bude ďalej posudzované, či sa týmto krokom približuje EÚ systém štátnych intervencií modelu USA.

Analýza bankového sektora zameraná na účinnosť týchto opatrení bude prevedená na dva prípady: Írsko a USA. V oboch bankových systémoch budú skúmané odlišnosti v prijímaných postupoch vychádzajúcich zo štátnych intervencií, ktoré boli prijímané ako reakcia na finančnú krízu.

V oboch systémoch prebiehalo zachraňovanie finančných inštitúcií inak. Jednotlivým európskym štátom bola ponechaná relatívna voľnosť vo vyrovnávaní sa so stratami spôsobených krízou. Štáty sa samé mohli rozhodnúť o prijatí opatrení, ktoré by prispeli k záchrane významných inštitúcií. Ako významný nástroj sa javili záruky poskytnuté bankovému sektoru, ktoré sa pred krízou vyskytovali len ojedinele. Významným nástrojom podpory bankového sektora boli aj kapitálové injek-

³ Dlhodobé náklady pre vládu môžu mať podobu navýšenia vládneho dlhu, ktorý bude nevyhnutné neskôr znížovať, a to napríklad formou zvyšovania daní, alebo znížením verejných výdajov.

cie, ktoré zvyšovali kapitálovú základňu konkrétnej banky, či programy na záchranu znehodnotených aktív.

V európskej odpovedi na finančnú krízu sa prejavila neúplnosť hospodárskej a menovej únie. Tým, že v EÚ neexistovala fungujúca banková únia, záchranné opatrenia nemali podobu systémových postupov, ktoré by vychádzali z nadnárodnej európskej úrovne. Naopak, záchrana a podpora európskeho bankového sektora, zostávala v kompetencií samotných členských štátov, vzhľadom k lokálnemu vymedzeniu.

Práve európsky model pri prijímaní štátnych opatrení na záchranu bankového systému je reprezentovaný Írskom, v ktorom sa finančné problémy spôsobené dopadom finančnej krízy prejavili ako prvé. Podstatná je forma riešenia týchto bankových problémov, konkrétne ich decentralizované riešenie.

Tento postup bude hodnotený a porovnávaný s americkým riešením štátnych intervencií, ktoré prebiehali systémovo, najmä pomocou programu Troubled Asset Relief Program - TARP⁴. V práci bude prevedená identifikácia a komparácia oboch systémov a ich postupovania v záchrane bankových inštitúcií a následne bude zobrazený tento spôsob riešenia na konkrétnych vybraných inštitúciách.

Ďalšia časť diplomovej práce bude zameraná na predstavenie reformy na úrovni EÚ, ktorá je zameraná na vytvorenie bankovej únie. V rámci tejto reformy sú riešené aj postupy pri finančných problémoch bankových inštitúcií a ich prístup k prípadnej pomoci bankového sektora. Následne bude prevedená komparácia, na základe ktorej budú vyhodnotené podobné a odlišné znaky medzi bankovou úniou na úrovni USA, ako aj formovanou bankovou úniou EÚ. Cieľom tejto časti je zhodnotiť, či by sa európsky systém priblížil tomu americkému v otázke sanácie bankového sektora. Tento návrh a jeho zavedenie bude analyzované, pričom budú sformované pripomienky a návrhy k jeho podobe, ktoré budú smerované k tvorcom hospodárskej politiky.

1.3 Metodika práce

V diplomovej práci bude prevedená rešerš relevantných literárnych zdrojov zaoberajúcich sa problematikou štátnych intervencií smerujúcich k záchrane významných finančných inštitúcií. V úvode práce bude predstavená forma a podoba záchranných opatrení, ktoré boli prijímané ako odpoveď na vzniknutú finančnú krízu v 2008. Skúmanie je zamerané na tri základné záchranné opatrenia: poskytovanie štátnych garancií, rekapitalizačné postupy a podporné opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami. Na základe prijímaných opatrení boli na komparáciu európskeho a amerického systému záchrany zvolené dve reprezentujúce krajiny, konkrétne Írsko a USA.

Následne budú skúmané opatrenia prijímané vládnymi autoritami v USA a Írsku, pričom v oboch prípadoch bude postup záchrany zobrazený na konkrét-

⁴ Troubled Asset Relief Program je program sanácie problémových aktív vytvorený v USA. Ďalej už len TARP.

nych systémových bankových inštitúciách, u ktorých boli zaznamenané výrazné záchranné postupy zo strany vlády.

V prípade USA ide o systémovo významné inštitúcie, ktorým bola zo strany federálnej vlády poskytnutá dodatočná pomoc, vo forme špeciálnych postupov, či vytvorenia samotných záchranných programov. V prípade Írska ide o tri systémové bankové inštitúcie, ktoré boli finančnou krízou zasiahnuté ako prvé v poradí a zaznamenali najväčší podiel na celkových záchranných opatreniach prevádzanými Írskom.

Na základe analýzy záchranných postupov v oboch krajinách, bude prevedená komparačná analýza, ktorá bude porovnávať podobu a formu záchranných opatrení v určitých kritériách. Ako konkrétne kritéria pre komparáciu boli zvolené: rozsah opatrení a podoba opatrení vo forme garancií, rekapitalizácií a operácií na záchranu aktív. Na záver tejto časti budú v oboch prípadoch zobrazené aj výšky nákladov na záchranné opatrenia.

Skúmanie štátnych intervencií v konkrétnych krajinách bude zamerané na celkový priebeh vrátane novovytvorených programov na nadnárodnej úrovni s cieľom pomôcť zachrániť bankový sektor danej krajiny. Na základe prevedenej komparatívnej analýzy budú vyvedené základné rozdiely priebehu v zvolených procesoch, na ktorých fungovali štátne intervencie v EÚ (konkrétne v prípade Írska) a Spojených štátoch amerických.

Druhá časť diplomovej práce sa venuje regulačnému opatreniu po finančnej kríze na úrovni EÚ, ktoré je zamerané na vytvorenie bankovej únie. Aj v tejto časti bude prevedená komparácia oboch systémov, pričom porovnávanie bude zamerané na identifikáciu podobných a odlišných znakov medzi bankovou úniou na úrovni USA a formovanou bankovou úniou na úrovni EÚ. Komparácia bude zameraná na postupy pri záchranných opatreniach bankových inštitúcií.

2 Banková kríza a jej prejavy

Už pred rokom 2008 začali banky čeliť likvidným problémom, spojených s neistotou na trhoch a rastúcimi rizikovými hypotékovými úvermi. Hlavne obdobie v rokoch pred krízou 2004 -2007 sa nieslo v znamení jednoduchého prístupu k hypotékam, ktoré v spojení s uvoľnenou monetárnou politikou zvýšili tlaky na refinancovanie bankového sektora. Problémy sa objavili najmä v bankách s vysokým pákovým efektom, či v takých, ktorých záväzky boli kryté krátkodobým financovaním alebo ktoré sa vyznačovali vysokou závislosťou na veľkoobchodnom financovaní. (Boudghene, Maes; 2012)

Celá situácia sa zhoršila po páde významnej inštitúcie Lehman Brothers. Banky sa stali závislými na vzájomných výpožičkách, peňažné a kapitálové trhy ovládali chaos a náklady na financovanie rástli enormnou rýchlosťou. V rovnakom čase sa banky stretávali s problémami spojenými s rizikom insolventcie, hroziacej najmä z dôvodu rapídneho znehodnotenia aktív. Onedlho došlo k odpisom týchto aktív. Následne nastalo niekoľko vln spojených so znižovaním ratingov, pretože už nezobrazovali skutočné riziko daných inštrumentov, pričom išlo hlavne o štruktúrované úverové cenné papiere. Tento fakt mal dopad na nárast rizikovo vážených aktív v bankových rozvahách, ako aj na zníženie kapitálu Tier 1. Problémy so znížením kapitálovej primeranosti a často krát nenaplnenie regulačných požiadaviek zvýšili tlak na bankové ukazovatele solventnosti. (Boudghene, Maes; 2012)

V prípade ak banka obchoduje s veľkým množstvom ekonomických subjektov a hrá významnú rolu v národnom finančnom systéme, môže jej zlyhanie vážne narušiť aj iné inštitúcie, ktoré sú na ňu finančne napojené. Rozvahy bánk sú natoľko prepojené, že pád významnej systémovej inštitúcie môže ovplyvniť fungovanie celého bankového systému⁵.

Zlyhanie takejto významnej inštitúcie ovplyvňuje finančnú situáciu v iných bankových inštitúciách a môže byť spustený tzv. domino efekt, kedy sa tieto problémy prenášajú z inštitúcie na inštitúciu. Ak sú účinky dostatočne rozsiahle, vedľajším efektom môže byť spustenie recesívnej fázy hospodárskeho cyklu. (Stern, 2004)

Problémom pri zlyhaní významnej bankovej inštitúcie je aj fakt, že môže dochádzať k panike a jej následným rozširovaním vo finančnom systéme. Ak sú bankovní vkladatelia presvedčení o nesolventnosti⁶ banky, je vysoko pravdepodobné, že budú požadovať svoje vklady a ľahko môže dôjsť k runom na banky. Táto situácia je však pre banky nebezpečná, pretože banky reálne udržujú len určitú časť týchto vkladov. Pri masívnych žiadostiach o výbery vkladov, nie je možné vyhovieť všetkým týmto požiadavkám. Takže aj v situácií, ak je banka solventná, ne-

⁵ Banky môžu byť so systémovo významnou spoločnosťou natoľko prepojené, že bez splnenia povinnosti tejto významnej inštitúcie voči bankám, nie sú schopné vyplniť svoje záväzky. Ak si banky prestanú dôverovať a požičiavať likviditu, môže to spôsobiť kolaps medzibankového trhu.

⁶ Banka je nesolventná, ak jej pasíva prevyšujú nad aktívami a nie je tak schopná vyplniť svoje záväzky voči veriteľom.

má dostatok zdrojov na vyplatenie všetkých veriteľov. Takže ak dôjde k masívnym požiadavkám na výber vkladov, potrebuje banka veriteľa poslednej inštancie na pomoc s poskytnutím likvidity. (Mankiw, 2007)

Verejné záchrany jednotlivých inštitúcií sú často nevyhnutné, najmä v prípade zlyhania inštitúcie, ktoré neskôr vedie k zvýšeniu systémového rizika⁷ To je dôvod prečo sa mnoho vlád rozhodlo zaviesť opatrenia, ktoré by pomohli finančnému sektoru. (Domingue, 2011)

Podľa Poláčkovej (1999) vládne fiškálne opatrenia sú v prípade zlyhania bankových inštitúcií alebo hrozby kolapsu celého finančného systému z pohľadu ekonomických subjektov dokonca očakávané. Angažovanosť jednotlivých vládnych inštitúcií je považovaná ako priamy dôsledok pri nepredvídateľných udalostiach. Existuje teda morálna povinnosť vládnych orgánov zasiahnuť v prípade zlyhania banky alebo súkromnej spoločnosti.

Podľa Goodleta (2010) sa môžu finančné inštitúcie dostať do problémov nielen vďaka nepredvídateľným okolnostiam, ale príčinou môže byť zlé riadenie v spoločnosti, či riskantné obchodovanie, čo ohrozuje jej solventnosť. Zlyhanie finančných inštitúcií preto nemusí vždy pôsobiť len negatívne, naopak, odstránením slabších inštitúcií z trhu môže napomôcť k zvýšeniu efektívnosti. Problém však nastáva, ak ide o veľkú (tzv. systémovú) spoločnosť, ktorá má rozsiahlu škálu veriteľov. V tomto prípade sa objavuje hrozba, že bude zasiahnutých množstvo subjektov a nastáva otázka, či nebude ohrozená stabilita celého systému.

⁷ Medzi takéto inštitúcie možno zaradiť napríklad medzinárodne pôsobiacu poisťovaciu spoločnosť AIG (American International Group), ktorej kolaps by zasiahol celý systém. Preto sa americká vláda rozhodla zasiahnuť a poskytnúť jej finančnú pomoc vo výške až 180 miliárd dolárov. Neskôr bola AIG prevzatá pod vládnu kontrolu.

3 Vládna pomoc na stabilizáciu finančného sektora

Rozhodovanie fiškálnych a monetárnych autorít o prijímaní podporných opatrení po prepuknutí finančnej krízy bolo naprieč krajinami odlišné. Rozsah a spôsob týchto intervencií mal rôznu podobu.

Na jednej strane boli v niektorých krajinách všetky opatrenia spracovávané jednou inštitúciou⁸, zatiaľ čo v iných boli za rozličné opatrenia zodpovedné jednotlivé inštitúcie. Typicky boli opatrenia realizované cez ministerstvá financií a často krát boli do týchto opatrení zapájané centrálné banky, či iné authority. (Stolz, Wedow; 2010)

Ďalší rozdiel môžeme nájsť v smere, odkiaľ prichádzalo rozhodnutie o prijatí určitého opatrenia. Typicky bola podpora poskytnutá na žiadosť samotnej finančnej inštitúcie, ktorá sa ocitla v problémoch. Na druhej strane v niektorých prípadoch⁹, bolo o vládnej pomoci rozhodnuté na úrovni vlády a táto pomoc musela byť akceptovaná a prijatá samotnými inštitúciami, aj bez ich predchádzajúcej žiadosti. (Stolz, Wedow; 2010)

3.1 Forma štátnych intervencií

Pomoc finančným inštitúciám môže mať dvojitú formu v závislosti na tom, akým spôsobom je prevádzaná. Postupy záchranu môžu mať podobu ad hoc opatrení, alebo komplexnejšiu formu v podobe vytvorenia vnútroštátnych režimov¹⁰.

Začiatok prepuknutia finančných problémov sa niesol v podobe ad hoc opatrení, keďže problémy sa prejavili na úrovni jednotlivých inštitúcií. Ad hoc opatrenia sú opatrenia, ktoré sú presne sformované podľa potrieb konkrétnej finančnej inštitúcie a sú tzv. „šité na mieru“ jej potrebám. (Stolz, Wedow, 2010)

Po prehĺbení finančných problémov a značných turbulenciách na finančných trhoch, pribúdalo množstvo negatívne zasiahnutých bankových inštitúcií ohromnou rýchlosťou. Preto vlády opúšťali svoje prvotné prístupy uspokojovať potreby každej inštitúcie zvlášť, ale miesto toho boli systematicky rozšírené niektoré prvky záchranej finančnej siete. (Schich, 2009)

Po prehodnotení stratégie ohľadne poskytovania finančnej pomoci boli v niektorých krajinách vytvorené komplexné programy s cieľom záchranu finančných inštitúcií¹¹. Tieto programy mali špecifické kritéria pre oprávnenosť, oceňovanie, či trvanie v rámci jednotlivých režimov. (Stolz, Wedow; 2010)

⁸ Ako príklad môže slúžiť Nemecko.

⁹ Napríklad v Spojených štátoch amerických.

¹⁰ Za ďalšiu formu opatrení môžu byť považované záchranné opatrenia prevádzané na federálnej úrovni.

¹¹ Prvý z takýchto systémov bol americký program TARP. O chvíľu neskôr bol v Nemecku založený program Financial Market Stabilization Fund (SoFFin).

Pri porovnaní oboch foriem štátnej pomoci, treba upozorniť na ich výhody a nevýhody. V prípade ad hoc opatrení sa oceňuje rýchlosť a flexibilita týchto opatrení. Tým, že je pomoc poskytnutá priamo určitej inštitúcii, je aj jej podoba ovplyvnená aktuálnymi požiadavkami konkrétnej banky. Na druhej strane môžeme nájsť výhody aj na strane vnútroštátnych systémov. Typickou vlastnosťou týchto programov bolo vytvorenie transparentnejšieho systému, pomocou ktorého mohli banky získať finančnú podporu. Transparentnosť spočívala v tom, že vláda vyhlásila výšku vyčlenených finančných prostriedkov, ktoré predstavovali celkový záväzok, ktorým sa vláda zaväzovala podporiť finančný systém. Práve transparentné jednanie vlády s úmyslom pomôcť bankovým inštitúciám môže prispieť k úspechu reštrukturalizácie bánk v krízových časoch¹². Tak isto je transparentnosť dôležitá pri stabilizácii dôvery vo fungujúci finančný systém ako taký. (Stolz, Wedow; 2010)

K ďalším výhodám vnútroštátnych režimov patrí fakt, že táto forma intervencií je menej náchylná k narušovaniu hospodárskej súťaže v porovnaní s ad hoc opatreniami,¹³ či jej jednoduchšie schvaľovanie a zavádzanie. Jednoduchosť spočíva v tom, že pri ad hoc opatreniach sa vyžaduje schválenie každého opatrenia zvlášť, zatiaľ čo ak sú opatrenia súčasťou režimu, sú schválené automaticky pri zavedení tohto režimu. (Stolz, Wedow; 2010)

3.2 Podoba štátnych intervencií

Kolaps v sektore finančných služieb môže vážne poškodiť finančnú pozíciu vlády a môže byť významným zdrojom finančnej zraniteľnosti. Vlády pri poskytovaní finančnej pomoci volili rôzne podoby intervencií. Medzi najčastejšie využívané nástroje patrili kapitálové injekcie, štátne garancie, či opatrenia smerujúce k pomoci so znehodnotenými aktívami.

Kapitálové injekcie boli nástrojom, ktorý bol zameraný na posilnenie kapitálovej základne v bankových inštitúciách. Poskytnutie záruk na bankové vklady, dlhopisy, či dokonca všetky záväzky, dopomohlo udržovať prístup na finančné trhy a zabránilo panike, ktorej následkom by mohli byť runy na banky. Opatrenia smerujúce na pomoc so znehodnotenými aktívami mali dvojitú podobu a to jednak poskytovanie garancií na tieto aktíva ako aj ich odkupovanie, čo napomáhalo eliminovať nadmerné bankové straty.

¹² Transparentné opatrenia boli dôležité hlavne v Spojených štátoch amerických, keďže začiatok krízy sa spájal s veľkou neistotou. Dôvodom bolo, pre niekoho „záhadné“, postupovanie vlády v prípade Bear Stearns a American International Group, kde boli prevedené intervencie, zatiaľ čo v prípade Lehman Brothers k takýmto opatreniam nedošlo. (Taylor, 2009)

¹³ Tento medzinárodný rozmer je dôležitý hlavne v EÚ, vzhľadom k vysokému stupňu finančnej integrácie. K zníženiu rizika porušovania hospodárskej súťaže sa európske krajiny dohodli na akčnom pláne v Paríži, kde sa zaviazali dodržiavať určité zásady v prijímaní opatrení, ktoré boli určitou odpoveďou na finančnú krízu. Táto spoločná dohoda o konkrétnych zásadách mala zabrániť tomu, aby vnútroštátne opatrenia negatívne ovplyvnili fungovanie jednotného trhu. (Európska komisia, 2008)

3.2.1 Poskytovanie štátnych garancií

Finančná a hospodárska kríza znamenala pre bankové inštitúcie nadmernú finančnú záťaž, ktorá bola len ťažko udržateľná. Problémy bankových inštitúcií spočívali nielen v riziku, že protistrana nesplní svoje záväzky, ale problémom bola aj nízka dôvera v samotné bankové inštitúcie. (Levy, 2010)

Záruky na vklady

Bankové záväzky sú väčšinou likvidnej povahy¹⁴, zatiaľ čo položky na strane aktív sú v porovnaní s nimi menej likvidné. Tento nesúlad predstavuje pre banku riziko, v prípade ak si vkladatelia sťahujú tieto prostriedky, či už následkom paniky na trhoch alebo zhoršujúcich sa ekonomických podmienok. (Allen, 2015)

Po prepuknutí paniky na trhoch, či nedôvere v bankové inštitúcie, môžu vkladatelia vyberať svoje vklady, čo by pre banku znamenalo spomínané likvidné riziko. Práve štátom poskytované záruky na bankové vklady mali za úlohy upokojiť náladu na trhu a minimalizovať prípadne runy na banku. Tieto záruky sú naplnené, pokiaľ dôjde následkom krízy k nedostatočnej koordinácii medzi bankovou inštitúciou a vkladateľom. V prípade, ak je vklad krytý štátnou zárukou a plnenie vkladu nie je zaistené bankovou inštitúciou, je vkladateľovi umožnené požadovať tieto finančné prostriedky od garantujúceho subjektu. (Allen, 2015)

Vládou poskytované záruky na prípad nesplatenia bankových záväzkov pomáhajú bankám udržať prístup k strednodobému financovaniu, kompenzuje vysychanie alternatívnych zdrojov, akým je napríklad sekuritizácia. (Panetta, 2009)

Záruky na bankové dlhopisy

Na zmiernenie problémov s financovaním poskytovali vlády bankám možnosť emitovať nezabezpečené dlhopisy, na ktoré bola vystavená vládna garancia. Táto záruka bola poskytnutá až po zaplatení poplatku zo strany emitenta, čiže bankovej inštitúcie. Tieto opatrenia boli súčasťou širšieho balíka podporných opatrení vydaných pre banky. (Levy, 2010)

Záruky poskytované na bankové dlhopisy poskytovali bankovým klientom určitú garančnú ochranu, ak by došlo k zhoršeniu finančnej situácie v banke. Tieto garancie boli nápomocné v zmenšení paniky na trhoch ale pre vládu znamenali navýšenie budúcich možných výdajov. (Allen, 2015)

Cieľom poskytnutia garančných schém bolo podporiť krátkodobé a strednodobé potreby financovania solventných bankových inštitúcií, ktoré čelili ťažkosti pri získavaní potrebnej likvidity. (Quigley, 2012)

Týmto je teda znížené riziko, že bude banka trpieť problémom s likviditou. V neposlednej rade pomáha tento nástroj k zníženiu nákladov, ktoré by musela banka vynaložiť k získaniu nových finančných zdrojov. (Panetta, 2009)

¹⁴ Napríklad bežné vklady.

Potenciálne nepriaznivé dôsledky tohto druhu opatrenia sú segmentácia a vytesňovanie iných úverových trhov, či dokonca samotné narušenie fungovania na trhu dlhopisov. Tieto záruky bývajú takisto definované dopredu, čo sa ich objemu týka. Vo väčšine prípadov býva stanovený samotný limit v počte inštitúcií, ktorým garancie môžu byť poskytnuté. Medzi oprávnené inštitúcie sú zaradované tuzemské banky, ale v mnohých krajinách sú zahŕňané aj pobočky zahraničných bánk fungujúcich na domácom trhu. (Panetta, 2009)

Použitie štátnych garancií

Tieto záruky boli využívané na garantovanie aktívnych položiek v rozvahách banky, ako aj na položky pasívnej povahy, medzi ktoré patrili najmä poistenia vkladov, či emitované dlhopisy a iné cenné papiere.

Tab. 1 Štátne garancie v čase krízy

Krajina	Záruky na vklady	Záruky na dlhopisy
Rakúsko	✓	✓
Belgicko	✓	✓
Dánsko	✓	✓
Nemecko	✓	✓
Fínsko	✓	○
Slovensko	✓	
Grécko	✓	✓
Írsko	✓	✓
Island	✓	
Česko	✓	
Luxembursko	✓	
Holandsko	✓	✓
Španielsko	✓	✓
V. Británia	✓	✓
USA	✓	✓
Francúzsko		✓
Maďarsko	✓	○
Taliansko		○
Portugalsko	✓	✓
Švédsko	✓	✓
Švajčiarsko	✓	

Zdroj: Levy, Schich, 2010

V uvedenej tabuľke číslo 1 sú označené krajiny, ktoré využívali štátne záruky na rôzne účely. Znak v políčku označuje krajinu, kde bol garančný systém zavedený a používaný. Naopak prázdny krúžok označuje štát, kde boli síce tieto záruky zave-

dené, no nakoniec neboli využívané. Prázdne políčko zobrazuje situáciu, kedy nebolo dané opatrenie v konkrétnej krajine vyhlásené, prípadne takéto záchranné postupy neboli využívané vo významnej miere.

Záruky na bankové vklady

Ochrana vkladov bola prvým opatrením, ktoré sa zavádzalo s cieľom čeliť zhoršenej finančnej situácii. Podľa autora Quigley (2012), si tieto opatrenia dávali za cieľ obnoviť dôveru v solventné inštitúcie, ako aj v trh samotný a podporiť poskytovanie úverov v ekonomike.

Väčšina systémových spoločností preukázala väčší záujem o zaistenie garancií na „nadradené“ záväzky¹⁵, v presvedčení, že v prípade zlyhania bude štát hrdiť určitú mieru kompenzácie, čiže určitú časť záväzku v prípade neplnenia zo strany veriteľov. Garančné schémy boli pôvodne obmedzené na dobu šiestich mesiacov, ktorá bola ale predĺžená, no maximálne na záväzky so splatnosťou 5 rokov. V kontexte EÚ boli tieto záruky k dispozícii všetkým systémovým finančným inštitúciám, vrátane zahraničných pobočiek bankových inštitúcií¹⁶, u ktorých vzrástlo riziko ohrozenia prístupu k finančným tokom, čiže k likvidite. Ak daná finančná inštitúcia požiadala o štátne záruky, na oplátku bol požadovaný reštrukturalizačný plán. S cieľom minimalizovať narušovanie hospodárskej súťaže, bolo oceňovanie záruk odhadované podľa tržných cien. (Quigley, 2012)

Poskytnuté garancie na vklady neznamenujú pre vládu žiadne okamžité náklady. K platbe zo strany štátu dochádza až vtedy, pokiaľ nie je finančné plnenie z tohto vkladu zabezpečené bankovou inštitúciou. Naopak, ak chce banková inštitúcia prijať v určitej podobe garancie od štátu, musí najskôr zaplatiť poplatok. Tento poplatok by sa dal prirovnať k platbe poistného.

Všetky vlády účtovali bankovým inštitúciám stanovený poplatok za poskytnutie vládnych garancií, ktorého výška je založená na veľkosti krytého rizika, alebo podľa referencií ratingových agentúr. Dáta o skutočných poplatkoch nie sú zverejňované informácie, preto je ich výška iba odhadovaná. Tieto odhady naznačujú, že výška zavádzaných poplatkov sa medzi krajinami výrazne líšila. Priemerne sa však výška poplatkov v krajinách pohybovala v hodnote okolo 100 bázických bodov¹⁷. Zaujímavé bolo, že výška poplatkov bola len v niektorých krajinách založená na stupni rizikovosti vychádzajúceho z možného nevyplatenia bankových vkladov. Dokonca naprieč krajinami boli použité odlišné indikátory, ktoré mali toto riziko kvantifikovať. (Levy, 2010)

V poskytovaných garanciách a zárukách môžeme nájsť niekoľko odlišností v rámci EÚ a USA. Tieto rozdiely sú ovplyvňované aj odlišným prostredím, ktorému

¹⁵ Pri takýchto záväzkoch majú veritelia povinnosť splatiť záväzok ako prvý, v prípade zlyhania inštitúcie. Je to určitý opak podriadeného záväzku.

¹⁶ Niektoré členské štáty vylúčili zahraničné pobočky z garančných schém.

¹⁷ Extrémne nízke poplatky boli akurát vo Francúzsku (50 bázických bodov), či Nemecku (91 b.b.) a najvyšších hodnôt dosahovala Veľká Británia (114 b.b.)

čelia jednotlivé krajiny na oboch územiach. V európskych programoch boli na stanovovanie výšky poplatkov za garancie používané swapy na úverové zlyhanie. Naopak v USA boli poplatky platené v závislosti na dobe trvania záruky a nebola im pripisovaná špeciálna dôležitosť. (Levy, 2010)

Čo sa týka vládnych zásahov, boli rozširované existujúce záruky, ale masívne sa zavádzali a poskytovali aj nové, čo malo prispieť k stabilizácii krátkodobého a dlhodobého financovania. Tieto nové formy záruk mali špecifickú podobu, pretože kryli hlavne znehodnotenú aktíva, čo nebolo zvykom za normálnych okolností. Banky ovplyvňovali nepriamo, pretože zárukami bol jednoduchší prístup k financovaniu¹⁸. Okrem toho mali tieto garancie dôležitú úlohu v kvantitatívnom hľadisku. (Levy, 2010)

Po roku 2008 došlo k výraznému zvyšovaniu objemov garantovaných vkladov, čo dokazuje aj tabuľka číslo 20, uvedená v prílohách práce. Absolútna veľkosť štátnych záruk sa zvýšila v každej uvedenej krajine.

S prijatím vládnej záruky malo byť dosiahnuté zníženie rizika vyplývajúceho z nesplatenia záväzkov a tým sa mala zvyšovať možnosť získania finančných zdrojov, ktoré sú podmienené dôverou investorov. (Dominigue, 2011)

Pri hodnotení vládnych záruk sa mnohí¹⁹ zhodujú na tom, že toto vládne opatrenie splnilo svoje ciele, pretože umožnilo bankám čerpať na trhoch finančné prostriedky a tak isto prispelo k predĺženiu splatnosti ich záväzkov v časoch, kedy bol prístup k tradičným zdrojom financovania prakticky nemožný.

Záruky na bankové dlhopisy

Ako odpoveď na zhoršovanie prístupu bankových inštitúcií k novým a veľmi potrebným finančným zdrojom slúžili opatrenia garantujúce emitované dlhopisy. Tieto opatrenia smerovali k istému upokojeniu bankových veriteľov. Mala byť podporená ich ochota investovať do týchto dlhopisov s tým, že v prípade zlyhania bankovej inštitúcie, bolo plnenie zabezpečené štátom.

Ako možno vidieť v tabuľke číslo 21, uvedenej v prílohách práce, poskytovanie záruk na dlhopisy emitované bankovými inštitúciami boli využívaným nástrojom, a to ako medzi krajinami EÚ, tak aj v USA. Najväčšie objemy krytých dlhopisov v období 2008-2010 boli v USA a v Nemecku. Priemerná dĺžka trvania týchto garancií sa pohybovala v rozmedzí cca 20 – 50 mesiacov, v závislosti na danej krajine.

Časové vymedzenie v oblasti garantovaných bankových dlhopisov bolo limitované na 3 roky, čiže 36 mesiacov. Zo začiatku riešenia krízovej situácie nebolo toto opatrenie veľmi využívané, práve pre jeho limitujúce časové obmedzenie. To bol hlavný dôvod, prečo došlo k navýšeniu spomenutého časového obmedzenia. V niektorých krajinách bola táto doba navýšená do doby splatnosti konkrétnych

¹⁸ Išlo o maloobchodné aj veľkoobchodné financovanie

¹⁹ Napríklad: ECB (2010), MMF (2009), Levy a Zaghini (2010), Panetta (2009), Schwrtz (2010), Schich (2009).

dlhopisov. Vo výnimočných prípadoch mohla byť teda celková doba trvania týchto záruk navýšená na dĺžku 3-5 rokov²⁰. (Wedow, Stolz; 2010)

Zavedenie systému záruk na cenné papiere zo strany vlády viedlo k zmierneniu problémov s financovaním a malo pozitívny dopad aj na posilnenie dôvery v bankové inštitúcie. Na druhej strane ale posilnenie dôvery, či ovplyvnenie očakávaní nie je zásluhou iba poskytovaných vládnych garancií, ale aj ostatných podporujúcich opatrení.

3.2.2 Rekapitalizácie

Vzhľadom k tomu, že turbulencie vo finančnom systéme neprestávali, došlo k zníženiu ratingov. Banky čelili stratám vo svojich úverových portfóliách a tak isto narástol počet rizikovo vážených aktív. Tieto faktory výrazne ovplyvnili kapitálové pozície bankových inštitúcií. Banky pocítili problémy s likviditou, dokonca u niektorých sa riešila aj hrozba insolventnosti. Ako odpoveďou zo strany štátu prišlo riešenie v podobe priamych kapitálových injekcií, poskytovaných týmto problémovým inštitúciám. (Wedow, Stolz; 2010)

V rámci tohto nástroja podporujú vlády bankovú kapitálovú základňu²¹ tak, že poskytujú finančné prostriedky vo forme kapitálových injekcií a výmenou za ne požadujú rôzne finančné nástroje. Tie môžu mať formu kmeňových akcií, prioritných akcií, warrantov, podriadeného dlhu²², či tichej spoluúčasti. (Panetta, 2009)

Kapitálové injekcie boli vo väčšine prípadov poskytované prostredníctvom nadobudnutia prioritných akcií alebo iných hybridných nástrojov, ktoré spĺňali požadované podmienky²³. Využívanie prioritných akcií bolo zvolené hlavne preto, pretože tento postup viedol jednak k posilneniu kapitálovej pozície v banky, ale na druhej strane dochádzalo k prevodu vlastníckych práv zo súkromného do verejného sektoru. Prioritné akcie sa nespájajú s hlasovacími právami, ale pre držiteľa takýchto akcií znamenajú pravidelné dividendové platby a zaručujú tak isto aj výhodnejšie postavenie v prípade likvidácie spoločnosti. (Wedow, Stolz; 2010)

Finančné prostriedky sú väčšinou poskytované zo zdrojov ministerstiev financií, či hospodárstva a maximálna veľkosť programov je vo väčšine prípadov dopredu stanovená²⁴. (Panetta a kol., 2009)

²⁰ V niektorých krajinách dokonca neskôr došlo aj k objemovému obmedzeniu. Konkrétne bol určený limit, ktorý obmedzoval pomer celkovej sumy garantovaných dlhopisov k celkovej nesplatennej sume nezabezpečených dlhopisov. Takýto limit zaviedlo napríklad USA.

²¹ Ide o položky vlastného kapitálu Tier 1 a doplnkového kapitálu Tier 2.

²² Podriadený dlh môže mať formu hybridného kapitálu (Sutton, 2010)

²³ Podľa bazilejských pravidiel môžu byť súčasťou kapitálu Tier 1 len nekumulatívny typ prioritných akcií.

²⁴ Ako výnimky môžu slúžiť niektoré európske krajiny, ako napríklad Taliansko a Španielsko, kde nie je stanovená žiadna maximálna hodnota. Úrady tým dávajú najavo, že budú dané finančné prostriedky poskytnuté „podľa potreby“. Napríklad ani program Capital Assistance Program - CAP vytvorený americkou federálnou vládou nemá stanovenú špecifický maximálny strop, pretože tento objem záleží na tom, aký objem kapitálu je banka sama schopná získať po tzv. „záťažovom teste“.

Autori Mariathasan a Merrouche (2011) vo svojej štúdií zistili, že v prípade bánk s vyšším kapitálovým ukazovateľom Tier 1²⁵ a väčším podielom likvidných aktív²⁶ na celkových aktívach, existuje nižšia pravdepodobnosť, že budú rekapitalizované. Naopak ak sa jedná o systémovú inštitúciu, je pravdepodobnejšie, že na jej záchranu budú poskytnuté finančné prostriedky z verejných zdrojov. V prípade veľkých inštitúcií sa rekapitalizácia často spája s vynútenými fúziami alebo so znárodňovaním týchto bánk. V prípade pomoci menšej inštitúcie, býva hlavným determinantom pre vykonanie rekapitalizácie nedostatok likvidných aktív.

Pri rozhodovaní o zvolení tohto opatrenia museli vládne authority čeliť rozhodnutiu, či je vhodné použiť na pokrytie bankových strát peniaze daňových poplatníkov, alebo či je lepšie takúto pomoc neposkytovať a čeliť tak riziku, že môže dôjsť k bankrotu celej krajiny. Táto hrozba bola však pre mnohých neprípustná a preto zvolili poskytovanie kapitálových injekcií do svojich záchranných programov. Mnoho vlád prijalo myšlienku, že je nevyhnutné finančne pomôcť svojim bankovým inštitúciám, ak sa dostanú do vážnych finančných problémov.

Rekapitalizácie boli prijaté v mnohých krajinách, no nie vždy boli nakoniec použité. Väčšina kapitálových injekcií bola prevádzaná formou nákupu nových akcií, väčšinou prioritných, ktoré boli získané výmenou za spomínanú finančnú injekciu poskytnutú danej inštitúcii. Cenné papiere boli nakúpené za nižšie ceny v porovnaní s ich skutočnou hodnotou²⁷, pričom boli uplatňované dodatočné podmienky nákupu, ako sú napríklad obmedzenia dividendových platieb, či iné formy kompenzácie²⁸. (Levy, 2010)

Vzhľadom k tomu, že cieľom rekapitalizácií je poskytnúť bankám kapitál Tier 1 na dobu určitú, súčasťou rekapitalizačných plánov bývajú aj ukončovacie stratégie. Ako uvádza Webel a Stolz (2010), celkovo boli možné niekoľké formy ukončenia tohto opatrenia:

- Pomocou pevne stanoveného dátumu ukončenia rekapitalizačných opatrení
- Pomocou kúpnej opcie, ktorá mohla byť súčasťou akcií. Táto opcia umožňuje banke za stanovené cenu previesť spätný nákup týchto akcií získaných vládou v určitú stanovenú dobu.
- Pomocou dividendy platených na základe nakúpených akcií. Tieto dividendy môžu byť pevne stanovené na úrovni, ktorá banky nútila previesť čo najskorší možný spätný nákup, alebo zmenu prioritných akcií na kmeňové.
- Pomocou „step-up“ doložky. Táto doložka vedie k rýchlejšim výplatám dividend po uplynutí určitej pevne stanovenej doby²⁹.

²⁵ Tier 1 v tejto súvislosti vyjadruje pomer prioritných akcií a kmeňového kapitálu na celkovom kapitále

²⁶ V tejto súvislosti sa za likvidné aktíva považujú vládne dlhopisy, úvery a pohľadávky so splatnosťou do troch mesiacov

²⁷ Do úvahy sa brala tržná hodnota.

²⁸ Nazývali sa aj behaviorálne obmedzenia

²⁹ Tieto doložky boli typicky súčasťou USA rekapitalizačných plánov.

Zatiaľ čo prvá forma ukončenia stanovuje kritéria na spätné splatenie poskytnutého kapitálu, ostatné formy ponechávajú rozhodnutie o splatení kapitálových injekcií na samotnú inštitúciu. Prvý prístup teda zabraňuje možnej konkurenčnej nevýhode pre banky, kedy k spätnému splateniu nedochádza z verejných prostriedkov, zatiaľ čo ostatné banky túto formu splatenia použiť môžu. Avšak nevýhodou je, že stanovený dátum nemusí inštitúcii vyhovovať, preto tak k splateniu jednoducho nemusí dôjsť. (Webel, Stolz; 2010)

Týmto opatrením bola posilňovaná a zvyšovaná kapitálová základňa bánk, čo bolo dosiahnuté poskytnutím potrebného kapitálu. Rekapitalizácie umožňujú bankám odpísať časť nesplatených úverov, vďaka čomu boli absorbované ďalšie straty a posilňovaná ochrana bankových veriteľov. Rekapitalizačné programy taktiež prispievajú k zníženiu nákladov na financovanie dlhovej služby zo vzniknutých záväzkov. Kapitálové injekcie zmierňujú finančné obmedzenia v bankových rozvahách a tým sa snažia udržať schopnosť bánk poskytovať úvery. (Panetta, 2009)

Na druhej strane sú vládne rekapitalizácie negatívne vnímané zo strany širokej verejnosti. Hlavným dôvodom je finančná záťaž uvalená na daňových poplatníkov, alebo hrozba morálneho hazardu. Ten súvisí s tým, že sa banky budú spoliehať na tento zdroj financovania v prípade budúcich kríz, čím sa môže podporiť ich nezodpovednejšie správanie. (Caballero, Hoshi; 2008)

Ako ďalším problémom sa mohli javiť kapitálové injekcie do bankových inštitúcií z pohľadu dopadu do verejných financií. Rekapitalizácie mohli mať dvojitý dopad na vládny rozpočet. Ak vládne nákupy smerovali do akcií, s ktorými sa nespájali rozhodovacie právomoci, je nevyhnutné porovnať cenu, za ktorú tieto nákupy prebehli s tržnou cenou. Ak bola tržná cena nižšia, automaticky sa tento nákup považoval za kapitálovú pomoc od vlády smerujúcej danej inštitúcii. Takýto typ kapitálovej pomoci automaticky zvyšoval štátny deficit. Ak vlády prevádzali nákup inštrumentov, ktoré mali formu prioritných akcií, kde bol každoročne vyplácané určité výnosy z nich plynúce, takéto nákupy boli klasifikované ako finančné transakcie. (Bacilis, 2013)

3.2.3 Podporné opatrenia zamerané na záchranu aktív

Opatrenia na záchranu aktív sú vládne opatrenia zamerané na pomoc bankám takým spôsobom, že ich oslobodia od aktív, ktoré sú považované za znehodnotené, či „toxické“. Za takéto aktíva sú považované aktíva, ktorých vnútorná hodnota výrazne prevyšuje ich tržnú hodnotu, ďalej aktíva, pri ktorých sa očakávajú relatívne vysoké straty, alebo také, ktoré môžu mať na banku negatívny dopad v dôsledku zvýšených nákladov na ich financovanie. (Boudghene, Maes; 2012)

Opatrenia na záchranu aktív možno rozdeliť podľa spôsobu ich prevedenia a konkrétnej implementácie na nákupy aktív a poskytnutie štátnych garancií na takýto typ aktív.

Nákupy aktív

Nákupy aktív spočívajú vo vyčlenení znehodnotených aktív z bankových rozváh prostredníctvom štátneho nákupu. Cieľom tohto opatrenia bolo preniesť znehodnotené aktíva z rozvahy finančnej inštitúcie na iný subjekt, čím by sa rozvaha bankového subjektu o tieto aktíva „očistila“. Nákupy aktív boli prevádzané centrálnymi bankami aj vládami. Táto forma zabezpečuje odstránenie aktív z bankových rozváh, tým, že tieto aktíva prejdú na samostatnú inštitúciu³⁰.

Nakupované aktíva mali rôznu podobu, ako napríklad dlhodobé štátne dlhopisy, cenné papiere kryté hypotékami, či nelikvidné inštrumenty. (Laeven, Valencia; 2011)

Špeciálnou formou na zvládnutie nadmerných strát vo finančnom systéme bolo vytváranie „problémových bánk“. Tieto „problémové banky“ boli samostatnými právnymi subjektmi, pričom môže ísť o banky súkromné, vlastnené štátom, alebo dokonca môže ísť o bankový systém ako celok. (Sutton, 2010)

Boli nadstavené tak, aby nakupovali významne znehodnotené alebo nelikvidné aktíva za tržnú cenu. Ich cieľom bolo teda spravovanie znehodnotených aktív z rekapitalizovaných bánk. Tým, že sa tieto problémové aktíva previedli z bankových inštitúcií do „problémových bánk“, bankové inštitúcie vyčistili svoje rozvahy od týchto znehodnotených aktív a museli prijať ich odpisy. Akcionári a držiteľia dlhopisov vďaka tomuto utrhli straty. (Sutton, 2010)

Týmto subjektom, na ktoré boli aktíva prenesené bola väčšinou zvláštna účelová jednotka³¹, ktorá bola čiastočne alebo plne financovaná štátom. Banka teda prenáša znehodnotené aktíva na túto jednotku a na oplátku dostáva banka príjem finančných prostriedkov v hotovosti, alebo môže k tomuto plneniu dochádzať neskôr, čiže v podobe odloženej platby. (Boudghene, Maes; 2012)

Zvyčajne ide o štátom garantované pohľadávky, ktoré získava banka a objavujú sa v jej rozvahe na aktívnych účtoch. SPV zvyčajne financuje nákup portfólia znehodnotených aktív emisiou aktív a dlhových cenných papierov. Tieto jednotky bývajú spozorované štátom, väčšinou formou poskytnutia kapitálu, čiže kapitálovou injekciou, ktorá nemusí byť poskytnutá len štátom, ale participovať sa môžu aj súkromní investori, vrátane bánk. Alebo štát môže poskytnúť tejto špeciálnej jednotke garanciu na časť jej dlhov, pričom býva krytá ich významná časť. Toto dlhové financovanie môže byť navýšené pomocou externých zdrojov investorov, alebo interne od banky, ktorej aktíva jednotka preberá. Ďalej môže táto špeciálna jednotka vydávať aj podriadené dlhy, ktoré ale zvyčajne nebývajú garantované štátom. (Boudghene, Maes; 2012)

Nákupy aktív zlepšujú bankovú likviditu a znižujú riziko nepriaznivého vývoja³², ktorému bývajú vystavené bankové portfólia. (Panetta a kol., 2009)

³⁰ Takouto inštitúciou mohla byť napríklad konsolidačná štátna banka, štátny fond, či „bad bank“.

³¹ Special purpose vehicle – (SPV)

³² Tzv. „tail risk“ je riziko, že aktíva alebo celé portfólio aktív sa výrazne odchyli od svojej bežnej hodnoty. Väčšinou sa toto riziko viaže k zníženiu hodnoty daných aktív.

Ďalším dôsledkom tohto opatrenia bol fakt, že nákupy aktív od bankových inštitúcií napomohli k zníženiu strát na ich majetkoch. (Laeven, Valencia; 2011)

Presun týchto aktív do špeciálnych jednotiek pomohol bankám čiastočne obnoviť prístup k likvidite, no vyvolal aj množstvo problémov. Toto opatrenie vytvorilo problém ohľadne hospodárskej súťaže, ktorý sa vzťahoval na stanovenie novej účtovnej hodnoty znehodnotených aktív tak, aby táto hodnota nebola skreslená. (Sutton, 2010)

Podľa rozhodnutia Európskej komisie bolo toto opatrenie zamerané na primerané rozdelenie záťaže medzi bankovou inštitúciou a štátom. Hodnota poskytnutej štátnej pomoci zobrazuje rozdiel medzi hodnotou pri nákupe aktív zaplatenou banke a tržnou hodnotou aktív³³. Táto forma záchrany alebo podpory bankových inštitúcií je zvládnuteľná len pokiaľ je nákup znehodnotených aktív obmedzený maximálnymi limitmi³⁴. (Quigley, 2012)

Záruky na aktíva

Pri využití druhého prístupu k riešeniu znehodnotených aktív, použitie vládnych garancií, je postup úplne odlišný. V tomto prípade ostávajú znehodnotené aktíva v rozvahe konkrétnej banky a poskytnutie štátnej garancie slúži ako zaistenie pre banku v prípade vzniknutých strát zo znehodnotených aktív. (Boudghene, Maes; 2012)

Štát poskytuje garancie na vymedzené portfólio zložené z týchto nelikvidných aktív. Dané portfólio býva rozdelené na tzv. tranže, pričom vzniknuté straty sú rozdelené medzi bankovú inštitúciu a štát v určitej miere podľa dohodnutého mechanizmu zdieľania strát. (Boudghene, Maes; 2012)

Záručné opatrenia týkajúce sa aktív by sa dali prirovnať k mechanizmu predajnej opcie. Maximálny výnos pre štát predstavuje zaplatený poplatok zo strany banky, ktorý štát prijíma za poskytnutie garancie ešte pred jej zavedením. Naopak najväčšiu stratu, ktorú štát môže utŕžiť, predstavuje rozdiel medzi vládnym podielom na stratách z portfólia znehodnotených aktív a získaným poplatkom za poskytnutie garancií. (Boudghene, Maes; 2012)

Ekonomický efekt je podobný pri oboch nástrojoch, najmä ich negatívny dopad pre vlády v podobe strát v prípade nepriaznivého vývoja. Čiže v situácií, kedy ex post straty presiahnu očakávané ex ante straty. Obidva nástroje umožňujú banke

³³ Na základe odhadov Európskej komisie bolo na schémy smerujúce na pomoc s nelikvidnými aktívami vynaložených asi 104 miliárd eur.

³⁴ Jedinečná inštitúcia, ktorá bola vytvorená v EÚ bola Národná agentúra pre správu aktív (NAMA), implementovaná v Írsku. Táto inštitúcia nemala stanovené žiadne limity v nákupe aktív, čím sa eliminovali akékoľvek ocenenia, ktoré by zobrazovali reálnu hodnotu. Hodnota znehodnotenia niekoľkonásobne presiahla veľkosť štátu, čím spôsobila značné ekonomické problémy. Írske predpoklady, že záruky ukludnia trh a plnenie zo strany vlády nebude výrazné, neboli úplne naplnené a finančné náklady vlády sa po čase stali neúnosnými.

odstrániť neistotu ohľadne možných budúcich strát plynúcich z portfólia znehodnotených aktív. Ak je toto portfólio aktív z bilancii bánk odstránené, o takú istú časťku banke sa znižuje potrebný kapitál, ktorý banka udržuje na pokrytie neočakávaných strát plynúcich z tohto portfólia. (Boudghene, Maes; 2012)

V praxi môžu štáty kombinovať obidva prístupy k záchrane aktív. Členské štáty EÚ si môžu konkrétne vybrať medzi jednotlivými opatreniami, ktoré sú prevádzané jednotlivými bankami alebo využiť možnosti vnútroštátnych systémov, ktoré sú charakteristické vopred stanovenými cenovými podmienkami a sú dostupné pre všetky banky, ktoré sa stali oprávnenými vďaka napĺňaniu zadaných podmienok. (Boudghene, Maes; 2012)

Použitie záchranných opatrení

Banková kríza sa podľa Laevena a kol. (2012) považuje za systémovú, ak sú v bankovom systéme zaznamenané príznaky finančnej tiesne, ako napríklad runy na banky, nadmerné straty, či rovno likvidácie bankových inštitúcií a tak isto sú prijaté rozsiahle intervenčné opatrenia v reakcii na významné bankové straty. Za rozsiahle, či významné politické zásahy sa považujú také intervencie, ktoré spĺňajú aspoň tri z nasledovných podmienok:

- Likvidná pomoc sa považuje za rozsiahlu, ak pomer pohľadávok k zahraničným vkladom a záväzkom vykazuje hodnotu aspoň 5%, alebo ak sa viac ako zdvojnásobí v porovnaní s predkrízovým stavom. Sem sa zahrňuje likvidná pomoc poskytnutá zo štátnej pokladnice, ako aj poskytnuté prostriedky z centrálnych bánk. Na druhej strane sa sem nezahrňuje likvidná pomoc poskytnutá dcérskej spoločnosti nadnárodnej banky, ktorá sídli v zahraničí³⁵.
- Náklady na reštrukturalizáciu bánk sú významné, pokiaľ presahujú hodnotu aspoň 3% HDP. Náklady na reštrukturalizáciu bánk sú definované ako hrubé fiškálne výdavky, ktoré smerujú k reštrukturalizácii finančného systému.
- Veľká časť bankových inštitúcií je znárodnená. Významné znárodňovanie bankových inštitúcií znamená prevzatie systémovo dôležitých finančných inštitúcií pod vládnu agendu, kedy vláda zastáva väčšinový podiel na základnom imaní.
- Bol poskytnutý významný objem bankových garancií, pričom táto garancia mohla zastrešovať úplnú ochranu bankových záväzkov. Za významné využitie tohto opatrenia bolo považované aj rozšírenie štátnych garancií nielen na vklady ale aj bankové aktíva, či emitované dlhopisy.
- Nákupy aktív dosahujú hodnôt minimálne 5% HDP. Nákup aktív od finančných inštitúcií zahŕňajú nákup centrálnou bankou, ako aj štátnu pomoc.

³⁵ Ak teda bola poskytnutá finančná pomoc Federálnym rezervným systémom, ktorá bola určená pre dcérske švajčiarske banky sídliace vo Švajčiarsku, takáto pomoc bude zarátaná do podpory USA.

Tabuľka č. 2 uvádza nedávne opatrenia, ktoré dokazujú, že finančná kríza z roku 2008 sa vo väčšine krajín prejavila ako systémová. Obidve podmienky boli splnené už v prvom roku po prepuknutí finančnej krízy, preto ju na základe uvedených kritérií môžeme považovať za systémovú. V každom štáte boli zaznamenané núdzové stavy, čoho následkom boli prijaté vládne opatrenia už na začiatku krízy. Vyznačené políčka označujú krajinu a konkrétne opatrenie, ktoré bolo využívané. Naopak prázdne políčka sú uvedené u krajín, kde neboli dané opatrenia využívané alebo ich využívanie nebolo považované za významné.

Tab. 2 Prehľad použitých opatrení v jednotlivých krajinách

Krajina	Významná likvidná pomoc	Významné garancie záväzkov	Významné reštrukturalizačné N	Významné nákupy aktív	Významné znárodňovanie ³⁶
Rakúsko	✓	✓	✓		✓
Belgicko	✓	✓	✓		✓
Dánsko	✓	✓			✓
Nemecko	✓	✓			✓
Grécko	✓	✓	✓		
Írsko	✓	✓	✓	✓	✓
Island	✓	✓	✓		✓
Lotyšsko	✓	✓			✓
Luxembursko	✓	✓	✓		✓
Holandsko	✓	✓	✓		✓
Španielsko	✓	✓	✓		
V. Británia	✓	✓	✓	✓	✓
USA	✓	✓	✓	✓	✓
Francúzsko	✓	✓			
Maďarsko	✓	✓			
Taliansko	✓	✓			
Portugalsko	✓	✓			
Švédsko	✓	✓			
Švajčiarsko	✓			✓	

Zdroj: Laeven, Valencia, 2012.

Čiastočný záver

Uvedená kapitola sa zaoberala záchrannými opatreniami prevádzanými po prepuknutí finančnej krízy. Tieto záchranné postupy mali formu ad hoc opatrení alebo

³⁶ V niektorých prípadoch dochádzalo aj k samotným znárodňovaniam, kedy prechádzali samotné finančné, či bankové inštitúcie do vlastníctva štátu. Za významné znárodňovanie bolo považované také, kedy do vlastníctva štátu prechádzali systémovo významné finančné inštitúcie.

systémových režimov vnútroštátnej, či federálnej úrovne. Medzi používané opatrenia patrili garancie, ktoré poskytovali vlády na bankové vklady, ako aj na emitované dlhopisy. Tieto opatrenia pomáhajú bankám udržať prístup k likvidným zdrojom a pozitívne vplývali na posilnenie dôvery vo finančné trhy.

Ďalším nástrojom boli rekapitalizačné postupy. V tomto prípade vlády podporili bankový kapitál Tier 1 a Tier 2, tak, že poskytli finančné prostriedky vo forme kmeňových akcií, prioritných akcií, warrantov, podriadeného dlhu, či tichou spoluúčasťou. Týmto zlepšovali kapitálovú základňu bánk, napomáhali v absorbovaní prípadných strát a posilňovali ochranu bankových veriteľov. Taktiež prispievali k zníženiu nákladov na financovanie dlhovej služby zo vzniknutých záväzkov. Poskytované kapitálové injekcie ďalej zmierňovali finančné obmedzenia v bankových rozvahách, čím prispievali k udržovaniu schopnosti bánk poskytovať úvery.

Posledným zmieňovaným nástrojom boli operácie na pomoc so znehodnotenými aktívami, ktoré boli prevádzané formou nákupov týchto aktív, či poskytnutia záruk na zmieňované aktíva. Nákupy aktív spočívajú vo vyčlenení týchto znehodnotených aktív z bankových rozvah prostredníctvom štátneho nákupu, pričom mohlo ísť o časť aktív, či dokonca celé portfólio. Druhý prístup, prostredníctvom ktorého sú poskytované štátne garancie, bol realizovaný odlišným spôsobom. V tomto prípade ostávali tieto znehodnotenú aktíva v bankových rozvahách a štát poskytoval čiastočnú, alebo úplnú záruku, ktorá pre banku znamená určitú poistku proti prípadným stratám. Štát poskytoval garancie na vymedzené portfólio, ktoré sa skladalo z týchto nelikvidných aktív. Nákupy aktív zlepšovali bankovú likviditu a prispievajú k zníženiu rizika nepriaznivého vývoja.

Z uvedeného prehľadu použitých opatrení, vo vyššie uvedenej tabuľke, sa črtá možnosť komparácie európskeho a amerického prístupu riešenia finančnej krízy. Pre zjednodušenie a vysvetlenie európskeho prístupu bolo vybrané Írsko, kde boli implementované všetky dostupné opatrenia na pomoc bankového systému. Rovnaké nástroje boli použité aj v kontexte USA, no ich forma a podoba bola prevádzaná odlišne. Preto sa črtá príležitosť na podrobnú komparáciu použitých opatrení v oboch systémoch, pričom budú skúmané zhody a odlišnosti sanačného postupu v USA a Írsku.

4 Sanácia bankového sektora v USA

V auguste 2007 sa zhoršenie situácie v súvislosti s finančnou krízou podpísalo na tom, že sa množstvo aktív v bankových rozvahách stalo nelikvidnými a výrazne klesla ich hodnota. Bol to následok zlyhania na hypotečnom trhu a preto utrpeli najviac cenné papiere, ktoré boli naviazané na takéto hypotéky. Neistota ohľadne možných budúcich strát bankových inštitúcií vychádzajúcich z prítomnosti znehodnotených aktív v ich rozvahách, viedla k zhoršeniu prístupu k likvidným zdrojom. V niektorých prípadoch boli následky naozaj katastrofálne. Zlomový bol najmä v september 2008, kedy kríza zapríčinila množstvo problémov.³⁷

Spoločnosti ako Fannie Mae, Freddie Mac či American International Group (AIG), boli podporované aj preto, lebo boli považované za príliš veľké a významné, aby skrachovali a ich zlyhanie by spôsobilo finančné problémy mnohým ďalším subjektom a narušilo správne fungovanie trhov. Federálna vláda preto prijala mnoho mimoriadnych krokov na odstránenie rizika narušenia fungovania trhov. Spočiatku bolo konanie vlády založené skôr na ad hoc opatreniach a riešenie problémov prebiehalo priamo a adresne s danou spoločnosťou. (Webel, 2014)

September 2008 bol poznačený panikou, čo vládu viedlo k potrebe o systematickejšie riešenia. Kongres Spojených štátov amerických prijal Zákon o krízovej hospodárskej stabilizácii, (EESA – Emergency Economic Stabilization Act) a v októbri bol vytvorený Program sanácie problémových aktív (TARP- Troubled Asset Relief Program). Okrem toho FED a Federálna spoločnosť pre poistenie vkladov (FDIC - Federal Deposit Insurance Corporation³⁸) prevádzali rozsiahle úverové a záručné programy.

4.1 Podoba štátnych intervencií

Vzhľadom na to, že kríza mala množstvo príčin a dôsledkov, ako uvádza Webel (2014), smerovali tieto záchranné programy do množstva kategórií, podľa riešenia konkrétneho problému. Konkrétne programy ako aj výšku vyhradených prostriedkov zobrazuje tabuľka číslo 22, uvedená v prílohách.

- Programy na navýšenie likvidity finančným inštitúciám pomocou poskytovania hotovosti, či likvidných aktív, ako napríklad priame úverové nástroje Fe-

³⁷ Fannie Mae a Freddie Mac, vládou podporované podniky, ktoré zastávali veľký podiel na hypotekárnom trhu, boli prevzaté do vládnej správy. Významným zlomom bol aj krach významnej investičnej banky Lehman Brothers. Vláda získala väčšinový podiel aj v spoločnosti American International Group (AIG), čo bola toho času jedna z najväčších svetových poisťovní, výmenou za núdzovú pôžičku od Fedu.

³⁸ Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) je nezávislá agentúra, ktorá bola vytvorená americkou vládou s cieľom udržania stability a verejnej dôvery v národný finančný systém. Táto agentúra mala prevádzala poistenie vkladov a mala za úlohu vyhodnocovať a kontrolovať finančné zdravie veľkých a významných finančných inštitúcií.

derálneho rezervného systému, alebo Program dočasnej garancie likvidity³⁹ (TLGP), prevádzaný agentúrou FDIC.

- Programy poskytujúce finančným inštitúciám prostriedky na obnovu svojej kapitálovej základne, napríklad Program nákupu kapitálu⁴⁰ (CPP).
- Programy boli ďalej zamerané na nákup nelikvidných aktív od finančných inštitúcií, ktoré mali slúžiť na obnovu dôvery veriteľov, investorov a protistrán. Na tieto účely slúžil napríklad program Public-Private Partnership Investment Program (PPIP).
- Medzi ďalšie programy, ktoré napomáhali finančným trhom v ich fungovaní patrili Commercial Paper Funding Facility (CPFF) alebo Term Asset-Backed securities Lending Facility (TALF).
- Použitie verejných prostriedkov na odvrátenie zlyhania zasiahnutých inštitúcií, ktoré mali finančné ťažkosti a boli považované za príliš veľké a významné. Medzi ne patrili AIG, Fannie Mae a Freddie Mac.

4.1.1 Opatrenia na záchranu znehodnotených aktív

Program sanácie problémových aktív - Troubled Asset Relief Program (TARP) je program vytvorený americkou vládou za účelom nákupu aktív, či kmeňových akcií od finančných inštitúcií za účelom posilniť finančný sektor. Jedná sa o najväčšiu súčasť vládnych opatrení v 2008 smerovaných na riešenie hypotekárnej krízy.

TARP sa stal hlavnou časťou amerického záchranného programu v rámci nového Zákona o krízovej hospodárskej stabilizácii. Tento zákon (Emergency Economic Stabilization Act) obsahoval záväzok na nákup znehodnotených aktív, ktorých výška bola na začiatku stanovená až na 700⁴¹ miliárd dolárov v rámci programu TARP. (Panetta, 2009)

TARP umožňoval Ministerstvu financií nákup alebo poistenie problémových aktív až v spomínanej hodnote 700 miliárd dolárov. Tieto problémové aktíva môžu mať podobu komerčných hypoték, či rôznych cenných papierov, obligácií, alebo iných nástrojov vzťahujúcich sa k takejto hypotéke, ktoré boli vydané najneskôr 14.3.2008 a ktorých nákup prispieval k stabilite finančného trhu. Medzi problémové aktíva mohli byť zaradené aj akékoľvek finančné inštrumenty, ktorých nákup po konzultácii s predsedom rady guvernérov FEDu, bol vyhodnotený ako nevyhnutný pri podpore stability finančného trhu. (Dominique, 2011)

Toto dovoľuje ministerstvu financií nákup nelikvidných a ťažko oceníteľných znehodnotených finančných aktív od bánk a iných finančných inštitúcií. Tieto aktíva môžu byť zaistené dlžnou povinnosťou, ktoré boli predané v 2007, kedy trh vykazoval rastúcu tendenciu, pričom boli zasiahnuté rozšíreným zbavovaním sa podkladových úverov. TARP je určený na zlepšenie likvidity tohto majetku, čo má byť

³⁹ TLGP – Temporary Liquidity Guarantee Program

⁴⁰ CPP - Capital Purchase Program

⁴¹ Neskôr bola táto hranica znížená.

dosiahnuté práve nákupom na sekundárnom trhu, čo umožňuje inštitúciám stabilizovať ich rozvahy a vyhnúť sa ďalším stratám. (Dominigue, 2011)

V rámci programu TARP bol vládou v roku 2009 vytvorený program Public-Private Partnership Investment Program (PPIP). Tento program si dával za cieľ nákup znehodnotených aktív a ich vyvedenie z bankových rozvah s použitím súkromných, ako aj verejných zdrojov. PPIP sa skladal z dvoch nákupných programov. Prvý z nich bol zameraný na nákup problémových úverov do fondu, ktorý bol čiastočne garantovaný FDIC agentúrou. Druhý z týchto programov bol zameraný na získavanie problémových cenných papierov do fondu, ktorý používal TARP, TALF aj FED. Oba fondy boli sponzorované programom TARP, ako aj súkromnými investormi. To zapríčinilo, že by sa prípadné straty delili medzi vládu a súkromný sektor. (Webel, 2014)

Rozdiel oproti pôvodnému poňatiu nákupu aktív bol v tom, že PPIP umožňovala súkromným investorom možnosť výberu aktív, ktoré by chceli nakúpiť a umožňoval aj spravovanie fondu týmito investormi. (Webel, 2014)

4.1.2 Garančná schéma

V USA boli garancie jedným z použitých záchranných opatrení pri riešení dopadov finančnej krízy. Záručné schémy prevádzané mimo centrálnu banku, boli poskytované v rámci Programu dočasnej garancie likvidity (TLGP – Temporary Liquidity Guarantee Program).

V októbri 2008 agentúra FDIC⁴² vyhlásila program TLGP, ktorý pozostával z dvoch programov podľa ich zamerania na Debt guarantee program (DGP) a Transaction guarantee program (TAG). Tieto programy mali za cieľ podporiť likviditu a predísť tak panike na trhoch a runom na banky. Program zameraný na garancie bol teda prevádzaný FDIC a nie priamo kongresom. Medzi finančné inštitúcie oprávnené k využitiu tohto programu, patrili napríklad bankové holdingy, sporiace a úverové spoločnosti pôsobiace na území USA. Aj keď bol program TLGP dobrovoľný, oprávnené inštitúcie boli automaticky registrované aj bez požiadania. Tieto inštitúcie boli do programu zapojené automaticky, pokiaľ sa do určitého dátumu neodhlásili. (Webel, 2014)

Program DGP poskytoval garančnú schému bankám na ich záväzky, vrátane obchodných cenných papierov, záväzkov z medzibankových vzťahov, zmeniek, a iných⁴³. Poplatky za tieto garancie mohli dosiahnuť až 1,1% z garantovaného bankového dlhu. Ich výška sa odvíjala od dĺžky, ktorá zostávala do splatnosti dlhu a od toho, či inštitúcia, ktorej bol dlh splatný, bola poistená agentúrou FDIC. (Webel, 2014)

⁴² FDIC hrala počas krízy významnú rolu, keďže svoje pôsobenie zameriavala na obnovenie stability krachujúcich bánk a zabezpečovala garancie individuálnym vkladom. FDIC tak isto zavádzala množstvo netradičných opatrení, napríklad systémový program garancie na bankov vydávané dlhopisy. Tak isto prevádzala finančnú pomoc inštitúciám ako Citigroup alebo Bank of America.

⁴³ Tento program sa pôvodne zameriaval len na záväzky vydané do júna 2009, ale neskôr bol rozšírený. V rámci rozšírenia bola táto garancia poskytnutá na všetky dlhy vydané pred októbrom 2009.

Druhý program v rámci garancií TAG poskytoval záruky na neúročené vkladové účty a celkové zaistenie v rámci FDIC bolo limitované na čiastku 250 000 dolárov⁴⁴. Medzi tých, ktorí využívali tento program patrili rôzne inštitúcie, ako aj národné vlády. V 2010 bol TAG program predĺžený. Inštitúcie, ktoré program naďalej využívali, sa týkalo platenie poplatkov. Tieto poplatky sa pohybovali v rozmedzí 0,15-0,25%, v závislosti na rizikivosti garantovaných vkladov. (Webel, 2014)

Pôsobnosť programu TGLP bolo vo svojom vrchole rozšírené až na množstvo inštitúcií. Vo svojom vrchole DGP garantoval bankové záväzky v hodnote 345,8 miliárd a TAG garantoval 834 miliárd dolárov v rámci vkladov. V rámci programu TAG bolo zaplatených na poplatkoch až 1,2 miliárd a na stratách vykázaných zo vzniknutých záväzkov z garancii bolo 2,1 miliárd. Na rozdiel od toho, DGP vyzbieral na poplatkoch 10,4 miliárd dolárov a 0,2 miliárd na stratách. (Webel, 2014)

Program zameraný na garanciu likvidity prevádzaný agentúrou FDIC prebiehal celkom odlišne ako podobné programy v EÚ⁴⁵. Všetky banky a iné finančné inštitúcie, ktoré sprostredkovali v rámci ich činnosti pôžičky či umožňovali úschovy vkladov či ich zhodnotenie mali právo participovať na tomto programe. Tie inštitúcie, ktoré sa zapojiť nechceli, museli do stanoveného dátumu informovať agentúru. Na nezabezpečené úvery⁴⁶ patriace inštitúciám, ktoré prijali tento program, boli vystavené záruky do dátumu splatnosti, nanajvýš však na tri roky. Maximálna výška garancie vydaných záväzkov pre každú inštitúciu bola vo výške až 125% z prednostných nesplatených nezaistených záväzkov tejto inštitúcie k 30.9.2008. (Acharya, 2008)

4.1.3 Kapitálová pomoc

Ešte v roku 2008 vláda oznámila, že až 250 miliárd z fondov programu TARP pôvodne vyčlenených na nákup aktív, bude použitých na rekapitalizáciu bankových inštitúcií, pričom bude priamo navýšená ich kapitálová základňa. Bol vyhlásený Program nákupu kapitálu (Capital Purchase Program - CPP). Tento program prebiehal tak, že za poskytnutý kapitál boli nakupované prioritné akcie. Tento princíp spočíval v myšlienke, že inštitúcie budú schopné prekonať negatívny efekt kvôli

⁴⁴ Záruky na vklady boli krátkodobo navýšené na 250 000 dolárov a garančná hranica 100 000 dolárov bola znovu obnovená v roku 2014.

⁴⁵ Odlišný prístup bol napríklad vo Veľkej Británii, kde malo právo na využitie záchranného programu od vlády len 9 bankových inštitúcií, pričom neskôr mohli byť vládou pridané ďalšie. Vláda garantovala prednostné nezabezpečené úvery týchto inštitúcií vydaných pred 13.4. 2009 v čase do ich splatnosti, maximálne však na tri roky. Zúčastnenie sa tohto programu bolo dobrovoľné, či už na úrovni inštitúcie, alebo na úrovni konkrétneho záväzku, pričom daný dlžník mohol rozhodnúť, či chce prijať na svoju pohľadávku vládnu garanciu. Limity na celkový objem záruk neboli stanovené z hľadiska jednotlivých inštitúcií, ale ministerstvo financií vyhlásilo celkový objem vo výške 250 miliárd libier ako maximálnu čiastku celého garančného programu. (Acharya, 2008)

⁴⁶ Garancie sa vzťahovali na úvery vydané v období medzi 14. októbrom 2008 a 30. júnom 2008

znehodnoteným aktívam, napriek tomu, že tieto aktíva ostávajú v ich rozvahách. (Panetta, 2009)

V rámci tohto programu vláde za poskytnutý kapitál náležali dividendové platby plynúce z nakúpených akcií bankovej spoločnosti, ako aj garancia warrantov, ktoré vláde poskytovali možnosť získania akcií tejto spoločnosti v budúcnosti⁴⁷. (Webel, 2014)

V roku 2012 začala vláda USA odpredávať akcie nadobudnuté vďaka programu CPP. Vo väčšine prípadov došlo k odkúpeniu za nižšiu cenu v porovnaní s nominálnou hodnotou⁴⁸. Na druhej strane, vláda získané warranty všeobecne nepoužila na získanie kmeňových akcií v daných spoločnostiach. Vláda umožňuje inštitúciám spätný nákup warrantov, ak sa obe strany dohodnú na prijateľnej cene. (Webel, 2014)

Do programu CPP bolo zapojených mnoho bankových inštitúcií, dokonca aj tie veľmi významné, ktorých bolo celkovo 9. V novembri 2008 spoločnosť Citigroup, ktorá bola jednou z participujúcich, prijala druhé kolo finančnej pomoci a v 2009 sa k tejto spoločnosti pridala aj Bank of America. (Panetta, 2009)

Na zistenie kapitálovej primeranosti jednotlivých bankových inštitúcií boli prevádzané záťažové testy, ktoré boli súčasťou vyhláseného programu Capital Assistance Program. Tieto testy teda spočívali v posúdení adekvátnej úrovne ich kapitálu. Na základe tohto testovania boli bankám stanovené limity na výšku kapitálu, o ktorý mohla daná spoločnosť žiadať. Dostatočná preukázaná výkonnosť banky bola niečo ako regulačná požiadavka k tomu, ak chceli banky čerpať pomoc z TARP programu. Niektoré banky mali nárok na štátnu pomoc okamžite, zatiaľ čo ostatné začali predávať nežiaduce aktíva a emitovať vlastný kapitál, aby splnili požiadavky týchto testov⁴⁹. (Hoshi, 2010)

Program CPP mal veľmi významnú rolu vo zvyšovaní súkromného kapitálu vo významných bankových spoločnostiach, keďže súkromným investorom umožnil podieľať sa na rekapitalizácii bánk⁵⁰. (Whoriskey, 2011)

4.1.4 Likvidná pomoc

Finančná pomoc bankovým inštitúciám nebola poskytovaná len zo strany vlády, ale veľkým podielom boli podporované aj centrálnou bankou FED. V Spojených

⁴⁷ Už ku konci roku 2008 vláda v rámci CPP programu získala akcie bankových spoločností v hodnote až 172,5 miliárd dolárov. V tejto dobe bolo do programu zapojených 214 bankových spoločností.

⁴⁸ Práve tieto odkupy, ktoré prebehli za nižšiu než nominálnu cenu, predstavovali straty v rámci tohto programu.

⁴⁹ Problém však nastal ak tieto testy nespĺňali významné systémové inštitúcie. To bol jeden z dôvodov prečo vláda v rámci pomoci Citigroup povolila previesť prioritné akcie na kmeňové. Vďaka tomu táto spoločnosť mohla splniť požiadavky záťažových testov.

⁵⁰ Už v roku 2009 bolo získaných 140 miliárd dolárov vo forme súkromného kapitálu na záchranné opatrenia.

štátoch bol investičným bankám poskytnutý prístup k úverovému oknu⁵¹ Federálneho rezervného systému, vládne záruky boli navýšené až na 100% a krytie poisťených vkladov sa zvýšilo z 100 až na 250 tisíc dolárov. (Goodlet, 2010)

4.2 Príklady implementácie opatrení na bankové inštitúcie

Ako príklady prevedenia záchranných opatrení boli vybrané tri významné americké inštitúcie, ktoré sú považované za systémové⁵². Tieto tri spoločnosti sú významné hlavne z pohľadu záchranných opatrení. Nielenže boli príjemcami rozsiahlej záchranej pomoci prostredníctvom programu TARP, ale bola im poskytnutá výnimočná dodatočná pomoc zo strany federálnej vlády. Táto pomoc im bola poskytnutá vytvorením troch zvláštnych programov⁵³, ktoré tak isto zastrešovali TARP. Na tieto menšie programy bolo vyčlenených dokopy 115 mld. dolárov, aj keď ich skutočný objem bol nakoniec nižší. (Webel, 2014)

Spoločnosť Citigroup spolu s Bank of America boli jediné dve, ktorým bola poskytnutá pomoc aj prostredníctvom cieľného programu Targeted Investment Program. Obidve inštitúcie prijali nielen významné garancie emitovaných dlhopisov v rámci FDIC, ale aj kombináciu rôznych podporných opatrení na stabilizáciu. Pre spoločnosť American International Group (AIG) bol dokonca vytvorený vlastný program⁵⁴, ktorý zahŕňal záchranné intervencie len pre túto inštitúciu. Citigroup je inštitúciou prijímajúcou program TARP, avšak je významnou kvôli tomu, že patrí medzi osem veľkých bánk, ktorým vláda USA povolila konvertovať prioritné akcie na vlastný kapitál, aby boli splnené požiadavky záťažových testov. (Webel, 2014)

4.2.1 Citigroup

V novembri 2008 Ministerstvo financií USA a FED a FDIC oznámili spoluprácu na intervenčných zásahoch do spoločnosti Citigroup, ktorá bola už v tej dobe účastníkom programu TARP a príjemcom 25 miliárd dolárov v rámci Capital Purchase Program. Táto výnimočná intervencia spočívajúca v podpore finančnej stability pozostávala z ďalších 20 miliárd dolárov, určených na nákup prioritných akcií prostredníctvom TARP, ako aj štátne záruky na aktíva spoločnosti v hodnote až 306 miliárd dolárov. Citigroup zaplatila vláde poplatok v hodnote 4 miliárd dolárov, v podobe prednostných cenných papierov s dividendovou sadzbou 8%. Minis-

⁵¹ Len pre predstavu, pred krízou bol objem úverov v rámci diskontného okna vždy nižšia než 1 miliarda dolárov. V časoch keď kríza vrcholila, presiahla hodnota poskytnutých úverov milión dolárov.

⁵² Bank of America, rovnako ako aj Citibank patria medzi 5 najvýznamnejších bankových inštitúcií v USA. V prípade Bank of America ide o tržný podiel približne 15% a inštitúcia Citibank pokrýva približne 10%-tný tržný podiel na bankovom trhu, počítaný na základe celkových aktív.

⁵³ Ide konkrétne o programy Targeted Investment Program, Asset Guarantee Program a Systemically Important Program.

⁵⁴ Tento program niesol rovnaký názov ako samotná banková inštitúcia - American International Group (AIG).

terstvo financií tiež získalo od spoločnosti warranty na nákup kmeňových akcií v týchto transakciách. (Webel, 2014)

Vo februári 2009 sa Citigroup aj ministerstvo financií zhodli na prevedení 25 miliárd dolárov programu TARP v rámci CPP v prioritných akciách spoločnosti do jej kmeňových akcií. Tak isto došlo k zrušeniu warrantov prijatých ministerstvom. Po tejto zmene, vláda USA vlastnila približne 7,7 miliónov kmeňových akcií, čo predstavovalo až 33,6% z ich celkového objemu. Premena prioritných akcií na kmeňové zhoršila vládnu pozíciu v prípade likvidácie, ale zároveň zlepšila určité ukazovatele kapitálovej primeranosti pre spoločnosť. Toto opatrenie navyše zmiernilo povinnosť platiť vláde dividendy, ktoré boli súčasťou prioritných akcií. Vláda bola vystavená väčšiemu riziku, no aj potenciálne vyššej odmene. Vládne prioritné akcie sú splatné v nominálnej hodnote bez ohľadu na výkonnosť podniku, zatiaľ čo hodnota kmeňových akcií závisí na trhovom ocenení spoločnosti. (Webel, 2014)

V decembri 2009 Citigroup a ministerstvo financií uzavreli dohodu o vyplatení zatiaľ nesplatených 20 miliárd z prioritných cenných papierov a o zrušení štátnej záruky na aktíva. Ďalšou súčasťou dohody bolo, že ministerstvo financií zruší 1,8 miliárd z celkovej sumy 4 miliardy, ktoré predstavovali zaplatený poplatok. Citigroup odkúpila naspäť zvyšné prioritné akcie už v septembri 2009. V rámci poskytnutej záruky neboli vyplatené žiadne federálne fondy a v rámci záruky nedošlo ani k žiadnym stratám. (Webel, 2014)

V apríli roku 2010 začalo ministerstvo financií predávať svoje kmeňové akcie v tejto spoločnosti. Akcie boli predané v tranžich počas roku 2010⁵⁵. Zisk z kmeňových akcií sa vyšplhal približne až na 6,9 miliárd dolárov a ostatné zisky z poskytnutej pomoci spoločnosti Citigroup približne až na hodnotu 13,4⁵⁶ miliárd dolárov. (Webel, 2014)

4.2.2 American International Group – AIG

Spoločnosť American International Group zažila v čase krízy naozaj turbulentné výkyvy a výrazné straty, ktoré vychádzali z výrazného poklesu hodnoty jej ceny akcií, ako aj zo zníženia ratingu od hlavných ratingových agentúr. To zapríčinilo zvýšenie nárokov na zvýšenie množstva kolaterátov, ktoré slúžili ako určitá forma ručenia.⁵⁷ Spoločnosť AIG sa považovali za príliš významnú spoločnosť, na to, aby bol „dovolený“ jej bankrot, ktorý by vyvolal vážne narušenie fungovania tržných štruktúr a hospodárstva.

⁵⁵ Priemerná cena za akciu bola 4,14 doláru, v porovnaní s pôvodnou cenou 3,25 doláru za akciu.

⁵⁶ Tieto zisky zahrňovali poplatok z prednostných cenných papierov v rámci programu TARP - 2,2 miliardy dolárov, 3,1 miliardy dolárov získaných z úrokov a vyplatených dividend, 0,3 miliardy dolárov z predajov warrantov, a 0,9 miliárd z predaja podriadených záväzkov v rámci garancie aktív a 50 miliónov ako ukončovací poplatok pre FED za poskytnutie záruky na aktíva.

⁵⁷ Ako uvádza Webel (2014), išlo o zvýšenie z 14 miliárd na 15 miliárd dolárov.

Preto vláda prijala záchranné opatrenia⁵⁸ vo forme zabezpečenej dvojročnej úverovej linky s hodnotou až 85 miliárd. Ďalej vláda priala warranty na možnosť získania až 79,9 % majetku tejto spoločnosti. O mesiac neskôr FED oznámil, že AIG poskytne pôžičku v hodnote ďalších 37,8 miliárd dolárov, výmenou za cenné papiere. (Webel, 2014)

Ďalším postupom pri záchrane tejto spoločnosti bola jej reštrukturalizácia⁵⁹. Tá prebehla v niekoľkých vlnách. Prvá forma reštrukturalizácie prebiehala v 2008 v nasledujúcich krokoch:

- Navýšenie úveru od FEDu až na 60 miliárd dolárov a upravenie podmienok návratnosti týchto finančných prostriedkov formou predĺženia splatnosti a zníženie úrokových sadzieb na 5,5%.
- Zrealizovaný štátny nákup prioritných akcií za 40 miliárd dolárov. Tento nákup bol realizovaný v rámci záchranného programu TARP.
- Nákup znehodnotených aktív Federálnym rezervným systémom v hodnote 52,5 miliárd dolárov. Tento nákup aktív bol zrealizovaný ako výmena za sľúbenú 37,8 miliardovú pôžičku od FEDu.

Druhá vlna reštrukturalizácie prebehla v roku 2009 a v rámci ktorej došlo k navýšeniu vládnych záväzkov v rámci programu TARP. Tento program sa zaviazal nakúpiť ďalšie prioritné akcie spoločnosti za necelých 30 miliárd dolárov. Ďalej došlo k premene existujúcich akcií na akcie s dobrovoľnou výplatom dividend. (Webel, 2014)

Tretia vlna reštrukturalizácie, ktorá nastala v roku 2011, mala za cieľ ozrejmiť a zjednodušiť vládny záujem o túto spoločnosť, vrátane zvolenia adekvátnej formy odpredaja štátneho podielu v tejto spoločnosti. Podstatou tohto plánu bola výzva na ukončenie vzťahov Fedu a AIG prostredníctvom splatenia poskytnutého úveru a prevedenie majetkových účastí Fedu do štátnej kasy. Tento plán zahrňoval taktiež konvertovanie vládnych prioritných akcií v hodnote 49,1 miliárd dolárov do kmeňových akcií, ktoré môžu byť odpredávané verejnosti⁶⁰. (Webel, 2014)

Vláda postupne odpredávala majetkové podiely nadobudnuté v spoločnosti AIG, pričom koniec týchto odpredajov nastal na konci roku 2012. Navyše došlo k splateniu všetkých pôžičiek poskytnutých Fedom. V roku 2013 došlo k odpredajom vládou držaných warrantov, nadobudnutých v rámci programu TARP. (Webel, 2014)

⁵⁸ Oznámenie o štátnej pomoci tejto spoločnosti bolo vyhlásené 16.9.2008, čiže ešte pred existenciou systémovej schémy TARP.

⁵⁹ Reštrukturalizácia AIG bola prevedená v novembri 2008. Táto forma pomoci už vychádzala z vytvoreného TARP programu.

⁶⁰ Po odpredaji akcií držala vláda až 92% kmeňových akcií (1,66 miliardy kusov) a majetkových podielov v celkovej hodnote približne 20 miliárd dolárov.

4.2.3 Bank of America

Na začiatku roku 2009 oznámilo ministerstvo financií USA, Federálny rezervný systém a spoločnosť FDIC spoločné zásahové opatrenia s cieľom podporiť jednu z najvýznamnejších amerických bánk Bank of America a podporiť tým stabilitu finančného trhu. Táto spoločnosť bola účastníkom programu TARP, konkrétne sa stala príjemcom kapitálových injekcií v rámci programu Capital Purchase Program, v celkovej hodnote až 25 miliárd dolárov. (Webel, 2014)

V roku 2009 bola teda táto pomoc rozšírená o mimoriadne zásahy, ktoré zahŕňali nákup ďalších prioritných akcií v celkovej hodnote 20 miliárd dolárov. Aj táto pomoc bola poskytovaná v rámci programu TARP. Pomoc tak isto zahrňovala aj garančnú schému na aktíva tejto inštitúcie, pokrývajúce celkovo aktíva v hodnote 118 miliárd dolárov. Táto vyhlásená záruka mala mať 10ročné trvanie na aktíva týkajúce sa hypoték a ostatné aktíva spoločnosti mali byť garantované na dobu 5 rokov. Dohoda bola postavená tak, že straty z aktív do 10 miliárd plne hradila Bank of America, no všetky straty presahujúce túto hodnotu sa rozdeľovali medzi vládu, ktorá kryla až 90% z týchto strát a ostatných 10% ostávalo na vrub bankovej inštitúcie.⁶¹ (Webel, 2014)

Bank of America musela federálnej vláde platiť tak isto poplatok za garancie vo forme získania prioritných akcií v hodnote až 4 miliardy dolárov, z ktorých plynuli dividendové platby s dohodnutou 8% dividendovou sadzbou. Ďalšou formou tohto poplatku bolo získanie warrantov na nákup kmeňových akcií v hodnote 2,4 miliardy dolárov. (Webel, 2014)

Na konci roku 2009 bol ukončený garančný program, keďže sa Bank of America rozhodla od neho odstúpiť. Za toto rozhodnutie zaplatila storno poplatok v hodnote 425 miliónov⁶². Ministerstvo financií oznámilo, že spoločnosť uskutočnila spätný nákup prioritných akcií v hodnote 45 miliárd dolárov, ktoré boli nakúpené ešte pred samotným TARP programom. Vládou nadobudnuté warranty boli neskôr predané verejnosti formou verejnej aukcie v hodnote 1,6 miliárd dolárov. (Webel, 2014)

Čiastočný záver

Po prepuknutí finančnej krízy sa mnoho bankových inštitúcií dostávalo do finančných problémov, preto boli prijaté mimoriadne záchranné opatrenia. Tieto opatrenia prebiehali na federálnej úrovni, pričom po septembri 2008 sa začalo upúšťať od ad hoc opatrení. Finančná kríza sa stala systémovou, preto potrebovala aj systémové riešenia.

Ako odpoveďou bolo vytvorenie celonárodného programu TARP, ktorý poskytoval rozsiahle úverové a záručné programy. V rámci zmieneného programu bolo

⁶¹ Straty pripadajúce na vládu sa rozdeľovali ďalej medzi záručný program na aktíva v rámci TARP, agentúru FDIC a Fed.

⁶² Po zaplatení tohto poplatku bola ukončená štátna garančná pomoc a všetky vydané prioritné akcie a warranty boli zrušené.

vytvorených niekoľko špecializovaných programov, ktoré boli zodpovedné za prevádzanie konkrétnych opatrení.

Medzi významné programy patril program nákupu kapitálu - CPP, v rámci ktorého bol zvyšovaný bankový kapitál a za poskytnutý kapitál boli nakupované prioritné akcie. Ďalej to bol program na operácie s aktívami - PPIP, v rámci ktorého boli prevádzané nákupy znehodnotených aktív a ich vyvedenie z bankových rozváh, pričom boli použité súkromné aj verejné zdroje.

Významovo dôležité boli aj špeciálne programy pre systémovo dôležité inštitúcie Bank of America, Citigroup alebo AIG. Pomoc poskytnutú týmto finančným inštitúciám sumarizuje nasledujúca tabuľka číslo 3.

Tab. 3 Zhrnutie prevedených opatrení vo vybraných systémových inštitúciách

	Likvidná po- moc	Kapitálové injekcie	Nákupy aktív	Garancie aktív
BoA		✓	✓	✓
Citigroup		✓	✓	✓
AIG	✓	✓		

Zdroj: Webel, Labonte; 2010.

Poznámka: Označené políčka vyznačujú opatrenia, ktoré boli v daných spoločnostiach využité.

5 Sanácia bankového systému v Írsku

Írsko sa nachádzalo v čase pred prepuknutím finančnej krízy v špecifickej polohe, ktorá sa neskôr ukázala ako hlavný faktor írskej zraniteľnosti. Okrem toho, že krajina čerpala finančné prostriedky hlavne zo zahraničných zdrojov, boli tiež írske banky extrémne závislé na poskytovaní úverov na nehnuteľnosti.

Takéto úvery v období pred krízou predstavovali viac ako 60% z celkového objemu úverov. Tieto hypotéky boli viazané na nehnuteľnosti, ktorých cena vďaka kríze poklesla najmenej o 20-30%. Splatnosť týchto úverov bola ohrozená a ich návratnosť sa stávala stále viac nereálna. Rozširujúca sa kríza na medzibankovom trhu sa neustále stupňovala, čo zvyšovalo napätie na dostatok likvidity írskych bánk⁶³. (Honohan, 2009)

Darvas (2011) udáva ako príčinu írskych problémov hlavne rapídny nárast úverov⁶⁴, ako aj expanzia ostatných bankových aktivít v časoch pred vypuknutím krízy a ich závislosť na medzinárodných finančných trhoch. v tabuľkách číslo 4 a 5 môžeme vidieť, že nárast úverov, ako aj hodnota celkových aktív v bankovom sektore rástla naozaj rapídnu rýchlosťou. Navyše, obe veličiny viditeľne a mnohonásobne prevyšovali HDP tejto relatívne malej krajiny.

Tab. 4 Úvery poskytnuté súkromnému sektoru v % HDP

	2000	2004	2007
Írsko	105	134	200

Zdroj: Bruegel; the International Financial Statistics (IFS) database

Tab. 5 Celkový objem aktív v bankovom sektore v % HDP

	2000	2004	2007
Írsko	n.a.	484	706

Zdroj: Bruegel; Central Bank of Iceland, Central Bank of Ireland

5.1 Použité opatrenia

Ako sa kríza rozširovala, írske úrady sa rozhodli zasiahnuť. Hlavným cieľom malo byť obnovenie dôvery investorov. V reakcii na krízu prijala írska vláda rozsiahle politické opatrenia na stabilizáciu bankového systému. Nedostatočné informácie z počiatku krízy viedlo vládu k domnienke, že ide o krízu likvidity, nie solventnosti.

⁶³ Hlavne pozícia banky Anglo Irish Bank bola značne ohrozená.

⁶⁴ Objem írskych úveroch určených na nákup nehnuteľností vrástol z 5,5 miliardy eur v roku 1999 na 96,2 miliárd eur v roku 2007. (Conor Quigley, 2012)

5.1.1 Garančná schéma

Pre Írsko, ktoré bolo závislé na zahraničných investoroch a medzinárodných obchodných väzbách, bolo nevyhnutné obnoviť dôveru vo svoj finančný systém. Zhoršená situácia v Írsku u mnohých obchodných partnerov vzbudzovala hrozby, že by sa nákaza mohla rýchlo rozšíriť na celý európsky trh⁶⁵.

Írski tvorcovia hospodárskej politiky sa rozhodli poskytnúť rozsiahle záruky na bankové záväzky v rámci Systému záruk pre úverové inštitúcie - Credit Institutions Financial Support Scheme (CIFS). Tieto garancie pokrývali bankové záväzky a predstavovali približne 240% HDP tejto krajiny, čo bolo oveľa vyššie ako v porovnaní s inými krajinami. (Schich, 2009)

Garancie boli poskytnuté írskou vládou a zahrňovali garančnú schému na pokrytie všetkých záväzkov šiestich írskych bankových inštitúcií. Poskytnuté záruky sa vzťahovali na všetky vklady⁶⁶, dlhopisy, prioritné dlhy, medzibankové vklady a určité podriadené dlhy. (Adalet McGowan, 2011)

Podľa Davy Research (2009) dosahovali celkové záväzky írskych bankových inštitúcií hodnotu 575 miliárd eur a vládne záruky boli poskytnuté až na 440 miliárd, čo predstavuje necelých 80% z celkového množstva. Na krytie strát, ktoré presahovali výšku bankového kapitálu boli použité peniaze daňových poplatníkov. Straty vzniknuté týmto poplatníkom sa odhadujú na 10% írskoho HDP. Tieto straty sa ich dotkli napríklad znížením vyplácaných dôchodkov, ktoré boli celkovo skrátené až o 25 miliárd eur.

Írsku garančná schéma bola vyhlásená bez konzultácií s ostatnými európskymi krajinami. Tento postup bol z ich pohľadu veľmi kritizovaný, keďže to krajiny považovali za stratégiu „ožobrať svojho suseda“⁶⁷ a zahraničné banky pôsobiace v Írsku zaznamenali výrazné zhoršenie v prípade bankových runov, keďže na nich sa írsku garančná schéma nezahrňovala⁶⁸. (Grossman, Woll; 2012)

Celková výška vládnych nákladov vychádzajúca z poskytnutia komplexnej garancie pre írsku bankové inštitúcie sa vyšplhala na hodnotu 64,1 miliárd eur. (Lenihan, 2013)

⁶⁵ Táto obava vychádzala z predstavy, že by zlyhanie írskych inštitúcií mohlo mať podobný spillover efekt, aký vznikol pri zlyhaní Lehman Brothers v USA. Pád tejto inštitúcie vyvolal finančné problémy na globálnej úrovni.

⁶⁶ Vráťane korporátnych a medzibankových vkladov

⁶⁷ Táto stratégia spočíva v myšlienke, že subjekt prevádzajúci túto stratégiu získava určitú výhodu, no popritom „ožobracuje“ svoje susedské krajiny. V tomto zmysle je to myslené tak, že garancie boli vydané len na záväzky šiestich írskych bánk, no do úvahy sa už nebrali pobočky zahraničných bánk pôsobiacich na írskom území. Tým pádom tieto zahraničné pôsobiace banky zažili o to väčšie behy klientov na svoje „negarantované“ vklady.

⁶⁸ Ako príklad môže slúžiť banka Danske bank, ktorá vlastnila banku National Irish bank, na ktorú sa vládne záruky nevzťahovali a ktorá zažila masívne výbery írskych vkladov. O 5 dní neskôr musedla dánska vláda vyhlásiť podobnú garančnú schému v rámci Dánskej bankovej schémy (Danish Banking Scheme) na upokojenie situácie.

5.1.2 Reštrukturalizácia

Ďalším postupom bola reštrukturalizácia finančného systému s cieľom zabezpečiť potrebné kapitálové toky inštitúciám, či jednotlivcom. Dôvodom použitia tohto opatrenia bola snaha o to, aby sa predišlo rozširovaniu nákazy do ďalších krajín EÚ. (Adalet McGowan, 2011)

Írska vláda s ohľadom na potrebu kapitálového posilnenia poskytla v roku 2008 svojim bankám kapitál v podobe hotovosti a zmeniek. (Lochová, 2011)

Tento postup záchrany bol zvolený ako reakcia na fakt, že banky mali problémy nielen s likviditou, ale aj so solventnosťou. V roku 2008 bol vládou vyhlásený rekapitalizačný balíček v hodnote 10 miliárd eur na kapitálovú pomoc bankovým inštitúciám⁶⁹. Súkromné financovanie bolo rozhodnutím bánk vylúčené, preto pochádzali finančné prostriedky z verejných zdrojov. (Grossman, Woll; 2012)

Výška kapitálových injekcií bola dohadovaná jednotlivo s bankami a podmienky boli stanovované vládou. Poskytnutie kapitálu prebiehalo formou nákupu prioritných akcií v jednotlivých inštitúciách. (Grossman, Woll; 2012)

Celkovo bolo bankovým inštitúciám poskytnutá finančná pomoc v podobe kapitálových injekcií v hodnote až 46,3⁷⁰ miliárd eur, čo predstavuje až 29% HDP Írska. (Európska komisia, 2011)

5.1.3 Opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami

Írske authority sa rozhodli k ďalšiemu postupu pri sanácii bankového systému. Po prepuknutí problémov na finančnom trhu bola preto írskym štátom založená reštrukturalizačná agentúra National Asset Management Agency (NAMA), ktorej úlohou bolo prevziať určité bankové úvery, ktoré boli naviazané k nehnuteľnostiam. (Adalet McGowan, 2011)

NAMA fungovala ako „problémová banka“, ktorá prevzala znehodnotenú aktíva, aby od nich odbremenila bankové inštitúcie, ktoré mohli znovu obnoviť svoje fungovanie. Tieto úvery boli nakupované od írskych bankových inštitúcií výmenou za štátne dlhopisy. Tieto štátne dlhopisy mohli byť u ECB zmenené za hotovosť. (Kirby, 2010)

V rámci tejto agentúry sa konsolidačný plán týkal dokopy piatich⁷¹ finančných inštitúcií. NAMA však nebola priamo zahrnutá do nadobudnutia znehodnotených aktív, či vydaných dlhopisov. Na tieto účely bola zriadená špeciálna írská inštitúcia

⁶⁹ Pôvodne bolo vládou schválené aj to, že na toto financovanie sú potrebné prostriedky z akciových fondov, no írske banky s tým dôrazne nesúhlasili. (Kluth, Lynggaard; 2010)

⁷⁰ Z toho jednotlivým bankám boli poskytnuté finančné prostriedky: Anglo Irish Bank (29,3 mld. Eur), pričom táto banka bol v roku 2009 aj znárodnená, (AIB) Alleid Irish Bank (7,2 mld. Eur), (BoI) Bank of Ireland (3,5 mld. Eur), Irish Nationwide Building Society (5,4 mld. eur), EBS Building Society (0,9 mld. eur) (European economy, 2001)

⁷¹ Jediná banka, ktorá odmietla túto pomoc bola banka Irish Life and Permanent.

Special Purpose Vehicle⁷²- SPV. Práve SPV prebrala zodpovednosť za nákup a následné disponovanie s týmito aktívami a predstavovala subjekt, prostredníctvom ktorého mohli súkromní investori investovať do tejto spoločnosti. (Lochová, 2011)

Spomenutá forma záchranu alebo podpory bankových inštitúcií je zvládnuteľná len pokiaľ je nákup znehodnotených aktív obmedzený maximálnymi limitmi. Špecifickosť tejto írskej garančnej schémy spočívala v tom, že inštitúcia nemala stanovené žiadne limity v nákupe aktív, čím sa eliminovali akékoľvek ocenenia, ktoré by zobrazovali reálnu hodnotu. Hodnota znehodnotenia niekoľkonásobne presiahla veľkosť štátu, čím spôsobila značné ekonomické problémy⁷³. (Quigley, 2012)

Nákup aktív pomocou agentúry NAMA začal v decembri 2009. Celkovo NAMA získala úvery v celkovej hodnote 74 miliárd eur z tuzemských finančných inštitúcií, pričom pôvodný plán agentúry NAMA spočíval v nákupe úverov v hodnote 77 miliárd eur. (Quigley, 2012; Laeven, 2012)

Predpokladá sa, že NAMA bude odpredávať tieto inštrumenty v priebehu desiatich rokov. Prvá tranža prevodu aktív bola uskutočnená v auguste 2010. Podľa odborných kalkulácií Európskej komisie, bola reálna ekonomická hodnota prevádzaných aktív viac ako o 10 % vyššia ako kúpna cena, ktorú za túto transakciu zaplatila NAMA banke. Tým bola zaistená určitá odmena, spolu s takmer 50% skrátením finančnej záťaže banky vychádzajúcej z týchto znehodnotených aktív⁷⁴. (Quigley, 2012)

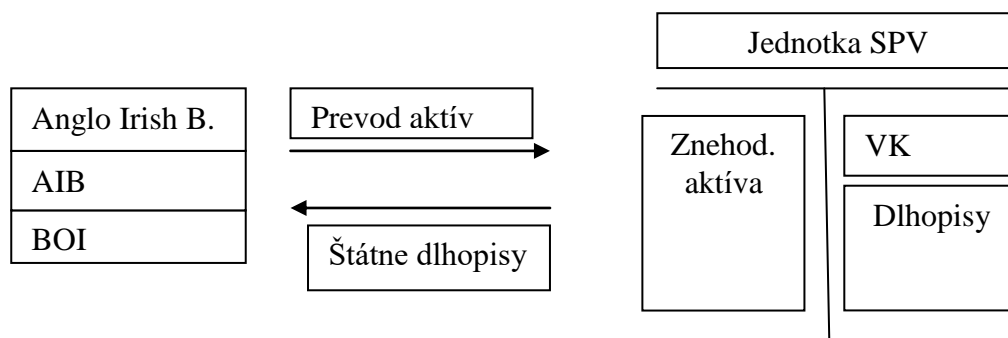
Táto agentúra bola však predmetom kritiky, najmä u akademických ekonómov. Jeden z významných akademikov argumentoval, že NAMA predstavuje len čiastočné riešenie problémov a je nepravdepodobné že by bola zameraná na ochranu daňových poplatníkov. Hlavným dôvodom ich strachu je fakt, že vláda podceňuje straty, ktorým čelia banky a ktoré budú predstavovať náklady pre daňových poplatníkov. Podľa tohto argumentu, znárodnenie bánk bude viacej zamerané na záujmy daňových poplatníkov a vytvorí účinnejšie a dlhšie trvajúce riešenie bankových problémov. (Whelan, 2009)

⁷² Táto špeciálna jednotka – National Asset Management Agency Investment Limited (NAMAIL) bola v spoločnom vlastníctve agentúry NAMA (49%), ako aj súkromných investorov (51%). Títo súkromní investori boli správcovia penzijných fondov, ktoré boli spravované spoločnosťami Irish Life Permanent, bank of Ireland a Allied Irish Banks. Keďže všetky tri spoločnosti boli pod vládnu kontrolou, celý dlh NAMA bol považovaný za verejný. (Európska komisia, 2011)

⁷³ Tieto problémy spočívali najmä v obrovskom náraste cien nehnuteľností v kombinácií s lacnými pôžičkami. Objem írskych úveroch určených na stavebný priemysel vrástli z 5,5 miliardy eur v roku 1999 na neuveriteľných 96,2 miliárd v roku 2007

⁷⁴ Tieto odhady ale neboli úplne presné. Po vydaní prvej auditovanej výročnej správy v 2011 vyšlo najavo, že agentúra celkovo zaplatila 30,5 miliárd eur za aktíva, ktoré obsahovali nominálnu hodnotu 72,3 miliardy eur. NAMA priznala, že na týchto pôžičkách bolo preplatených až 1 485 miliárd eur a stanovená ekonomická hodnota aktív bola stanovená príliš optimisticky.

Naopak írsku vláda označila túto agentúru za dôležitú a nevyhnutnú časť reštrukturalizácie írského bankového sektoru. Tak isto sa stala nástrojom, ktorý prispieva k jednoduchšiemu vstupu k finančným zdrojom v krízových časoch. (Carswell, S., 2010).

Obr. 1 Schéma fungovania agentúry NAMA

Zdroj: Európska komisia, 2011

Obr. 1 zobrazuje schému fungovania agentúry NAMA. Z bankových inštitúcií boli vyvádzané znehodnotené aktíva, ktoré prechádzali do rozvahy špeciálnej jednotky SPV (Special purpose vehicle), ktorá bola sponzorovaná štátom. Na oplátku boli bankám prevádzané štátne dlhopisy, ktoré mohli byť garantované, alebo podriadené⁷⁵. Rozvaha špeciálnej jednotky sa skladala na strane aktív z týchto prijatých znehodnotených aktív, väčšinou to boli pôžičky k nehnuteľnostiam. Pasívnu stranu tvoril vlastný kapitál, ktorý pochádzal priamo z agentúry NAMA (49%) a od súkromných investorov (51%). Nachádzali sa tu samozrejme aj dlhopisy a podriadené dlhopisy, ktoré boli držané bankami.

5.1.4 Finančná pomoc

Obmedzený prístup na finančné trhy a rapídne runy na banky dohnali írsky bankový systém k využitiu finančných opatrení Európskej centrálnej banky⁷⁶. (Adalet McGowan, 2011)

V roku 2010 írsku banky znovu zaznamenávajú problémy s financovaním, čo následne spôsobilo obnovenie štátnej záruky na aktíva a pasíva írskych bánk. Tento krok mal negatívny dopad na írsku vládne dlhopisy a prinútil írsku autoritu k požiadaniu o finančnú pomoc od EÚ a Medzinárodného menového fondu. Vláda

⁷⁵ Podriadený dlhopis predstavuje záväzok, ktorého splácanie je viazané podmienkou podriadenosti.

⁷⁶ Írsky bankový systém bol určitý čas závislý na likvidnej pomoci v rámci Emergency Liquidity Assistance.

súhlasila s prijatím finančnej podpory vo výške 85 miliárd eur⁷⁷, ktoré boli poskytnuté prostredníctvom Európskeho fondu finančnej stability (EFSF) a Európskeho mechanizmu finančnej stability (EFSM) a slúžili na opätovné navýšenie bankového kapitálu pre írske bankové inštitúcie. Na tomto balíčku sa podieľali aj štáty EÚ ako Veľká Británia, Dánsko či Švédsko, ktoré poskytli bilaterálne pôžičky. (Európska komisia, 2011)

Za poskytnuté balíčky sa Írsko zaviazalo k fiškálnej konsolidácii svojich verejných financií. Výdavky na zníženie dlhu boli vo výške 4 miliárd, pričom najväčšie škrtky boli vykonané v rámci sociálnych programov (760 miliónov) a verejný mzdový systém bol ponížený o 1 miliardu eur. Záchrana írskych bánk zdvojnásobila írsky štátny dlh a spôsobila zvýšenie fiškálneho deficitu o viac ako 10 % HDP v roku 2009. (MacDonald, 2011).

5.2 Príklady implementácie opatrení na konkrétne inštitúcie

Írsko sa zaviazalo poskytnúť finančnú pomoc na záchranu jeho bankového systému v hodnote 64 miliárd eur, čo predstavovalo asi 40% HDP celej krajiny. Z toho 30 miliárd bolo vyčlenených na získanie takmer úplného vlastníctva bánk Allied Irish Banks a Irish Life a čiastočné vlastníctvo banky Bank of Ireland. Zvyšných 35 miliárd bolo určených na vyriešenie problémov úverových inštitúcií Anglo Irish Bank a Irish Building Society v rámci osobitého plánu Irish Bank Resolution Corporation (IBRC), ktorého cieľom bolo minimalizovať kapitálové straty týchto spoločností. (Whelan, 2012)

Banky tak isto využívali štátnu agentúru na nákup znehodnotených aktív NAMA. Ako bolo spomenuté vyššie, celkový objem nakúpených aktív v podobe úverov bolo približne 74 miliárd eur. NAMA tieto aktíva nakupovala so stanovenou zľavou celkovo 57%. Celková vyplatená hodnota dosahovala 31,8⁷⁸ mld. eur. Tieto transfery zobrazuje tabuľka číslo 6.

Ako príklady zobrazenia priebehu záchranných opatrení na konkrétnych záchranných postupoch boli zvolené tri inštitúcie, ktoré boli zachraňované ako prvé v poradí a tak isto znamenali najväčší podiel na celkových záchranných opatreniach prevádzanými Írskom. Ide konkrétne o spoločnosti Anglo Irish Bank, Bank of Ireland a Allied Irish Bank.

⁷⁷ O dva roky neskôr bola teda navýšená garančná schéma, ktorá bola dovtedy garantovaná na hodnotu 400 miliárd eur. Z tohto navýšenia o ďalších 85 miliárd eur, poskytol Medzinárodný menový fond čiastku 22,5 mld. eur. (Lochová, 2011)

⁷⁸ Z toho 30,2 mld. Eur bolo vyplatených formou garantovaných štátnych dlhopisov a 1,6 mld. Eur formou negarantovaných podriadených dlhov.

Tab. 6 Transfer aktív z bánk do spol. NAMA

	AIB	BOI	IBRC	Celkom
Hodnota prevedených aktív (mld.)	21,3	9,9	43	74,2
Zaplatená čiastka (mld.)	9,4	5,6	16,8	31,8
Zľava	56%	43%	61%	57%
Strata pre banku (mld.)	11,9	4,3	26,2	42,4

Zdroj: Department of finance, 2014

Poznámka: Agentúra NAMA nakupovala od uvedených finančných inštitúcií znehodnotenú aktíva. Tieto aktíva boli však nakupované za nižšiu hodnotu v porovnaní s ich nominálnou cenou. NAMA teda získala istú „zľavu“, o ktorú zaplatila menej. NAMA teda napríklad v prípade AIB získala aktíva v hodnote 21,3 mld., za ktoré zaplatila 9,4 mld. a oštatok, čiže výška poskytnutej zľavy, predstavovala pre AIB nepokrytú stratu.

5.2.1 Anglo Irish Bank

Na konci roku 2007 vlastnila banka Anglo Irish Bank vklady v hodnote 58 miliárd eur pričom prostriedky na financovanie v podobe cenných papierov boli o viac ako polovicu menšie, dosahovali hodnotu 24 miliárd eur⁷⁹. Onedlho finančná kríza a situácia v Írsku spôsobila, že vydávanie nových dlhopisov sa stalo pre írské finančné inštitúcie takmer nemožné. Írske hospodárstvo kríza najviac zasiahla na konci roku 2008⁸⁰. (Whelan, 2012)

V roku 2008 sa banka Anglo Irish Bank ocitla vo veľkých finančných problémoch. Panika na bankovom trhu, ako aj pokles akcií a nezáujem investorov prispelo k vyhroteniu celej situácie. Írska vláda bola nútená k razantnému opatreniu a na začiatku roku 2009 bola Anglo Irish bank prevedená do vlastníctva štátu. V júni 2009 okolnosti na bankovom trhu doviedli vládu Írska k prijatiu ďalších mimoriadnych opatrení a tejto inštitúcií bola schválená finančná pomoc vo výške 4 miliardy eur v rámci núdzovej rekapitalizácie. Tento kapitálový vklad bol poskytnutý s cieľom udržať primeranú úroveň základného kapitálu. Vzhľadom na to, že bola spomenutá inštitúcia už od začiatku roku znárodnená, táto kapitálová injekcia nemenila vlastnícku štruktúru v banke. (Európska komisia, 2010)

V marci roku 2009 poskytla írská centrálna banka Central Bank of Ireland núdzovú pomoc na posilnenie likvidity vo výške 11,5 miliárd eur. V rámci programu ELA boli prijímané ako kolaterát aj úvery, ktoré nespádali pod štandardné menové operácie Eurosystemu. Vývoj krízy počas roku 2010 vyžadoval výrazné zvýšenie pôžičiek z programu ELA⁸¹. (Whelan, 2012)

V rámci núdzovej rekapitalizácie bolo v roku 2010 prevedených niekoľko podporných intervencií. V marci tohto roku bola prijatá kapitálová injekcia

⁷⁹ V roku 2007 boli akcie banky Anglo Irish na svojom vrchole a dosahovali hodnôt viac než 17 eur za akciu.

⁸⁰ Ta trhoch zavládla panika a akcie tejto banky klesajú na úroveň 12 centov za akciu.

⁸¹ Na konci roku 2010 inštitúcie IBRC dlhovali Eurosystemu 24,4 miliárd eur a dlhy v rámci programu ELA sa vyšplhali až na úroveň 28,1 miliárd eur.

na podporu finančnej stability. Konečná suma dosahovala výšku 10,44⁸² miliardy eur. (Európska komisia, 2010)

Kapitálová pomoc pre banku Anglo Irish však ešte neskončila a tento rok bolo prevedených niekoľko ďalších opatrení. V auguste roku 2010 bola tejto inštitúcií schválená ďalšia pomoc v hodnote až 10,054 miliárd eur a na konci roku ďalších 4,946 miliárd. (Európska komisia, 2017)

Celková výška rekapitalizácie sa vyšplhala na 29,3 miliárd eur, ktoré boli poskytnuté v časovom rozpätí necelých dvoch rokov. Za kapitálové injekcie boli vydávané prioritné akcie. (Európska komisia, 2017)

Anglo Irish Bank bola zachraňovaná formou štátnych garancií, ktoré pokrývali jej záväzky. Spoločnosť využila aj pomoc poskytnutú agentúrou NAMA a previedla veľkú časť svojich znehodnotených aktív do jej fondov. V roku 2011 bola spojená so spoločnosťou INBS⁸³, pričom vznikla nová jednotka s názvom IBRC.

5.2.2 Bank of Ireland

Ďalšou bankovou inštitúciou, pre ktorú bol vytvorený a poskytnutý záchranný balíček, bola Bank of Ireland. Táto banková inštitúcia patrí medzi dve najvýznamnejšie v Írsku, pričom jej pôsobenie je hlavne na území Írska. Poskytnutie finančnej pomoci tejto spoločnosti zobrazovalo negatívny dopad finančnej krízy na jej situáciu, vrátane zhoršenia jej finančnej pozície. Finančná situácia bola ovplyvnená aj pevnou väzbou na Anglo Irish Bank. Banka Bank of Ireland je tak isto jednou z inštitúcií, na ktorú sa vzťahovala garančná schéma. (Európska komisia, 2009)

Pomoc pre túto inštitúciu bola schválená na začiatku roku 2009 a výška kapitálovej injekcie predstavovala čiastku 3,5 miliárd eur. Rozvaha banky Bank of Ireland v tom čase dosahovala hodnôt 200 miliárd eur, čo predstavovalo podobnú čiastku ako írske HDP. (Európska komisia, 2009)

Pomoc prebiehala nákupom prioritných akcií spolu s oddeliteľnými warrantami. Spomenutá kapitálová injekcia spôsobila nárast kapitálu Tier 1 z 8,7% na 11,7 %. (Európska komisia, 2009)

Zhoršenie situácie v tejto banke bolo natoľko vážne, že prvý kapitálový záchranný balíček bol nedostatočný a v roku 2011 schválila Európska komisia ďalšiu pomoc v rámci druhého reštrukturalizačného plánu. Tento plán zahŕňal rozšírenie garančnej schémy na záväzky inštitúcie, kapitálovú pomoc zo strany štátu, či dokonca banka využila mimoriadnu likvidnú pomoci v rámci programu ELA⁸⁴.

⁸² Táto hodnota bola najskôr stanovená na sumu 8,3 miliardy eur a mala byť zaplatená v postupných splátkach v časovom rozsahu až 10 rokov. Nasledovne bola táto hodnota navýšená o ďalších 2,14 miliárd., čiže dokopy 10,44 mld. Eur.

⁸³ Aj spoločnosť INBS – Irish Nationwide Building Society prijala masívnu záchrannú pomoc od vlády. INBS spolu s Anglo Irish Bank prijali celkovo kapitálovú pomoc v hodnote až 34,7 mld. Eur.

⁸⁴ Avšak táto finančná pomoc má dôverný charakter. V rámci garančnej schémy bolo pokrytých približne 40 mld. Eur.

V rámci rekapitalizačného plánu Európska komisia schválila štátnu pomoc vo výške až 5,35 miliardy eur⁸⁵. Z tejto čiastky bola 1 mld. eur poskytnutá ako podmienený kapitál a za 4,35mld. eur boli nakúpené nové akcie, čím sa navýšil Tier1⁸⁶. (Európska komisia, 2011)

Banková inštitúcia Bank of Ireland tak isto využila záchranné opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami a do spoločnosti NAMA previedla aktíva v hodnote približne 10 miliárd eur, čo je najmenej zo všetkých troch zainteresovaných inštitúcií, ako možno vidieť v tabuľke číslo 6.

Európska komisia schválila využitie štátnych garancií v prospech tejto inštitúcií na jej lepšiu prístup k finančným zdrojom. (Európska komisia, 2010)

5.2.3 Allied Irish Bank

Ešte pred prepuknutím finančnej krízy sa banka Allied Irish Bank (AIB) rýchlo rozrastala. Táto inštitúcia zvolila svoje zameranie na masívne poskytovanie pôžičiek, pričom sa však spoliehala na veľkoobchodné financovanie. V roku 2008 mala jej rozvaha hodnotu 182 miliárd eur, čo predstavovalo 90% írskoho HDP. Keďže globálna kríza zasiahla írsky trh s nehnuteľnosťami s veľkou intenzitou, banka AIB začala mať tak výrazné problémy, že musela prísť na radu pomoc od vlády. (Európska komisia, 2014)

V roku 2009 írsku vláda vyhlásila záchranný plán aj pre tretiu banku Allied Irish Bank. Kapitál poskytnutý vládou zo štátnej pokladne mal hodnotu 3,5 mld. eur. Finančné prostriedky boli poskytnuté výmenou za kmeňové akcie banky. (Európska komisia, 2009)

V roku 2010 írsku vláda, s využitím zdrojov z penzijnej rezervy, poskytla tejto banke ďalších 3,7 miliárd v podobe kapitálovej injekcie. Spomenutým opatrením vláda získala majoritný podiel v spoločnosti a banku možno od tejto chvíle považovať za zoštatnenú. Na konci tohto roku došlo k odpredaju jednej z dcérskych spoločností v Poľsku, čím bol vládny podiel navýšený z 49,9% až na 92,8%. Celková kapitálová pomoc od vlády dosiahla hodnôt 7,2 miliárd eur. (Európska komisia, 2014)

Ďalším opatrením bolo zlúčenie spoločnosti AIB a EBS⁸⁷. V roku 2011 prijali kapitálovú podporu vo výške 11,1 miliárd eur a tak isto aj podmienenú kapitálovú podporu vo výške 1,6 mld. eur od írskej vlády. Po zlúčení týchto dvoch inštitúcií bola celková podpora prijatá od štátu v hodnote 20,775 miliardy eur a banka bola s podielom 99,8% vo vlastníctve štátu. (Európska komisia, 2014)

Vláda použila na záchranu banky AIB aj štátne garancie, v rámci celoštátnej systémovej garančnej schémy, ktorá pokrývala všetkých 6 írskych bánk. Odhaduje

⁸⁵ Táto suma bola stanovená na základe potreby kapitálu, ktorý by chýbal v prípade stresových situácií v banke. Po jej zvýšení by banka mala byť schopná čeliť týmto situáciám.

⁸⁶ O 4,35 miliardy eur bol teda navýšený základný kapitál v banke a 1 mld. eur predstavovala podmienený kapitál.

⁸⁷ EBS bola dcérskou spoločnosťou banky AIB.

sa, že garančná schéma pokrývala bankové záväzky v hodnote približne 139mld. eur. (Európska komisia, 2014)

Ďalším opatrením na podporu bankovej inštitúcie bolo prevedenie znehodnotených aktív z bankovej rozvahy prostredníctvom írskoho programu na záchranu aktív. Celková hodnota prevedených aktív dosahovala hodnôt približne 21 miliárd eur. (Európska komisia, 2014)

Čiastočný záver

Ako sa kríza rozširovala aj na európske trhy, írské úrady sa rozhodli zasiahnuť. V reakcii na krízu prijala írská vláda rozsiahle politické opatrenia na stabilizáciu bankového systému. Počiatočné presvedčenia spočívali v tom, že ide o krízu likvidity.

Autority sa teda rozhodli poskytnúť rozsiahle záruky na bankové záväzky v rámci garančnej schémy CIFS. Garancie predstavovali približne 240% HDP tejto krajiny. Neskôr sa ukázalo, že ide o krízu solventnosti, na základe čoho smerovali ďalšie postupy k reštrukturalizácii finančného systému s cieľom zabezpečiť potrebné kapitálové toky finančným inštitúciám. Írská vláda s ohľadom na potrebu kapitálového posilnenia poskytovala bankám kapitál v podobe hotovosti a zmeniek. Výška kapitálových injekcií bola dohadovaná jednotlivo s bankovými inštitúciami a zvyšovanie kapitálu prebiehalo formou nákupu prioritných akcií v týchto inštitúciách. Výšku poskytnutých kapitálových injekcií zobrazuje tabuľka číslo 7.

Tab. 7 Prehľad poskytnutých kapitálových injekcií

	Kapitálové injekcie
Anglo Irish Bank	29,3 mld eur
Alleid Irish Bank (AIB)	7,2 mld eur
Bank of Ireland (BoI)	3,5 mld eur
Irish Nationwide Building Society (INBS)	5,4 mld eur
EBS Building Society	0,9 mld eur
Celkom	46,3 mld eur (29% HDP)

Zdroj: Európska komisia, 2011

V Írsku bola založená reštrukturalizačná agentúra NAMA, ktorej úlohou bolo prevziať určité bankové úvery, ktoré boli naviazané k nehnuteľnostiam, čím odbremenovala bankové inštitúcie, ktoré mohli znovu obnoviť svoje fungovanie. Nákupy aktív boli realizované celkovo v piatich bankových inštitúciách a celkovo bolo prevedených až 74,2 mld. eur.

6 Zhodnotenie použitých intervencií v USA a v EÚ systéme na príklade Írska

Na vyhodnotenie použitých intervencií prijímaných po prepuknutí finančnej krízy v oboch systémoch, je treba najskôr stručne charakterizovať podobu oboch týchto bankových sektorov a definovať ich základné odlišnosti.

6.1 Základné rozdiely v bankových systémoch v USA a EÚ

Poskytovanie finančných prostriedkov je dôležité z hľadiska fungovania celého hospodárskeho systému. Na oboch kontinentoch sú bankové systémy odlišné, pričom tieto odlišnosti spočívajú v postavení bankových inštitúcií, ako aj v ich celkovom význame a veľkosti vzhľadom k finančnému systému. (Schildbach, 2013)

Pri porovnaní veľkosti týchto systémov sa dá konštatovať, že je európsky bankový systém väčší. Správa vydaná v roku 2014 Európskym výborom pre systémové riziká z poradného vedeckého výboru pre bankový systém v EÚ, zdôraznila, že objem sprostredkovania úverov zo strany bánk k národnému HDP je v EÚ vyšší ako v USA, a to z historického aj súčasného hľadiska. (ESBG, 2015)

Veľkou odlišnosťou je aj fakt, že v USA v posledných rokoch rastie trend finančných podnikov, ktoré nie sú bankami, no poskytujú podobné služby ako klasické bankové inštitúcie. Tento „tieňový bankový systém“ už začína predbiehať svojou veľkosťou „klasický bankový sektor“. Naopak v Európe stále zostávajú hlavným zdrojom financovania tradičné úverové inštitúcie. V dôsledku toho bankový sektor EÚ, na základe veľkosti aktív v bankách, presahuje svojou veľkosťou ten americký viac ako štyrikrát. A to aj napriek tomu, že veľkosť oboch ekonomík je na základe ukazovateľa HDP zhruba porovnateľná. (Schildbach, 2013)

Práve poskytovanie úverov v rámci európskeho bankového sektoru je kľúčový zdroj externého financovania pre podniky a iné ekonomické subjekty. Podiel poskytnutých úverov na celkových pasívach európskych bánk sa pohybuje okolo hodnoty 70%, kým banky v USA vykazujú len približne 15%, čo je približne jedna šestina európskej hodnoty. Americké podniky využívajú získavanie potrebného kapitálu priamo z finančných trhov a to prostredníctvom emisie dlhopisov a iných cenných papierov v oveľa väčšej intenzite v porovnaní s bežnými úvermi poskytovanými bankami. Preto je kapacita bánk poskytovať úvery v súkromnom aj verejnom sektore v EÚ dôležitejším prvkom, pričom odráža a determinuje celkovú finančnú silu ekonomiky a bankové inštitúcie predstavujú významných inštitucionálnych hráčov na trhu. (Schildbach, 2013)

6.2 Opatrenia na záchranu finančných inštitúcií

Počas finančnej krízy sa väčšina vlád v EÚ, ako aj vláda USA, rozhodla poskytnúť finančnú pomoc bankovým inštitúciám, ktoré prechádzali nepriaznivým obdobím. Ich cieľom bolo zachovať finančnú stabilitu a predísť úverovej kríze.

6.2.1 Záchranný systém na úrovni EÚ

Po prepuknutí krízových problémov bol každý členský štát zodpovedný za svoj bankový sektor. Každá krajina EÚ sa mohla spoliehať len na svoju vlastnú fiškálnu politiku a s tým súvisiace fiškálne kapacity pri prijímaní opatrení na zmiernenie šokov vzniknutých po roku 2008. Akákoľvek forma integrovanej pomoci, či spoločných európskych zásahov bola vylúčená a to hlavne kvôli politickej citlivosti.

S odpoveďami na krízovú situáciu sa čoraz častejšie vynárali problémy ako obavy z morálneho hazardu, alebo z toho, že niektoré členské štáty nebudú schopné prijať nevyhnutné reformy kvôli ich nedostatočnej kapitálovej vybavenosti. Použitie finančných prostriedkov daňových poplatníkov bolo považované za nevhodné, no bankové krízy v niektorých štátoch po čase prevýšili ich fiškálne kapacity. (Allen, Carletti; 2015)

Väčšina krajín eurozóny podporili svoj finančný sektor rôznymi opatreniami, bez ohľadu na značné rozdiely medzi krajinami. Napríklad vlády prevádzali nákupy nelikvidných aktív od postihnutých finančných inštitúcií a poskytovali im priame pôžičky. Získané aktíva zahrňovali akcie, dlhopisy a iné aktíva, ktoré vlády vymieňali za hotovosť alebo iný kolaterát v tržnej cene. Niektoré vlády poskytovali kapitálové „injekcie“ do týchto inštitúcií pomocou nákupu aktív, ktoré nakupovali za oveľa vyššiu hodnotu v porovnaní s jej tržnou hodnotou. Tieto rekapitalizácie boli zamerané na pokrytie bankových naakumulovaných strát, ktoré neskôr vyústili do strát samotných vlád. (ECB, 2015)

Niektoré vlády boli nútené znárodniť systémovo dôležité banky. Okrem toho boli vytvorené nové jednotky pre správu aktív, ktoré premieňali tieto znehodnotené aktíva za hotovosť alebo dlhopisy so štátnou garanciou. Vlády taktiež poskytovali finančným inštitúciám záruky na medzibankové úvery a dlhopisy, ktoré boli ale časovo obmedzené. Tak isto bol navýšený limit vládnych garancií na krytie bankových vkladov. (ECB, 2015)

6.2.2 Záchranný systém na úrovni USA

Na rozdiel od európskeho modelu záchrany bankových inštitúcií bola pomoc na stabilizáciu hospodárstva a obnovenie fungovania bankového systému poskytovaná na úrovni federálnej vlády. Táto pomoc bola teda poskytovaná bez ohľadu na to, v ktorom štáte USA daná banková inštitúcia pôsobila. Na začiatku bolo postupovanie v oblasti záchrany týchto inštitúcií postavené skôr na individuálnej báze a ad hoc opatreniach. Avšak po uvedomení si skutočnosti a reálnych dopadov finančnej krízy na americké hospodárstvo, bol vytvorený systémovo dôležitý program TARP s celonárodnou pôsobnosťou.

V rámci tohto programu boli vytvárané rôzne programy, postavené podľa ich zamerania a vymedzených cieľov, ktoré mali svojou pôsobnosťou dosiahnuť. Medzi základné opatrenia patrili garancie zo strany štátu, rekapitalizačné schémy a opatrenia na záchranu znehodnotených, či toxických aktív. Na všetky tieto opatrenia boli skonštruované konkrétne programy, ktoré boli prevádzané buď vládou USA, Federálnym rezervným systémom, či agentúry FDIC alebo ich spoluprácou.

Individuálne a výnimočné opatrenia boli poskytnuté systémovo dôležitým inštitúciám, ktorých zlyhanie mohlo ochromiť celý finančný systém a spôsobiť vážne problémy ako v bankovom systéme, tak aj v samotnom fungovaní ekonomiky. Medzi takéto spoločnosti patrila napríklad AIG, Bank of America, či Citigroup.

6.3 Porovnanie použitých opatrení

Na začiatku je vhodné porovnať využitie konkrétnych opatrení v európskom, aj americkom systéme. Po zhodnotení ich využitia budú následne porovnané konkrétne opatrenia a vyhodnotené odlišnosti v ich priebehu.

6.3.1 Rozsah použitých intervencií

Tabuľka číslo 8 obsahuje prehľad vládnych intervencií na záchranu bankového sektora a rozsah ich použitia v USA, Írsku a v celej EÚ v rámci jednotlivých systematických schém. Tabuľka zobrazuje objemy vládou vyhlásených opatrení, ktoré sa zaviazali previesť a následne reálny objem ich použitia. Je možno vidieť, že väčšina týchto vyhlásení nebola využitá naplno, ale v skutočnosti boli prevedené opatrenia v niekoľkonásobne nižšom objeme.

Aj v tomto smere je však výnimkou Írsko. V prípade plánovaných garancií dlhopisov emitovanými bankami, vyhlásila írsku vláda nižší rozsah opatrení, aký bol následne prevedený. Tento fakt znova potvrdzuje, že rozsah bankových problémov prekvapil aj samotnú krajinu a pri rozhodovaní sa o prijatých opatreniach nebol známy skutočný rozsah škôd, ktoré so sebou priniesla finančná kríza.

Pri porovnaní európskeho a amerického prístupu by sa dali nájsť odlišnosti už pri rozhodovaní vládnych autorít o vyhlásených opatreniach. V európskom systéme boli už pri vyhláseniach prekonané neuveriteľné dva bilióny eur len v prípade garantovania emitovaných dlhopisov. Výraznejšie sa rozširovali aj garančné schémy poskytované na vklady klientov, pričom v niektorých krajinách boli navýšené na bezhraničné limity.

Európsky prístup preferencie záručných schém jednoznačne potvrdzuje aj Írsko. V tejto relatívne malej krajine boli na garančné systémy vymedzené najväčšie finančné hodnoty, ktoré niekoľkonásobne prevyšovali írsku HDP a neskôr boli jedným z faktorov, prečo táto krajina musela požiadať o pomoc MMF a EÚ.

Kým v európskom systéme prevažovali záručné schémy, americký prístup preferoval opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami. Aj keď pri vyhláseniach a prvotných nadstaveniach limitov vláda rátala s poskytnutím tohto opatrenia až vo výške presahujúcej bilión eur, skutočnosť bola výrazne odlišná. Operácie na pomoc so znehodnotenými aktívami v rámci systémových programov boli v skutočnosti prevedené v menšej hodnote a to približne 40 miliárd eur. Tieto relatívne nízke hodnoty pri USA prístupe možno odôvodniť tým, že väčšina opatrení na záchranu aktív bola prevádzaná aj na individuálnej dohode s danou inštitúciou, pričom nie všetky dohody sú dostupné, či zverejňované informácie.

Tab. 8 Použité intervencie, prevádzané v rámci systematických schém v miliardách eur, v časovom rozpätí 2008-2010

Krajina	Kapitálové injekcie		Záruky emitované na dlhopisy		Záchrana aktív		Záruky na vklady v EUR
	vyhlásené	prijaté	vyhlásené	prijaté	vyhlásené	prijaté	
USA	580	216,2	1 066	251,2	1 148	40	190 680
Írsko	10	12,3	485	72,5	90	8	neobm.
EÚ celkom	310	122	2 142	725,7	238	48,7	rôzne ⁸⁸

Zdroj: Bloomberg, ECB, Stolz a Wedow, 2010

Tabuľka číslo 9 ďalej zobrazuje istý doplnok k tabuľke č. 8, pretože zobrazuje použité intervencie v USA, Írsku a celkovo v EÚ, ktoré boli použité ad hoc. Tieto opatrenia boli teda prevedené cielene konkrétnym finančným inštitúciám. Zaujímavosťou je, že poskytovanie záruk na bankami emitované dlhopisy bolo prevádzané výlučne systémovým spôsobom.

Tab. 9 Použité intervencie na ad hoc princípe v miliardách eur v 2008-2010

Krajina	Kapitálové injekcie	Záruky emitované na dlhopisy	Záchrana aktív
USA	19,1	-	74,9
Írsko	7	-	-
EU celkom	114,1	-	297,8

Zdroj: Bloomberg, ECB, Stolz a Wedow, 2010

Ak by sme teda dali dokopy vyššie uvedené údaje o použitých opatreniach v rámci oboch systémov, môžeme tvrdiť, že v rámci EÚ a USA boli rozsahy opatrení vzhľadom k ich HDP na rovnakej úrovni. Kapitálové injekcie na posilnenie kapitálovej základne bánk mali v tomto časovom období veľmi podobné hodnoty. V EÚ bola táto pomoc poskytovaná častejšie na ad hoc prístupe. Naopak v USA bolo v tomto období až 90% týchto opatrení prevádzaných v rámci systémových schém.

Vysvetlenie možno hľadať v situácii, ktorá nastala v roku 2008 pri páde významnej inštitúcie Lehman Brothers. Podľa niektorých zdrojov⁸⁹, bolo počínanie vlády nedostatočne transparentné. Dôvodom bolo postupovanie vlády k prijímaní

⁸⁸ Použitie tohto opatrenia bolo naprieč EÚ krajinami rôzne. Neobmedzené garancie na bankové vklady sa rozhodli poskytnúť vlády Rakúska, Írska, Nemecka, Slovenska, Dánska a Španielska. Ďalšie štáty limitovali ručenie za vklady prevažne v hodnote 100 000 eur. Podrobnejšie informácie o poskytovaní garancií zobrazuje tabuľka číslo 20, uvedená v prílohách práce.

⁸⁹ Vo svojej štúdií to uvádza napríklad Taylor, 2009.

záchranných opatrení na ad hoc princípe⁹⁰. Onedlho sa americká vláda zameriavala viac na systémové riešenia pri štátnej pomoci určenej bankovému systému.

V Európskom kontexte prevýšilo záchranné opatrenie smerujúce na garantovanie bankou emitovaných dlhopisov, to americké až trojnásobne. Podobné je však percentuálne vyjadrenie predpokladaných a skutočne vynaložených prostriedkov smerujúcich na túto formu záchrany. V oboch systémoch sa táto hodnota pohybovala okolo 30%.

Opatrenia na záchranu aktív boli využívané v oboch systémoch, no opäť výraznejšie v Európskej únii a to približne dvojnásobne. Posledný stĺpec vyjadruje percentuálne vyjadrenie využitých opatrení vzhľadom k HDP oboch systémov. Tento údaj teda zobrazuje celkovú veľkosť systémových aj ad hoc opatrení v relatívnom vyjadrení v HDP zisťovaného v roku 2008.

Môžeme teda zhrnúť, že veľkosť prijímaných a skutočne zavedených opatrení bola v európskom a americkom systéme približne rovnaká vzhľadom k ich ukazovateľom HDP. Ďalej treba upozorniť na extrémny prípad Írska, po celú dobu vykazuje najvýraznejšie hodnoty. Výdaje na záchranné opatrenia v tejto krajine prevýšili jej HDP viac ako trojnásobne.

Tab. 10 Celkovo použité intervencie v rámci systémového prístupu aj ad hoc opatrení v časovom vymedzení 2008-2010, údaje v miliardách eur

Krajina	Kapitálové injekcie	Záruky na emitované dlhopisy	Záchrana aktív	% z HDP ⁹¹
USA	235,3	251,2	114,9	26
Írsko	19,3	72,5	8	319
EU celkom	236,1	725,7	346,5	26

Zdroj: Bloomberg, ECB, národné štatistiky, 2010

Použitie vládnych záruk na emitované bankové dlhopisy patrilo medzi najvyužívanejšie nástroje v čase krízy. Tento nástroj síce napomáhal k upokojovaniu trhov a bol nápomocný v tom, aby banky získali potrebné zdroje, no na druhej strane bol tento nástroj považovaný za príliš drahý. Najväčšiu časť vo výpočte výšky poplatkov pre bankové inštitúcie totiž tvorila informácia o hodnote swapov na úverové zlyhanie. Výška týchto swapov bola však v čase krízy na veľmi vysokých hodnotách, čo vychádzalo zo zvýšenej rizikovosti finančných inštitúcií.

Nasledujúca tabuľka číslo 11 zobrazuje a zhrňa prehľad inštitúcií, ktoré boli zodpovedné za prevádzanie záchranných opatrení v USA a Írsku. Možno teda zhrnúť, že v Írsku hrala hlavnú rolu samotná vláda, pričom v USA to bol FDIC, FED a ministerstvo financií USA, prostredníctvom vytvoreného programu TARP.

⁹⁰ Ako príklad možno uviesť spomínanú inštitúciu Lehman Brothers, ktorej neboli poskytnuté záchranné opatrenia z pohľadu vlády. Na druhej strane u niektorých inštitúciách, ako napríklad Bear Stearns a American International Group, to bolo naopak.

⁹¹ Údaj HDP je z roku 2008.

Tab. 11 Prehľad inštitúcií zodpovedných za jednotlivé opatrenia

Krajina	Inštitúcia zabezpečujúca garancie	Inštitúcia zabezpečujúca rekapitalizácie	Inštitúcia zab. operácie na záchranu aktív
USA	FDIC	MF USA - TARP	MF-TARP/FED
Írsko	Vláda	Vláda	Vláda - NAMA

Zdroj: Európska komisia a národné vlády

6.3.2 Garancie

Podľa Claessensa a kol. (2011) boli záruky v nedávnej finančnej kríze v priemere menej komplexné v porovnaní s krízami v minulosti a boli poskytované skôr cieľne. Používaným opatrením sa pritom stali poskytovania záruk za vzniknuté záväzky⁹². 70% týchto záruk bolo poskytnutých až po prepuknutí krízy, čiže pred jej pôsobením nebol tento nástroj často používaný. Autori Laeven a Valencia (2012) ďalej zistili, že reálna kompenzácia strát z pohľadu banky ako veriteľa nastala v rámci záruk len v 40% prípadoch. (Laeven,2012)

Poskytnutie štátnych garancií na bankové vklady mali za cieľ podporiť dôveryhodnosť v bankový systém a eliminovať tak runy na bankové vklady, čo by mohlo spôsobiť bankovým inštitúciám problémy s likviditou. Ak ale berieme do úvahy prístup v EÚ, konkrétne v Írsku, nemusí byť tento cieľ upokojenia situácie na trhu automaticky splnený. Vychádza to zo skutočnosti, že nie vždy majú vlády možnosť získať finančné zdroje, ktoré sú potrebné na splnenie záväzkov z týchto opatrení. Toto obmedzenie sa týka štátov vytvárajúcich menovú úniu. (Allen, 2015)

Členovia eurozóny nemôžu vykonávať nezávislú monetárnu politiku a nemajú možnosť emitovať peniaze na splnenie, či rozšírenie záruk. Tak isto ECB nemôže prevádzať priame financovanie. V krajinách ako USA je síce možnosť emitovať finančné prostriedky a použiť ich na garančné schémy, no prítomnosť hrozba z inflácie obmedzuje takéto postupy pri záchrane finančného systému. Neschopnosť vlády neobmedzene zvyšovať prostriedky na financovanie, ktoré by bolo potrebné pri splnení vládnych záväzkov z garancií, znižuje dôveryhodnosť tohto opatrenia. (Allen, 2015)

Pri porovnaní vykonávaní samotných opatrení zaoberajúcimi sa garanciami, boli v oboch krajinách zvolené rovnaké formy a to poskytnutie záruk na vklady a na emitované dlhopisy. V oboch prípadoch boli zvolené aj podobné ciele týchto intervencií. Keďže v Írsku pôsobilo len 6 bankových inštitúcií, garančné schémy sa týkali všetkých z nich, avšak v USA bola garancia poskytnutá oprávnených inštitúciám. Dlhopisy vydávané týmito inštitúciami boli potom automaticky zahrňované pod štátnu garanciu. V tomto je Írsko špecifické, keďže vo väčšine krajín prebiehalo poskytovanie záruk na emitované dlhopisy na dobrovoľnej báze. Ďalšou

⁹² Toto opatrenie bolo frekventované hlavne vo vyspelejších krajinách. Môže to byť zapríčinené aj tým, že v týchto krajinách sú všeobecne lepšie finančné inštitúcie ako aj prístup na medzinárodné kapitálové trhy, čím sú vyslovené záruky dôveryhodnejšie. (Claessens a kol., 2011)

výnimočnosťou v prípade Írska bolo vytvorenie samostatného programu na garancie, keďže na európskej úrovni nič podobné nefungovalo. V USA bol založený FDIC, ktorý sa zameriaval na samotný dohľad nad inštitúciami, tak aj na poskytovanie garancií. FDIC sa skladá z dvoch zložiek, pričom prvá z nich sa zaoberala garanciami pokrývajúcimi bankové záväzky a druhá na garantovanie bankových vkladov.

Za jeden z rozdielov identifikovaných medzi záchrannými opatreniami v Írsku a USA sa dá považovať stanovenie poplatkov v prípade garantovania emitovaných dlhopisov bankovou spoločnosťou. V systéme EÚ vychádzala výška poplatkov z rizikovosti samotnej spoločnosti, ktorá bola odvodzovaná zo swapov na úverové zlyhanie. Na druhej strane v prípade USA, bola do výpočtov stanovenia poplatkov zahrňovaná hlavne dĺžka splatnosti emitovaných dlhopisov.

Pri porovnaní objemu garantovaných vkladov môžeme nájsť výraznú odlišnosť. V USA boli vklady garantované do stanovenej hranice 250 000 dolárov, pričom v prípade Írska bola táto garancia neobmedzená, keďže írska vláda prevzala skoro všetky záväzky bankových inštitúcií. Základné rozdiely identifikované medzi Írskym a USA prístupom zhrňuje nasledujúca tabuľka číslo 12.

Tab. 12 Garančné schémy v USA a Írsku

	Írsko	USA
Využitie	Záruky na záväzky bánk	
	Záruky na emitované dlhopisy	
Hlavný cieľ	Zamedzenie šírenia nákazy	Zníženie paniky na trhoch
Pôsobnosť	Všetky inštitúcie v krajine	Oprávnené inštitúcie
Poskytovanie záruk na dlhopisy	Automaticky pre všetky bankové inštitúcie	Automaticky pre všetky bankové inštitúcie zahrnuté pod garančnú schému
Subjekt prevádzajúci opatrenia	Írska vláda	Agentúra FDIC
Názov programu	Eligible Liabilities Guarantee scheme	Temporary liquidity Guarantee programme -TLGP
Trvanie	2010 - 2015	2009 - 2012
Garancia na bankové vklady	neobmedzená	Do 250 000 dolárov
Garancia na bankové dlhopisy	440 mld. eur	DGP ⁹³ - 345,8 mld. dolárov
		TAG ⁹⁴ - 834 mld. dolárov
Poplatky za ručené dlhopisy	Podľa CDS - swapy na úverové zlyhanie	Podľa splatnosti emitovaných dlhopisov

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných informácií z vyššie citovaných zdrojov

⁹³ Program DGP – Deposit Guarantee Programme bol jednou z dvoch programov TLGP. Tento program bol zameraný na garancie pokrývajúce bankové záväzky.

⁹⁴ Program TAG – bol druhý z programu TLGP a bol zameraný na garantovanie bankových vkladov.

6.3.3 Rekapitalizácie

V EÚ⁹⁵ aj v USA boli záchranné opatrenia prevádzané formou kapitálových injekcií, pričom bola posilňovaná kapitálová základňa bánk. Avšak pri porovnaní prevádzaní týchto operácií môžeme nájsť množstvo odlišností.

Hlavným rozdielom je forma týchto intervencií. V USA systéme boli rekapitalizácie až v 90% prevedené formou systémového prístupu v rámci vytvorených programov. Na druhej strane v EÚ prebiehala približne polovica rekapitalizácií formou ad hoc opatrení, ktoré vychádzali z individuálnych potrieb a požiadaviek konkrétnej spoločnosti.

Dôležitým aspektom rekapitalizácií je aj rôzna úroveň angažovanosti do bankových inštitúcií prijímajúcich kapitálové injekcie. V mnohých prípadoch totiž došlo k situácii, že bola konkrétna inštitúcia de facto znárodnená. V týchto prípadoch držala vláda v daných spoločnostiach väčšinový, či úplný podiel⁹⁶.

V oblasti cenovej politiky kapitálových injekcií väčšina krajín EÚ nastavila cenu prioritných akcií na úrovni, ktorá podporuje výhodnejšie podmienky pre banky v prípade predčasného ukončenia rekapitalizácií. Banky často platili fixné kupónové platby, ktorých hodnota vychádzala z odporúčaní Európskej komisie (2009) a vychádzala z troch faktorov. Prvým je výnos štátnych dlhopisov, ktorý slúžil ako istý benchmark zobrazujúci minimálny rizikový výnos a tak isto predstavoval pre vládu náklady na získanie finančných prostriedkov⁹⁷. Druhým je prémia, ktorá odráža úverové riziko konkrétnej finančnej inštitúcie a väčšinou bývala založená na veľkosti rozpätí CDS swapov. A tretím poplatok za prevádzkové náklady.

Tabuľka číslo 13 poskytuje prehľad základných znakov pri prevádzaní rekapitalizačných záchranných opatrení. Základným rozdielom je samotná forma týchto opatrení. Na úrovni USA výrazne prevažovali systémové formy záchrany, pričom v prípade Írska bola zvolená kombinácia ad hoc a systémových prístupov. V USA boli kapitálové injekcie poskytované aj na nedobrovoľnej báze, čiže aj finančne zdravým inštitúciám. V prípade Írska, vzhľadom na nízky počet pôsobiacich bankových spoločností, mali dohody o konkrétnom priebehu opatrení individuálnu povahu. V oboch systémoch boli za poskytnutý kapitál poskytované prioritné akcie, ktoré následne prešli do vlastníctva štátu. V USA bol na toto záchranné opatrenie vytvorený špeciálny program, ktorý zaobstarával rekapitalizačné procesy vo forme kapitálových transferov, pričom v Írsku žiadny podobný program nevznikol a kapitál bol poskytovaný priamo írskou vládou. Írska vláda vydávala zmienky,

⁹⁵ Zaujímavosťou však je to, že pri porovnaní Eurozóny a USA boli tieto opatrenia prevádzané v USA oveľa častejšie a vo väčšom objeme. Na európskej úrovni je rekordérom v tejto oblasti Veľká Británia, ktorá prevádzala navyšovanie kapitálových základní svojim bankovým inštitúciám v hodnote približne 70 miliárd dolárov v rokoch 2008-2010. Približne polovica z nich mala formu ad hoc opatrení.

⁹⁶ Ako príklad môže slúžiť prípad nemeckej banky Hypo Real Estate, kde nemecká vláda prevzala nad inštitúciou plnú kontrolu. Stalo sa tak až po intervenciách v podobe rozsiahlych záruk, kde ich výška dosahovala hodnôt presahujúcich 100 miliárd eur.

⁹⁷ Sú to náklady, ktoré musí vláda vynaložiť na získanie finančných prostriedkov.

ktorými bol krytý nákup akcií spoločností, čo je ďalší špecifický postup írskej vlády. V oboch prípadoch dochádzalo zo strany vlády k účtovaniu poplatkov.

Tab. 13 Prehľad základných znakov rekapitalizácií v EÚ (Írsku) a USA

	Írsko	USA
Princíp využívania	Kombinácia ad hoc a systémového prístupu	Prevažne systémový prístup, ad hoc v prípade niektorých systémových spoločností
Hlavný cieľ	Posilnenie kapitálovej základne bánk	
Pôsobnosť	Individuálne dohody	„nedobrovoľné“ prijímanie kapitálových injekcií ⁹⁸
Subjekt prevádzajúci opatrenia	Írska vláda	Ministerstvo financií USA cez program TARP
Názov programu	Nebol vytvorený národný program	Capital Purchase Program - CPP
Forma kapitálu	Hotovosť a zmenky	Kapitálové injekcie
Výmena za poskytnutý kapitál	Prioritné akcie	Prioritné akcie, v niektorých prípadoch „zmenené“ na kmeňové akcie
Zdroj kapitálu	Verejný sektor – časté zoštátňovanie	Verejný a súkromný sektor
Forma platieb	Fixné kupónové platby (poplatky, úroky, prémie)	Poplatky, dividendy, úroky, warranty

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných informácií z vyššie citovaných zdrojov

6.3.4 Operácie na pomoc s aktívami

V EÚ bolo toto opatrenie využívané len malým počtom štátov. Podľa rozhodnutia Európskej komisie bolo toto opatrenie zamerané na primerané rozdelenie záťaže

⁹⁸ V USA bola kapitálová pomoc poskytovaná aj inštitúciám bez ich žiadosti. Ako rozhodný faktor slúžili prevádzané záťažové testy.

medzi bankovou inštitúciou a štátom. Hodnota poskytnutej štátnej pomoci zobrazuje rozdiel medzi hodnotou pri nákupe aktív zaplatenou banke a tržnou hodnotou aktív.

Na základe predchádzajúcich skúseností sa krajiny EÚ mohli rozhodnúť, akú formu záchrany aktív zvolia. V prospech modelu nákupu aktív slúžili argumenty ako veľká neistota ohľadne budúceho vývoja kvality aktív banky, či preferencia koncentrácie týchto znehodnotených aktív v jednej inštitúcii namiesto celého finančného systému. Naopak pri forme štátnych záruk bol zmieňovaný menší tlak na nákladovú stránku štátneho rozpočtu a menší tlak na zhoršenie fiškálnej pozície vlády a tak isto ťažšie oceníteľná hodnota niektorých znehodnotených aktív, typicky cenné papiere zastavené nehnuteľnosťami. (Stolz, Wedow; 2010)

Keďže každý prístup mal svoje výhody aj nevýhody a navyše panovala neistota ohľadne ešte väčšieho zhoršenia aktív, pre krajiny bolo náročné zvoliť si pre nich ten výhodnejší. Táto neistota bola dôvodom, prečo boli v praxi tieto prístupy kombinované. Zo začiatku prevažovali záchranné opatrenia formou ad hoc. Niektoré z nich boli súčasťou reštrukturalizácií⁹⁹.

Keďže potreba zachraňovania aktív rástla, ako odpoveďou v USA systéme bolo vytvorenie programu Public-Private Investment Program (PPIP). Tento program slúžil ako „problémová“ banka, keďže umožňoval presun oprávnených znehodnotených aktív z bánk do svojich špeciálnych fondov. Tieto fondy sú financované spôsobom, pri ktorom sú straty riziko aj zisky rozdeľované verejným aj súkromným sektorom. Ceny aktív sú stanovené prostredníctvom aukcií.

V EÚ bola záchrana aktív prevádzaná podobným spôsobom ako v USA. Na základe odhadov Európskej komisie bolo na schémy smerujúce na pomoc s nelikvidnými aktívami vynaložených asi 104 miliárd eur. Táto forma záchrany alebo podpory bankových inštitúcií je zvládnuteľná, len pokiaľ je nákup znehodnotených aktív obmedzený maximálnymi limitmi. Írska inštitúcia NAMA nemala stanovené žiadne limity v nákupe aktív, čím sa eliminovali akékoľvek ocenenia, ktoré by zobrazovali reálnu hodnotu. (Quigley, 2012)

Rozdiel medzi prevádzaním tohto opatrenia v oboch systémoch spočíva najmä vo finančných inštrumentoch, ktoré boli za tieto aktíva vymieňané. Zatiaľ čo v USA išlo hlavne o hotovosť, v prípade Írska boli vydávané štátne garantované dlhopisy. Rozdielnom je aj charakter poskytovania týchto opatrení, keďže v Írsku boli aktíva nakupované aj nedobrovoľne, keďže účasť na programe NAMA bola povinná. V USA program PPIP povinný nebol, aj keď účasť na ňom mohla byť čiastočne „vynútená“.

Prehľad základných charakteristík ohľadne použitých opatrení na záchranu bankových aktív v Írsku a v USA, uvádza nasledujúca tabuľka číslo 14.

⁹⁹ Ako príkladom môže slúžiť zlúčenie inštitúcií JP Morgan Chase a Bear Stearns.

Tab. 14 Prehľad základných znakov v opatreniach na záchranu aktív v Írsku a USA

	Írsko	USA
Subjekt prevádzajúci opatrenia	National Asset Management Agency - NAMA	Public-private investment program - PPIP ¹⁰⁰
Oprávnené aktíva	Staršie úvery a cenné papiere	Úvery kryté nehnuteľnosťami, úvery na rozvoj
Objem nakúpených aktív¹⁰¹	80-90 miliárd eur	500-1000 miliárd dolárov
Pôsobnosť	Povinná	Kvázi dobrovoľná ¹⁰²
Stanovenie ceny aktív	Audítormi	Aukciami
Nakúpené aktíva boli menené za	Štátne dlhopisy	Hotovosť, iné aktíva, ktoré boli predávané do fondov
Dĺžka trvania	Do splatnosti prenášaných aktív	
Znášanie strát	Verejný sektor – Írska vláda ¹⁰³	Zdieľanie strát verejného a súkromného sektora ¹⁰⁴

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných informácií z vyššie citovaných zdrojov

¹⁰⁰ Aktíva sa prevádzali do fondu, ktorý niesol názov Public-private investment fund - PPIF

¹⁰¹ Tento objem nákupu je odhadovaný a zahŕňa obdobie 2008-2010.

¹⁰² Síce účasť v tomto programe funguje pre banky oficiálne na dobrovoľnej báze, agentúra FDIC oznámila, že v prípade, že nebude plán plnený podľa očakávaní, môžu authority vytvárať na banky tlak, aby sa programu zúčastnili.

¹⁰³ V čase prenosu aktív do agentúry NAMA, banky utížili stratu vo výške rozdielu medzi účtovou hodnotou a stanovenou hodnotou. Avšak írska vláda mala v úmysle vykryť prípadnú stratu tejto agentúry daňami.

¹⁰⁴ Program PPIP bol financovaný takým spôsobom, že boli rozdeľované riziká aj straty medzi verejný sektor, konkrétne Ministerstvo financií USA a súkromný sektor, ktorí reprezentovali účastníci zo súkromného sektora. Svoju úlohu zohrávala aj agentúra FDIC, ktorá poskytovala záruky na emitované dlhy PPIF fondom, ktoré slúžili na nákup aktív.

6.4 Porovnanie nákladov na prijaté opatrenia

Verejné intervencie boli používané s cieľom obnovenia dôvery a zachovania finančnej stability, v čom bolo ich pôsobenie účinné. Na druhej strane ale môže ich zavedenie generovať určité negatívne dôsledky, hlavne pokiaľ ide o fiškálnu pozíciu štátov, prevádzajúcich tieto intervencie, ako aj finančné zdravie bánk a iných finančných inštitúcií. Tieto dopady vychádzajú najmä z vysokých nákladov na ich financovanie.

Hospodárska recesia mala vplyv na spomalenie ekonomického rastu spojeného s poklesom cien aktív a komodít, čo ovplyvnilo príjmovú stránku rozpočtu. Podobný vplyv na rozpočet mali vládne stimuly použité na podporu agregátneho dopytu, alebo straty, ktoré utrpeli penzijné fondy. Tieto straty môžu zahŕňať podmienené záväzky pre štát. Všetky tieto spomenuté faktory mali vplyv na úroveň a spravovanie verejného dlhu. (Domingue,2011)

Finančná a hospodárska kríza ovplyvnila fiškálne rozpočty prakticky vo všetkých krajinách. Mnohé krajiny sa rozhodli podporiť finančný sektor priamo, a to predovšetkým prostredníctvom operácií, ktoré mali vplyv na aktíva a pasíva jednotlivých vlád. Niektoré vlády na podporu finančného sektora použili nepriame nástroje, na ktoré mali podobu poskytnutých vládnych záruk a prejavili sa v navýšení podmienených záväzkov. V krajinách po celom svete sa verejný dlh výrazne zvýšil v dôsledku vládnych opatrení, ktoré si vynútila situácia finančnej krízy, ktorá vypukla už v roku 2007¹⁰⁵. (Domingue,2011)

Podmienené záväzky znamenajú povinnosť splniť tento záväzok iba v prípade, ak daná udalosť naozaj nastane. Vyslovené vládne záruky sú presným príkladom takýchto záväzkov. Tieto záväzky sú oficiálne priznané, až keď nastane zlyhanie v plnení zo strany danej finančnej inštitúcie. Preto plnenie týchto záväzkov nemusí nastať a informácie o vzniku povinnosti, veľkosti a doby ich plnenia sú neisté. Tieto záväzky reálne vznikajú väčšinou z právnej povinnosti, alebo pri zabránení negatívnych dôsledkov spôsobených systémovou krízou. (Poláčková – Brixi, 1999)

Na zamedzenie zlyhania bankových inštitúcií, ktoré by ešte viac prehĺbilo finančnú krízu, reagovali vlády rôznymi opatreniami. Vydávaním štátnych záruk na vklady sa snažili upokojiť vkladateľov, podporovali banky poskytovaním likvidity, prípadne prevádzali ich rekapitalizáciu. Ďalej boli vytvárané rôzne mechanizmy slúžiace na pomoc inštitúciám s „toxickými“ aktívami, vďaka ktorým sa týchto znehodnotených aktív ľahko zbavovali. Tieto opatrenia boli krajinami využívané rôzne, podľa rozhodnutí konkrétnych vlád. S prijatými riešeniami sú spojené aj ich finančné náklady, ktoré sú naprieč krajinami odlišné. (Grossman, Woll, 2014)

¹⁰⁵ Zhoršenie fiškálnej situácie bolo výrazné hlavne vo vyspelých krajinách, kde zvýšenie verejného dlhu a nárast podmienených záväzkov vzrástol na najvyššiu úroveň od čias druhej svetovej vojny. (Domingue,2011)

Fiškálne náklady vyplývajúce zo záchranných opatrení môžu mať podľa Schieldbacha (2010) dvojitú podobu, a to priame¹⁰⁶ a nepriame¹⁰⁷ náklady.

Očakávané náklady mimoriadne záchranné opatrenia¹⁰⁸ boli podľa Bank of England odhadované na úrovni okolo 75% HDP¹⁰⁹ v USA a 30 % HDP v eurozóne¹¹⁰. Skutočne prevedené intervencie, ktoré obsahovali kapitálové injekcie, špeciálne opatrenia na riešenie problémových aktív, ako aj poskytnuté záruky predstavovali v roku 2007 v USA 20% HDP a v eurozóne 5% HDP. (Goodlet, 2010)

Nedávna vlny krízy ovplyvnila nielen USA ale aj značný počet krajín eurozóny. Je teda zaujímavé porovnať postupy oboch systémov, pričom je treba brať eurozónu z pohľadu jednotného zriadenia. Aj keď boli jednotlivé krajiny v EÚ zasiahnuté v odlišnom charaktere, závažnosť krízy v eurozóne ako celku je porovnateľná s USA. V prípade menovej politiky je síce rozhodovanie na nadnárodnej úrovni, fiškálna politika musí byť teda agregovaná. (Laeven, 2012)

¹⁰⁶ Medzi ne sú zaradované poskytnuté záruky na bankové aktíva, kapitálové injekcie poskytované bankovým inštitúciám, záväzky, ktoré od týchto inštitúcií prevzal štát ako aj likvidná pomoc pre finančné inštitúcie poskytovaná zo štátnej kasy.

¹⁰⁷ Nepriame náklady vyplývajú z nižších daňových príjmov a väčšími vládnymi výdajmi, čo je následok recesívneho priebehu hospodárskeho cyklu. Vyššia úroveň vládneho dlhu a podmienených záväzkov zvyšuje úroveň úrokových nákladov, čo je taktiež považované za nepriamy náklad.

¹⁰⁸ Tieto opatrenia zahŕňali veľkosti potenciálne vyhlásených balíčkov, vrátane poistenia, investícií do bankových inštitúcií a úvery finančným inštitúciám poskytnuté zo strán vlád, či centrálnych bánk.

¹⁰⁹ Na tieto odhady bol HDP ukazovateľ z roku 2007, u USA aj eurozóny.

¹¹⁰ Tieto odhady na náklady boli ťažko odhadnuteľné, keďže počítali s neobmedzenými garanciami, ktoré bolo veľmi ťažké kvantifikovať. Aj preto boli odhady stanovené veľmi prestrelene.

Tab. 15 Náklady na fiškálne opatrenia v období 2008 - 2011, vyjadrené v % HDP

Krajina	Fiškálne náklady	Straty na výstupe	Zvýšenie dlhu	Monetárna a expanzia	Likvidná pomoc ¹¹¹
Eurozóna	3,9	23	19,9	8,3	13,3
USA	4,5	31	23,6	7,9	4,7

Zdroj: Laeven a kol. 2012

Poznámka: Fiškálne náklady spojené s krízou sú merané ako priame finančné výdaje v spojení so záchrannými balíčkami finančného sektora. Tieto výdaje zahŕňajú prevedené opatrenia do konca roku 2011. Straty na výstupe odzrkadľujú hodnotu, ktorá je výsledkom kumulovaných strát v príjmoch štátneho rozpočtu v porovnaní s predkrízovým obdobím. Tieto straty sú vyjadrené ako odchýlka skutočného aktuálneho HDP od trendu. Nárast verejného dlhu je premenná porovnávajúca zmenu tohto ukazovateľa v štvorročnom období. Ide o percentuálny údaj o verejnom dlhu z roku 2007 a jeho hodnota po štyroch rokoch, čiže v roku 2011. Údaj o monetárnej expanzii zaznamenáva zmenu v monetárnej báze v čase keď kríza vrcholila a rok pred jej začiatkom, vyjadrený v percentuálnych bodoch z HDP.

Tabuľka č. 15 porovnáva náklady na zvolené riešenia monetárnej a fiškálnej politiky v eurozóne a USA, prebiehajúce v daných oblastiach po finančnej kríze. Ako možno vidieť v tabuľke, kríza v eurozóne nemala tak veľký dopad ani veľkosť ako v samotnej kolíske tejto krízy. Avšak podpora likvidity sa zdá byť rozsiahlejšia práve v eurozóne, čo naznačuje významnú úlohu Eurosystemu, vrátane ECB, pri uspokojovaní likvidných bankových potrieb.

Táto pomoc prebiehala najmä prostredníctvom programu ELA (Emergency Liquidity Assistance) a dlhodobých finančných operácií LTRO (Long-Term Refinancing Operation). Štátny dlh je ale v množstve krajín eurozóny stále veľký a problémy bankového sektora pokračujú, čo vyvíja v týchto krajinách silný tlak na rastúce prepojenie medzi bankovým a štátnym sektorom v jednotlivých štátoch.

6.4.1 Náklady na opatrenia v EÚ a Írsku

Náklady na záchranné opatrenia už v roku 2009 znamenali pre množstvo krajín EÚ nadmernú finančnú záťaž. Írsko bolo zasiahnuté veľmi výrazne, pričom sa náklady vyšplhali až na hodnotu 614 miliárd eur¹¹². Pre krajinu ako je Írsko, tejto objemu finančných prostriedkov znamenal až 230% HDP¹¹³. (Grossman, Woll, 2014)

Na obrázkoch číslo 2 a 3, uvedené v prílohách, sú grafy zobrazujúce vzťah medzi stratami zaznamenanými v bankovom sektore a v sektore nehnuteľností a objemom vládnych intervencií ako reakciou na tieto spôsobené straty. Skúmaním tohto vzťahu s použitím údajov o relatívnej výkonnosti akciových indexov bánk autori Weber a Schmitz (2011) zistili, že vzťah medzi zdravím bankového sektoru

¹¹¹ Tento údaj je vyjadrený v % k depozitám a zahraničným záväzkom

¹¹² Veľké náklady v tomto roku zaznamenala aj Veľká Británia, kde sa náklady vyšplhali až na hodnotu 718 miliárd eur.

¹¹³ Podobne to bolo aj v iných malých krajinách, napríklad na Islande, kedy finančné straty spôsobené finančnou krízou niekoľkokrát prevyšovali veľkosť celej ekonomiky.

danej krajiny a vyhlásenými vládnymi intervenciami je negatívny. Čiže čím viac je bankový systém a jeho zdravé fungovanie ohrozené, tým viac v priemere reagovali vládne autority na túto situáciu pomocou poskytovania finančných výpomocí.

Na grafe č. 3, sú zobrazené skutočné množstvá použitých vládných opatrení v roku 2009. Vyhlásené vládne opatrenia na záchranu bankového sektoru boli však vyhlasované v oveľa väčšom množstve, v porovnaní s ich následným prijímaním. Vo väčšine prípadov boli vyhlásené oveľa väčšie objemy štátnych garancií alebo rekapitulačných schém, ktoré nakoniec nebolo nutné využiť¹¹⁴. Najväčšia finančná pomoc smerujúca zo štátnej pokladnice bola zaznamenaná v Írsku, ktorého postup pri riešení krízy, ako aj konkrétne opatrenia boli popísané v predchádzajúcej kapitole. Výraznejšie intervencie boli prevedené aj vo vyspelých štátoch EÚ, akými sú Fínsko, Holandsko, Belgicko, či Veľká Británia¹¹⁵. (Goodlet, 2010)

Navyše nie všetky finančné prostriedky vynaložené na záchranné opatrenia boli nenávratného charakteru. Vlády si mohli účtovať úroky za požičané finančné prostriedky a zavádzať poplatky za poskytnuté vládne garancie. (Grossman, Woll, 2014)

Celkové náklady na dlhopisy so štátnou garanciou vydávané bankami môžu byť reprezentované súčtom platených poplatkov platených bankami vláde výmenou za túto garanciu. Tieto výnosy pre vládu boli ovplyvnené tromi zásadnými faktormi: základné vlastnosti emitenta, poskytovateľa garancie, ako aj samotná povaha vydávaného dlhopisu.¹¹⁶ (Levy, 2010)

Aktíva, ktoré vláda nadobudla mohli byť po určitej dobe znovu predané a v niektorých prípadoch neboli aktíva znehodnotenú úplne, ale mali aspoň čiastočnú návratnosť. Hodnoty čistých nákladov sa naprieč krajinami líšia aj vďaka

¹¹⁴ Ako príklad môže slúžiť Veľká Británia alebo Holandsko, kde sa štát zaviazal k prijatí opatrení, ktorých objem dosahoval až 40-50% HDP, no skutočne bolo využitých len opatrenia v hodnote okolo 25 % HDP. Rekordy však v tomto ohľade lámalo Dánsko, kde boli vyhlásené opatrenia na záchranu bankového systému v hodnote až 259% HDP krajiny, no v skutočnosti bolo využitých len 0,5% v tomto období. (Grossman, Woll, 2014)

¹¹⁵ Vo Veľkej Británii bola významná finančná pomoc poskytovaná nielen zo strany štátu ale aj centrálnej banky. Podľa kalkulácií Bank of England sa predpokladané náklady na mimoriadne záchranné opatrenia vo Veľkej Británii pohybovali v roku 2007 okolo hodnoty 95% HDP krajiny. Vo Veľkej Británii bola poskytnutá finančná pomoc v podobe neobmedzeného poistenia všetkým vkladateľom banky Northern Rock Bank. Náklad na rekapitulačný systém zavedený vo Veľkej Británii a vyšplhali až na 50 miliárd libier. Špeciálne likvidné operácie fungovali na báze výmeny kvalitných ale nelikvidných aktív za štátne pokladničné poukážky. Ďalej došlo k zmene dlhodobých podmienok pri repo operáciách, kde sa rozšírila škála akceptovateľných cenných papierov prijatých ako kolaterát. Vláda navýšila garancie na krytie krátkodobých a strednodobých dlhov vydávaných finančnými inštitúciami. Náklady týchto operácií sa odhadujú na 250 miliárd libier. (Goodlet, 2010)

¹¹⁶ Podľa Schich (2009) a Levy, Zaghini (2010) výška stanovených poplatkov bola v praxi ovplyvňovaná hlavne povahou vlády, ktorá poskytovala záruky. Do úvahy sa bral rating vlády, ako aj prémie za swapy na úverové zlyhanie. V prípade vlád, u ktorých mali poskytnuté záruky vysokú hodnotu, boli poplatky vyššie ako v prípade vlád, kedy bola táto hodnota na nižšej úrovni.

rôznymi odlišným faktorom v krajinách EÚ, ako sú konkrétne rozhodnutia bánk, podmienky pri záchranných opatreniach, ako aj samotné aktíva a miera ich znehodnotenia. (Grossman, Woll; 2014)

V rokoch 2008-2014 predstavovala akumulovaná finančná pomoc v eurozóne určená finančným inštitúciám až 8% HDP eurozóny. Fiškálne náklady spojené s touto pomocou sú porovnateľné s nákladmi iných systémových kríz z minulosti, pretože viedli k zhoršeniu rozpočtového salda (1,8% HDP) a dlhu eurozóny (4,8% HDP). Aj keď nárast vládneho dlhu je od prepuknutia krízy silný, v priemere avšak dopad na jeho celkovú podobu zapríčinenú týmito záchrannými opatreniami predstavuje len relatívne malú časť. Na konci roka 2014 predstavovali vládne záruky 2,7% HDP eurozóny. (ECB, 2015)

Pre predstavu je v tabuľke číslo 23, uvedenej v prílohách, zobrazený vývoj nákladov na finančnú pomoc bankovým inštitúciám v rámci krajín EÚ.

Náklady na bankové krízy sa výrazne líšia. Medzi desať najnákladnejších prípadov z hľadiska fiškálnych nákladov, zvýšenia verejného dlhu a vzniknutých strát sa po kríze z roku 2008 zaradilo Írsko. U tejto krajiny dosiahli fiškálne náklady veľmi vysoké hodnoty, čo môže byť zapríčinené jej relatívne veľkým finančným systémom vzhľadom k ukazovateľu HDP. Finančné náklady sú oveľa nižšie, ak je ich hodnota vzťahovaná k veľkosti bankových systémov. Írsko patrí aj do rebríčku najnákladnejších bankových kríz pokiaľ ide o navýšenie verejného dlhu. V krajine sa totiž zvýšil dlh o viac ako 70% HDP v rámci obdobia štyroch rokov¹¹⁷. Veľkosť finančného systému je dôležitým faktorom v kalkulácii fiškálnych nákladov. V rámci fiškálnych nákladov sa zahŕňajú hodnoty z nákupov aktív, či bankových rekaptalizácií. (Laeven, 2012)

Bankový sektor Írska prevyšoval jeho HDP až 3,6 násobne. Napriek tomu, v roku 2011 priame fiškálne náklady na riešenie dôsledkov finančnej krízy dosahovali v Írsku 42% jeho HDP. (OECD, 2011)

Zobrazenie vývoja nákladov a výnosov írskej vlády vyplývajúcich z poskytnutia záchranej pomoci finančným inštitúciám v jednotlivých rokoch poskytuje tabuľka číslo 16. V rámci metodiky výpočtov sa za náklady považuje súčet nákladov zahrňujúcich kapitálové injekcie, nákupy akcií, úrokové platby¹¹⁸, finančné plnenie vyplývajúce z poskytnutých garancií, a ostatné platby. Ako výnosy sú považované súčty výnosov z poplatkov platených z poskytnutých garancií, dividendové, úrokové a ostatné platby. V uvedenej tabuľke sú konečné náklady alebo výnosy vypočítané ako rozdiel príjmov a výdajov v danom roku¹¹⁹. (Eurostat, 2017)

¹¹⁷ Ide o obdobie 2007-2011.

¹¹⁸ Úrokové platby sa vzťahujú k dlžným inštrumentom vydávaných vládou, pričom tieto prostriedky boli použité na pomoc finančným inštitúciám.

¹¹⁹ Podrobnejší prehľad výdajov a príjmov írskej vlády ponúkajú tabuľky číslo 24 a 25, uvedené v prílohách práce.

Tab. 16 Náklady/ výnosy írskej vlády na finančnú pomoc finančným inštitúciám v jednotlivých rokoch v miliónoch eur¹²⁰

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
-3 767,0	-35 543,5	-6 370,5	354,9	438,7	14,6	-1 833,6	-21,2

Zdroj: Eurostat, 2017

Z uvedenej tabuľky možno usúdiť, že najvýraznejšia pomoc finančným inštitúciám bola poskytnutá v roku 2010. Tento rok bolo zaznamenaných až 35 543,5 miliónov eur vydaných ako náklady, ktoré vyplývali z vynaložených prostriedkov na záchranu finančných spoločností, konkrétne kapitálových transferov. V rokoch 2012, 2013 a 2014 dokonca vidieť výnosový charakter vyplývajúci z týchto operácií. Vysvetlenie môže spočívať v tom, že v týchto rokoch boli výdaje vlády na záchranné opatrenia nižšie, ako príjmy z nich vyplývajúce¹²¹.

Na vyčíslenie konečnej výšky vládnych nákladov je ešte veľmi skoro. Dôvodom je fakt, že mnoho znehodnotených a nevykonných bankových pôžičiek čaká na ich prenesenie do spoločnosti NAMA a na druhej strane blok aktív spoločnosti NAMA čaká na odpredaj. Navyše je veľká časť bankového systému v štátnom vlastníctve. Odhady čistých fiškálnych strát vychádzajúcich z prevzatia bankových záväzkov štátom sa podľa kalkulácií Honohana (2015) pohybujú okolo hodnoty 40 miliárd eur. Na dosiahnutie tohto čísla boli brané do úvahy hrubé náklady vo výške 64 miliárd eur, z čoho boli odpočítané poplatky za garancie platené bankami a spätne získaná hotovosť prostredníctvom predaja kapitálových nástrojov.

Ďalšími výraznými stratami utrpeli írske bankové inštitúcie. Táto kríza sa na nich podpísala výraznými stratami vychádzajúcich hlavne z úverov. Podľa odhadov celková hodnota bankových strát presahuje 100 mld. eur. Výrazným stratám pritom banky vystavili aj svojich akcionárov. Medzi ďalšie náklady spôsobené krízou sa samozrejme radí celkový prepád írskej ekonomiky v rokoch 2008-2012, ktorý bol spojený s rastom nezamestnanosti, či bankovými stratami. Celkové náklady je nemožno vyčíslieť, no ich hodnota určite prekračuje už spomínaných 100 miliárd eur. (Honohan, 2015)

6.4.2 Náklady na opatrenia v USA

Už v prvých rokoch po prepuknutí finančnej krízy sa náklady na záchranné opatrenia vyčíslovali na závažné sumy. Podľa Grossmana a Wolla (2012) tieto náklady na podporné opatrenia prevyšovali, do konca roku 2009, bilión dolárov.

Štátna pomoc prebiehala v rôznych formách, napríklad poskytovanie úverov, nákupy znehodnotených akcií, poskytovanie garancií alebo zakladanie rôznych zmlúv o poskytnutí finančnej pomoci. V každej forme poskytnutej intervencie, mali

¹²⁰ Údaj z roku 2008 nebol dostupný.

¹²¹ Dôležité je poznamenať, že nejde o kumulatívne čiastky, ale naopak o príjmy a výdaje zaznamenané v danom roku.

však inštitúcie právnou povinnosť uhradiť vláde vynaložené náklady¹²². V závislosti na jednotlivých opatreniach, boli vyplácané úrokové platby, dividendy, poplatky či warranty¹²³. Skutočne finančné výsledky sú odlišné od prvotných predpokladov, pretože väčšina vládnych výdavkov poskytnutých v čase krízy sa vláde vrátili, dokonca väčšina programov generuje americkej vláde zisk.

Pri zhodnocovaní úspešnosti prevedenia vládnych intervencií bolo významné nielen obnovenie dôvery na finančnom trhu, ale dôležitým faktorom bolo aj previesť ich s minimálnymi nákladmi pre daňových poplatníkov. V rôznych časoch boli v USA odhadované potenciálne náklady, ktorými by boli byť títo poplatníci zasiahnutí¹²⁴.

Prvé oficiálne odhady tak isto očakávali veľké straty a v 2009 predpokladali, že americká vláda bude zasiahnutá hodnotou 356 miliárd dolárov, ktorá mala byť vyhradená na fondy TARP programu. Ako však uvádza tabuľka číslo 17, výsledné straty boli výrazne nižšie. Do marca 2016 boli zaznamenané straty vo forme odpisov vo výške približne 35 miliárd dolárov. Zaujímavým faktom je, že pri porovnaní strát a čistých výnosov, výnosy vyplývajúce zo záchranných opatrení prevažujú straty o približne 13 mld. dolárov.

¹²² V niektorých prípadoch bola s určitou inštitúciou dohodnutá nižšia výška úhrady, avšak tieto dohody boli prevádzané len so subjektmi, kde bola návratnosť vládnych prostriedkov vysoko pravdepodobná.

¹²³ Warranty v rámci programu TARP dávali vláde možnosť nákupu kmeňových akcií v spoločnosti za vopred stanovenú cenu. Ak hodnota akcie v určitej spoločnosti vzrastie, rastie aj cena warrantu, pri poklese je to naopak, no cena warrantu nemôže poklesnúť pod nulovú hodnotu.

¹²⁴ Ako uvádza Webel (2014), mohla táto hodnota dosiahnuť až 23,7 biliónov amerických dolárov. Tieto kalkulácie boli však založené na predpoklade, že by bola využitá maximálna veľkosť finančných prostriedkov stanovená vo vytvorených programoch. Pri týchto výpočtoch nebol braný do úvahy fakt, že určité množstvo vládnych prostriedkov by mohlo byť návratných, čím by sa veľkosť nákladov pre daňových poplatníkov znížila.

Tab. 17 Finančný prehľad záchranného programu TARP k marcu 2016

Troubled Asset Relief Program (v miliardách US dolárov)	
Schválená hodnota programu	475
Zaviazané množstvo k vyplateniu	454,59
Ešte nesplatená suma	0,70
Realizované straty	35,13
Čistý výnos	48,61
-dividendy	21,07
-úroky	2,3
-predané warranty	9,58
-ostatné príjmy	15,67
Celkové vrátené fin. prostriedky	424,51
-hodnota splátok	375,91
-čistý výnos	48,61

Zdroj: Ministerstvo financií USA, Monthly TARP Update. k 1.3.2016

Poznámka: Hodnota programu bola v roku 2010 znížená z pôvodných 700 miliárd na 475 miliárd dolárov. Realizované straty sú finančné prostriedky, ktoré boli už vyradené pomocou odpisov. Čistý príjem je hodnota, ktorá zahŕňa dividendové platby, úroky, predaje warrantov a iné príjmy. Celkové vrátené finančné prostriedky sú sumou celkových splátok plus získaný príjem.

V rámci tohto programu smerovala viac ako polovica vyčlenených prostriedkov do bankových inštitúcií, konkrétne cez programy Capital Purchase Program (SPP), Targeted Investment Program (TIP), či garančný program Asset Guarantee program (AGP). Najrozšírenejší z nich, program CPP, fungoval na odlišnom princípe ako ostatné zložky TARP programu. CPP nenakupoval hypotekárne záložné listy, ktoré boli považované za toxické aktíva, ale namiesto toho boli nakupované prioritné akcie v bankových spoločnostiach. Výsledný prírastok kapitálu v bankách im mal napomôcť v správnom fungovaní, aj keď toxické aktíva ostávali na bankových účtoch. (Webel, 2014)

Program CPP bol vyhodnotený za nákladovo najefektívnejší, vzhľadom k prevyšujúcemu objemu spätne získaných prostriedkov. (Whoriskey, 2011)

V rámci tohto programu bolo z celkového finančného balíčka TARP vyčlenených 250 miliárd dolárov, pričom celkový príjem vrátane splátok, či dividendových výnosov mal hodnotu až 275 miliárd dolárov. (Ministerstvo financií USA, 2016)

6.5 Porovnanie prístupu k záchrane bankového systému

Finančná kríza a jej dopad do systému zvýraznila kľúčovú úlohu pre tvorcov politiky, ktorá spočívala v potrebe obnoviť stabilitu finančného systému a napomôcť tak zachovaniu poskytovania úverov a ostatných bankových služieb v hospodárstve. Odpovede na situáciu po roku 2008 boli rôzne, no v hodnotení a komparácií európskeho a amerického prístupu k riešeniu finančnej krízy sa dá nájsť aj veľa podobných a odlišných znakov.

Charakteristickou črtou medzi európskymi krajinami môže byť fakt, že bankové pôžičky všeobecne predstavujú najdôležitejší zdroj financovania v porovnaní s financovaním pomocou zdrojov z kapitálového trhu. Naopak, v USA sú malé a stredné podniky menej závislé na bankových úveroch. Aj napriek podobným hodnotám HDP v oboch systémoch, existuje na európskej úrovni väčší bankový systém ako v USA. Schildbach (2013) vo svojej štúdií uvádza, že európsky bankový systém je až štvornásobne väčší.

Prejavy finančnej krízy boli v oboch systémoch výrazné a možno v nich nájsť značnú odlišnosť. V USA sa finančná kríza prejavila na celoštátnej úrovni. Nedošlo teda k výrazným lokálnym problémom, ktoré by boli vyvolané v závislosti na regióne, či štáte, v ktorom banka pôsobila. Naopak v EÚ, boli krajiny poznačené aj na základe geografického rozloženia, pričom dôkazom môže byť spomínané Írsko. Dalo by sa teda povedať, že v EÚ sa prejavy krízy vyskytli najmä na lokálnej úrovni členských štátov a na tejto úrovni došlo aj k ich riešeniu.

Schildbach (2013) uvádza, že odlišnosť môžeme nájsť aj v samotnom načasovaní vládnej pomoci. Veľké banky v USA reagovali na krízu rýchlejšie v porovnaní s európskymi významnými bankovými inštitúciami, ktoré zaznamenali dlhšiu závislosť na vládnej finančnej pomoci. Tak isto je dôležitá aj veľkosť bankových inštitúcií. V podstate len veľké banky môžu zaznamenať zlepšenie ich situácie na základe zlepšenia globálneho stavu ekonomiky, zatiaľ čo tie menšie sa môžu dlhšie stretávať s problémami.

V oboch systémoch boli použité podobné postupy pri riešení problémov bankových systémov. Medzi tie najvýznamnejšie patrili opatrenia poskytujúce štátne záruky, ďalej to boli likvidné a kapitálové nápomocné opatrenia na posilnenie kapitálovej základne a takisto opatrenia na pomoc so znehodnotenými aktívami.

V európskom aj americkom systéme boli rozšírené ad hoc opatrenia, ktoré boli navrhnuté priamo pre konkrétnu inštitúciu, ktorá zaznamenala určité problémy. Na druhej strane boli v oboch systémoch použité systémové riešenia finančných problémov bánk v podobe vytvorenia schém. Tieto systémové opatrenia zameriavali svoju pôsobnosť na širšie potreby finančného segmentu. Ďalšou podobnou vlastnosťou oboch systémov je približne rovnaká veľkosť a rozsah použitých záchranných opatrení.

Zásadný rozdiel spočíva v prevedení štátnej pomoci. Aj keď boli používané podobné nástroje a opatrenia, ich forma prebiehala v každom trochu odlišne. Ide napríklad o rekapitalizačné opatrenia, keďže v rámci TARP boli prevádzané na dobrovoľnej báze. Na úrovni USA boli kapitálové injekcie v rámci TARP programu poskytované „povinne“, keďže kapitálový transfer prebiehal aj bez žiadosti danej inštitúcie. Tieto záchranné opatrenia boli teda poskytované dokonca aj inštitúciám, ktoré nezaznamenali výraznejšie problémy ani v čase krízy. Naopak v EÚ bola kapitálová podpora prevádzaná typicky na dobrovoľnej báze a o pomoc požiadali teda len inštitúcie, ktoré skutočne potrebovali nevyhnutnú finančnú podporu. Hlavnou odlišnosťou v oboch prístupoch je aj následná výška navráteného kapitálu od bánk v USA, ktorá môže vychádzať práve zo spomínaného dobrovoľného prístupu.

Hlavným rozdielom medzi záchrannými opatreniami v EÚ a USA možno považovať realizáciu garančného systému. Pri porovnaní objemu garantovaných vkladov možno nájsť odlišnosť v poskytovaných zárukách na vklady, keďže v USA bola stanovená hranica na 250 000 dolárov, pričom v EÚ 100 000eur¹²⁵. Základnou odlišnosťou však ostáva fakt, že zatiaľ čo v USA sú záruky vkladov poskytované na federálnej úrovni, v EÚ boli záruky poskytované na lokálnej úrovni daného členského štátu. Ďalším odlišným znakom v súvislosti s garančným systémom je existencia špeciálneho fondu v USA, zameraného na poistenie na vklady. Tento fond je financovaný americkými bankami a ročne príjme finančné prostriedky vo výške 2% z krytých vkladov. Na rozdiel od toho, v EÚ žiadny podobný systém neexistoval.

Rozdiely vo finančných nákladoch môžu taktiež vysvetľovať odlišný systém rozdelenia a zdieľania strát. V európskom systéme niesli najväčšiu časť jednotlivé inštitúcie, pričom straty boli zdieľané týmito inštitúciami a daňovými poplatníkmi, kde ako najlepší príklad môže slúžiť prípad Írska. V systéme USA boli tak isto straty rozdeľované medzi inštitúcie, ktoré zabezpečovali a prevádzali daný záchranný program. Podľa Schildbacha (2013) však rozdiel môže spočívať v lepšej revitalizácii bankových inštitúcií a tým umožneným splácaním finančnej pomoci. Ako bolo uvedené, niektoré programy dokonca vládou generovali zisky. Tieto faktory sú jednou z príčin, prečo daňoví poplatníci znášajú menšie finančné bremeno. Po pár rokoch od prepuknutia finančnej krízy sme mohli sledovať situáciu, kedy sa horšie zasiahnutá americká ekonomika spamätávala rýchlejšie, zatiaľ čo v Európe sa spustila vlna dlhových kríz a iných problémov, ktoré dôsledky finančnej krízy len prehĺbili.

Prehľad charakteristických znakov bankových systémov EÚ a USA možno nájsť v tabuľke číslo 18.

¹²⁵ Ako bolo spomenuté vyššie, táto hranica mohla byť v mimoriadnych prípadoch navýšená.

Tab. 18 Prehľad charakteristických znakov v bankových systémoch EÚ a USA

	EÚ	USA
Veľkosť bankového systému	Väčší rozsah (4-násobne)	Menší rozsah
Získavanie väčšiny zdrojov	Bankový sektor (pôžičky)	Finančné a kapitálové trhy
Prejavy finančnej krízy	Problémy hlavne na lokálnej úrovni	Problémy na systémovej úrovni
Záchranné opatrenia	Na úrovni členského štátu	Na úrovni federálnej vlády
Načasovanie pomoci	Pomalšia reakcia	Rýchlejšia reakcia
Podoba opatrení	Garančné schémy, kapitálová a likvidná pomoc, operácie a záchranu aktív	
Forma opatrení	Ad hoc prístup, systematické schémy	
Rozsah opatrení	Podobný rozsah záchranných opatrení	
Prijatie záchranných opatrení	Dobrovoľné ¹²⁶	Povinné ¹²⁷ aj dobrovoľné
Garančné limity	100 000 eur	250 000 dolárov
Zdieľanie strát	Bankové inštitúcie, vlády, daňoví poplatníci	Inštitúcie prevádzajúce záchranné programy ¹²⁸
Finančná výkonnosť	Pomalšia revitalizácia bánk	Rýchlejšia revitalizácia bánk
Zásahy centrálnych bánk	Dôraz na extrémne uvoľnenú monetárnu politiku	Dôraz na kvantitatívne uvoľňovanie + agresívnejší prístup

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe uvedených citovaných zdrojov.

¹²⁶ Aj keď napríklad spoločnosť NAMA, vytvorená írskou vládou fungovala na povinnom princípe.

¹²⁷ Niektoré programy TARP boli prevádzané na nedobrovoľnej báze. Napríklad program nákupu kapitálu Capital Purchase Program.

¹²⁸ Celkovo boli straty zdieľané aj so súkromným sektorom, v závislosti na konkrétne opatrenie.

7 Regulačné odpovede na finančnú krízu

Jedným z hlavných cieľov integrácie na európskej úrovni bolo vytvorenie jednotného trhu a hospodárskej menovej únie, kedy by bola prehĺbená vzájomná spolupráca členských krajín v rôznych oblastiach a krajiny by pritom smerovali k ich vzájomnej závislosti. Pre správne fungovanie jednotného trhu pre tovar a služby je okrem iného potrebný aj integrovaný bankový trh.

Vďaka podpore regulačných orgánov a tvorcov hospodárskej politiky, banky považujú územie EÚ za svoj domáci trh a dalo by sa tvrdiť, že integrácia v tomto smere narastá. Vlna fúzií po roku 2000 viedla k vzniku množstva paneurópskych bánk s organizačnou štruktúrou a geografickým vymedzením prispôbeným myšlienke jednotného európskeho trhu. Zavedenie jednotnej meny v európskom hládku bolo ďalšou podporou integrácie európskeho bankovníctva. (Allen, 2015)

Problém však nastal pri prepuknutí finančnej krízy a jeho rozšírení na európsky trh. Integrované bankovníctvo nemalo vymedzený recept na riešenie problémov takéhoto typu, neexistoval žiadny systémový prístup na úrovni EÚ. Každý členský štát prebral zodpovednosť za svoj bankový systém a jeho „ozdravenie“. Každá krajina sa teda musela spoliehať len na svoje fiškálne možnosti a čelila teda rozpočtovým obmedzeniam pri hľadaní riešení a zavádzaní intervencií do svojho finančného systému. Akýkoľvek spoločný integrovaný podporný mechanizmus bol vylúčený, pričom dôvodmi bola politická citlivosť, či problém morálneho hazardu.

V EÚ nastala obava z toho, že by niektoré členské štáty neboli schopné previesť potrebné reformy, ktoré by boli požadované, ak by štáty čerpali finančnú pomoc „zvonku“. Za nevhodné bolo považované použitie peňazí daňových poplatníkov na záchranu finančných inštitúcií. Neskôr sa však ukázalo, že niektoré bankové systémy prerástli fiškálnu kapacitu svojich domovských štátov. (Allen, 2015)

Najmä prípad Írska a jeho spôsob riešenia finančnej krízy jasne preukázal obmedzenia, ktoré sa v EÚ nachádzajú. Problém spočíva v rozdieloch medzi geografickou pôsobnosťou bankových inštitúcií presahujúcich hranice členských štátov a fiškálnymi kapacitami jednotlivých vlád.

V reakcii na nedávnu finančnú krízu a množstvo problémov spôsobených jej pôsobením, boli v európskom kontexte zavedené nové regulačné opatrenia¹²⁹. Tieto opatrenia prinášajú nové predpisy a to ako pre bankové inštitúcie, tak aj vlády samotné. Na úrovni EÚ si tvorcovia hospodárskej politiky dávajú za cieľ sformovanie bankovej únie, ktorá by priniesla do európskych rozmerov nové regulačné rámce ako aj nové mechanizmy v rámci riešenia budúcich finančných problémov a kríz. (Allen, 2015)

Nový regulačný rámec zahŕňa komplexný prístup k riešeniu bankových zlyhaní, pričom jeden z jeho hlavných cieľov je zníženie morálneho hazardu. Toto morálne nebezpečenstvo predstavuje nadmerne riskantné zaobchádzanie finančných

¹²⁹ Príkladom môže byť Fiscal Compact, ktorý zavádza striktnejšie pravidlá ohľadne rozpočtov a dlhov členských štátov.

inštitúcií s peniazmi daňových poplatníkov¹³⁰. Na dosiahnutie tohto cieľa je nevyhnutné zaviesť na európskom trhu väčšiu disciplínu, týkajúcej sa bánk a vlád, znížiť verejnú podporu poskytovanú bankám a posilniť pružnosť finančných inštitúcií. (Allen, 2015)

Mnoho štúdií, ktoré vznikli po finančnej kríze poukázali na fakt, že poskytnutie štátnych garancií predstavuje kanál, cez ktorý sa prenáša nestabilita bankových inštitúcií na štáty samotné. Nielen banky, ale najnovšie aj štáty môžu byť ohrozené v správnom fungovaní, pričom ich zraniteľnosť spočíva v nemožnosti neobmedzeného zvyšovania zdrojov, bez emitovania nového dlhu. Tieto nové dlhy môžu však ohroziť ich finančnú stabilitu. Zhoršenie situácie v banke sa teda pomocou štátnych garancií môže prelievať do vládnych rozpočtov a zvyšovať riziko zlyhania samotných štátov. Toto riziko sa prejavilo najmä v EÚ a bolo jedným z dôvodov, ktoré viedli tvorcov hospodárskej politiky k hľadaniu alternatívnych riešení pri možných budúcich krízach. (Allen, 2015)

7.1 Banková únia

Vo všeobecnosti obsahuje plnohodnotná banková únia tri základné prvky, ktorými sú spoločný dohľad nad bankovým sektorom, spoločný mechanizmus na riešenie bankových problémov a spoločné poistenie vkladov.

V roku 2012 sa Európska rada dohodla na vytvorení bankovej únie. Banková únia sa skladá z vytvorenia Jednotného mechanizmu dohľadu (Single Supervisory Mechanism – SSM) a Jednotného mechanizmu pre riešenie problémov (Single Resolution Mechanism – SRM). Tieto mechanizmy sú povinné pre členské štáty eurozóny, avšak pripojiť sa môžu aj ostatné krajiny EÚ. Cieľom má byť lepšia kontrola nad bankami a jednoduchšie riešenie prípadných krízových situácií. Ďalším cieľom bolo vylúčenie použitia peňazí daňových poplatníkov (Európska komisia, 2015)

7.1.1 Jednotný mechanizmus dohľadu - SSM

V rámci Jednotného mechanizmu dohľadu¹³¹ sa Európska centrálna banka stala bankovým dozorcóm pre všetky banky eurozóny a tak isto sa stala priamo zodpo-

¹³⁰ Problém morálneho hazardu je spojený s verejnými intervenciami. Jeho potenciálne riziká spočívajú, podľa akademikov, v možnosti narušenia účinnosti zavedených intervencií používaných pri znižovaní finančnej nestability. Ďalším negatívom morálneho hazardu je jeho vplyv na zvýšenie nákladov pre vládu pri poskytovaní intervencií. Tieto fakty boli hlavnými argumentmi pri podpore názoru, že verejné intervencie majú negatívny dopad na finančný sektor a ich pôsobenie môže byť pre ekonomiku škodlivé. Morálny hazard môže byť eliminovaný, pri navrhnutí podoby záchranných opatrení spôsobom, ktorý by zabezpečil, že by banky znášali náklady spolu s daňovými poplatníkmi. (Allen, 2015)

¹³¹ SSM začala v EÚ fungovať na konci roku 2014. (Európska komisia, 2015)

vednou za 125 najväčších a najvýznamnejších bánk v eurozóne¹³², z celkových približne 6000 bánk. Celkové aktíva týchto najväčších inštitúcií vykazujú až dve tretiny zo všetkých bankových aktív v eurozóne, konkrétne ide o takmer 82% zo všetkých aktív. (Európska komisia, 2015)

ECB je zodpovedná aj za zaistenie uplatňovania jednotných pravidiel tzv. „Single Rulebook“ v eurozóne. Ide o vytvorenie „Jednotného kódexu regulačných pravidiel“, ktoré sa vzťahujú na všetky inštitúcie vnútorného trhu EÚ. Jednotnými pravidlami má byť dotvorený jednotný trh finančných služieb. V rámci týchto pravidiel sa zavádza nová legislatíva ku kapitálovým požiadavkám CRD IV., ako aj k posilneniu poistenia vkladov, ktoré je stanovené na 100 000 eur na jedného vkladateľa, pričom je skrátaná výplata vkladov z 20 na 7 dní. V rámci jednotných pravidiel bola vytvorená aj nová smernica¹³³, ktorá stanovuje rámec pre ozdravné postupy a riešenie problémov úverových inštitúcií. (Jedlička, Kozelský; 2014)

SSM prevádza teda priamy dohľad len nad najväčšími európskymi bankami, ale zároveň spolupracuje s národnými orgánmi dohľadu pri regulácii ostatných bánk. V rámci formovania SSM boli prevedené série záťažových testov, ako aj odborné preskúmanie aktív vo výške 3,7 bilióna eur¹³⁴. (Európska komisia, 2015)

7.1.2 Jednotný mechanizmus pre riešenie problémov - SRM

SRM sa bude vzťahovať na banky, ktoré budú pod dohľadom SSM, či ECB. SRM sa skladá z Jednotného výboru pre riešenie kríz¹³⁵ (Single Resolution Board – SRB) a z Jednotného fondu pre riešenie kríz¹³⁶ (Single Resolution Fund – SRF). Jednotný dohľad na európskej úrovni zabezpečí, že dohľad nad bankami v eurozóne bude vykonávaný jednou inštitúciou ECB. (Jedlička, Kozelský; 2014)

Jednotný dohľad na európskej úrovni zabezpečí, že zlyhanie bánk bude menej pravdepodobné, hlavne vďaka tomuto silnejšiemu dohľadu. Ak sa aj problémy vyskytnú, Jednotný mechanizmus pre riešenie problémov uľahčí ich riešenie. Po tom, ako ECB oznámi, že niektorá z bankových inštitúcií má problém, bude fond zodpovedný za prijatie vhodného riešenia pre danú banku. Tento fond bude financovaný všetkými bankovými inštitúciami v krajinách bankovej únie. Za splatenie týchto problémov bude teda zodpovedný celý bankový sektor. Prínos SRM spočíva teda v novom systéme riešenia problémov, pričom tieto náklady už nebudú niest' daňoví poplatníci¹³⁷. (Európska komisia, 2015)

¹³² Ide o inštitúcie, ktorých aktíva prevyšujú hodnotu 30 miliárd eur alebo ktorých podiel aktívna HDP je viac než 20%. Ďalším kritériom, kedy banka prechádza pod dohľad ECB je čerpanie verejnej finančnej pomoci z inštitúcií EFSF, či ESM.

¹³³ Ide o Bank Recovery and resolution Directive- BRRD.

¹³⁴ Odporúčania ohľadne kvality aktív poskytuje European Banking Authority – EBA, ktorá vznikla v roku 2011.

¹³⁵ SRB funguje ako jednotný rozhodovací orgán, ktorý bude pripravovať postupy pri riešení vzniknutých problémov

¹³⁶ Z tohto fondu bude hrazená reštrukturalizácia problémových bánk.

¹³⁷ Tento mechanizmus začal fungovať od januára roku 2016. (Európska komisia, 2015)

Dôležitým prínosom tohto mechanizmu je teda nový systém, nazývaný „bail in“. Ak sa teda banka dostane do problémov, krytie strát už nebude dopadať na daňových poplatníkov, či drobných vkladateľov. Nový systém totiž zavádza určité poradie, kedy krytie strát dopadne v prvom rade na akcionárov, ostatných veriteľov a ostatných investorov. Drobní vkladatelia do 100 000 eur sú plne chránení. (Jedlička, Kozelský; 2014)

7.1.3 Jednotný systém poistenia vkladov

Banková únia chráni nielen banky, ale aj bankových klientov. Táto ochrana je zabezpečená v rámci Jednotného systému poistenia vkladov SDM. Zavedenie SDM má dve formy. Prvým variantom je poistenie vkladov na národnej úrovni, pričom sú dodržiavané určité jednotné pravidlá. Druhá forma tohto opatrenia spočíva v zavedení jednotného fondu pre poistenie vkladov na európskej úrovni. V EÚ je uplatňovaná prvá zmienená forma. (Dvořák, 2012)

V celej EÚ je zavedená garančná schéma, ktorá poskytuje záruky na vklady až do výšky 100 000 eur. Toto opatrenie má napomôcť k odstráneniu runov na banku v prípade problémov. Navyše, ak by neboli záruky na vklady naprieč krajinami rovnaké, vkladatelia by svoje vklady ukladali v krajinách s vyššou úrovňou garancie. Aktuálna garančná schéma má v EÚ ale národný charakter, s tým že sa dodržia jednotné pravidlá¹³⁸. (Európska komisia, 2015)

SDM by mal zaistiť jednotné podmienky pre všetkých vkladateľov na území EÚ, či zaistiť kratšiu lehotu pre vyplácanie poistených vkladov. Tak isto budú prevádzané pravidelné záťažové testy v rámci národných systémov a to minimálne jedenkrát za 3 roky. Do národných systémov sú tak isto z bankových inštitúcií odvádzané čiastky, ktoré musia dosahovať minimálne 0,8% z celkového objemu poistených vkladov. (Európska komisia, 2014)

7.2 Fungovanie bankovej únie v USA a EÚ

Formovanie bankovej únie na úrovni EÚ zmení charakter bankového dohľadu, ako aj záchranné postupy pri pomoci bankovým inštitúciám. V USA existuje banková únia už od roku 1933. V rámci tejto kapitoly budú zobrazené faktory, ktoré charakterizujú obe bankové únie, pričom budú identifikované podobné a odlišné prvky.

Formovaná banková únia na úrovni EÚ zabezpečí, že bankový dohľad, ako aj riešenia vzniknutých problémov v bankovníctve by boli prenesené na úroveň únie, čím by boli delegované povinnosti jednotlivých štátov v tejto oblasti.

V rámci bankovej únie sa inštitúciou zodpovednou za dohľad stala Európska centrálna banka, pričom v USA túto funkciu zastáva Federálny rezervný systém. Rozdielom v tejto súvislosti je fakt, že FED vykonáva dohľad približne 30 bankovým holdingovým spoločnosťami, ktorých aktíva dokopy dosahujú 50 miliárd dolárov. Ostatné banky a bankové holdingy sú pod dohľadom Úradu menovej kontro-

¹³⁸ Európska komisia sa zaväzuje do roku 2019 preskúmať fungovanie smernice o systéme ochrany vkladov a zistiť, či by bolo vhodné zriadiť aj jednotný celoeurópsky systém na ochranu vkladov.

ly - OCC, agentúrou FDIC a samostatnými štátmi. Všetky tieto subjekty dohľadu sú zodpovedné za iný typ inštitúcie¹³⁹. Dohľad FEDu sa tak isto zameriava na nebankové holdingové spoločnosti, ktoré sa považujú za systémovo dôležité. (Castañeda, 2016)

ECB zabezpečuje priamy dohľad nad približne 125 bankami, ktoré dokopy predstavujú 82% všetkých bankových aktív v eurozóne. Na rozdiel od FEDu, nevykonáva však ECB funkciu dohľadu nad nebankovými inštitúciami. Ďalšou odlišnosťou je, že vedľa ECB neexistuje v EÚ žiadna ďalšia inštitúcia podobná FDIC, ktorá by zabezpečovala sekundárny dohľad nad centrálnymi bankami, či vládami, alebo garanciu vkladov. (Castañeda, 2016)

Riešenie problémov systémových inštitúcií je tak isto vykonávané s menšími odchýlkami. Nová legislatívna úprava v rámci formovanej bankovej únie by mala napomôcť k tomu, aby došlo k včasnému zásahu a poskytnutiu pomoci. Táto pomoc by však nemala byť financovaná peniazmi daňových poplatníkov. Každý členský štát si určí orgán, ktorý preberie zodpovednosť za riešenie krízy a bude disponovať istými právomocami. Tomuto orgánu štátnej správy budú podliehať inštitúcie, ktoré v prípade krízy musia sformovať určité „ozdravné plány“. O konkrétnych postupoch v daných inštitúciách rozhodne však poverený orgán¹⁴⁰. Všetky prípadné postupy orgánu však musia vychádzať z prístupu „bail in“. (Európska komisia, 2014)

„Bail in“ princíp vychádza z toho, že prvé straty nesú akcionári danej spoločnosti, a to až do výšky 8%. Ďalším postupom bude využitie európskeho mechanizmu pre stabilitu European Stability Mechanism (ESM). Tento mechanizmus bude využívaný hlavne na rekapitalizačné postupy týkajúce sa problémových bankových inštitúcií. Aj keď tento mechanizmus poskytoval finančné prostriedky jednotlivým štátom, existujú určité návrhy, že by bolo efektívnejšie poskytnúť financie priamo ohrozenej finančnej inštitúcií. (Saunders, 2013)

Budovaná banková únia zavádza tak isto jednotný mechanizmus riešenia problémov SRM, ktorý je určený pre banky na území eurozóny. Tento mechanizmus využíva pri záchrane, či likvidácie spoločnosti vytvorený fond SBRF a o konkrétnej podobe riešenia problému danej inštitúcie rozhoduje jednotný výbor pre riešenie problémov. Avšak Európska komisia musí rozhodnúť, či bude danej inštitúcií poskytnutá finančná pomoc. (Breuss, 2013)

Systém postupov záchrany systémovo dôležitých inštitúcií v USA je prevádzaný na podobnom princípe „bail in“, kedy najväčšie straty nesú samotní akcionári a veritelia danej spoločnosti. Za likvidátora a zodpovedný orgán v prípade výz-

¹³⁹ Tieto typy inštitúcií a ich samotný dohľad je nad nimi je rozdelený medzi tieto tri inštitúcie dohľadu. OCC je zodpovedná napríklad za dohľad národných bánk, FDIC sa naopak podieľa na dohľade nad zahraničnými pobočkami bankových inštitúcií.

¹⁴⁰ Orgán použije najvhodnejší nástroj pre riešenie danej situácie. Môže dôjsť k predaju celej inštitúcie prevodu tejto inštitúcie na preklenovaciu inštitúciu, operácie zamerané na oddelenie a prevod aktív, či vhodný spôsob rekapitalizácie.

namných spoločností je stanovená agentúra FDIC¹⁴¹. Za situácie, kedy sa FDIC stane likvidátorom spoločnosti, získava veľkú moc nad spoločnosťou, pretože preberá právomoci akcionárov aj veriteľov. FDIC je tak isto oprávnená disponovať s fondom OLF, ktorý je použitý v prípade, ak náklady na likvidáciu spoločnosti prevyšujú aktíva tejto banky. FDIC môže uložiť Ministerstvu financií povinnosť poskytnúť finančnú pomoc danej inštitúcii. Následne je vytvorený plán splácania. (McDermott, 2010)

V oboch prípadoch môžeme vidieť zhodu v existencii fondu, ktorý je za určitých podmienok využívaný na riešenie a záchranu bankových spoločností. Oba tieto fondy sú financované bankovým sektorom, avšak na rozdiel od systému v USA je fond v EÚ financovaný nielen na princípe ex post, ale aj ex ante. V prípade európskej bankovej únie dokonca môže byť financovaná nielen likvidná, ale aj kapitálová pomoc určená zachraňovaným spoločnostiam. (Lintner, 2015)

V prípade USA je garancia vkladov zabezpečovaná na nadnárodnej úrovni, konkrétne inštitúciou FDIC. Na druhej strane prístup EÚ do tejto fázy nepokročil a garancia vkladov prebieha na dobrovoľnej fázy a úrovni samotných členských štátov. Ďalším odlišným faktorom je nielen úroveň, na ktorej sú vklady garantované, ale aj samotná výška tejto garancie. V EÚ je to 100 000 € na banku a vkladateľa, pričom nezáleží, či je daný štát členom eurozóny, alebo nie. Na druhej strane, v USA približne dvojnásobne viac¹⁴². (Castañeda, 2016)

Pre porovnanie charakteristických črt a základného princípu fungovania bankových únií na úrovni EÚ a USA slúži nasledujúca tabuľka číslo 19.

¹⁴¹ Stanovenie FDIC za likvidátora, predchádza niekoľkými krokmi. Najskôr musí byť vydané odporúčenie, ktoré vydáva FED, alebo samotné FDIC a odporúčenie musí byť schválené Ministerstvom financií.

¹⁴² V eurách ide približne o čiastku 230 000 eur.

Tab. 19 Porovnanie formovanej bankovej únií v EÚ a fungujúcej bankovej únie v USA

	Banková únia EÚ	Banková únia USA
Záchranné opatrenia	Na nadnárodnej úrovni	
Bankový dohľad	SSM – prostredníctvom ECB, národné orgány	FED, FDIC, OCC ¹⁴³ a národné vlády
Riešenia problémov	Jednotný mechanizmus pre riešenie problémov SRM	Federal Deposit Insurance Corporation FDIC
Jednotný systém riešenia problémov	V podstate všetky banky a veľké investičné podniky ¹⁴⁴	Systémovo významné spoločnosti – bankové a nebankové holdingy
Spustenie systému riešenia problémov	Zlyhávajúca inštitúcia, pravdepodobnosť zlyhania, verejný záujem, zachovanie fin. stability	
Financovanie systému riešenia problémov	Bankami na ex ante a ex post princípe	Bankami na ex post princípe
Princíp krytia strát zachraňovanej spol.	„Bail in“ princíp	
Fond v rámci mechanizmu riešenia problémov	SRF – vytvorený v rámci SRM	Orderly Liquidation Fund - OLF
Opatrenia, ktoré môžu byť financované z fondu	Likvidná a kapitálová pomoc ¹⁴⁵	Likvidná pomoc
Garancia vkladov	Na úrovni členských štátov – prostredníctvom národných fondov	Na nadnárodnej úrovni - prostredníctvom FDIC
Výška garantovaných vkladov	100 000 €	250 000 \$

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných informácií z vyššie citovaných zdrojov

Po prevedení komparácie zvolených faktorov v oboch systémoch je možno tvrdiť, že fungovanie a prevádzanie sanačných opatrení na záchranu bankového systému sa po sformovaní bankovej únie na úrovni EÚ viac podobá americkému systému záchrany týchto inštitúcií, ako pred jej vytvorením a zavedením.

7.2.1 Odporúčania pre tvorcov hospodárskej politiky

Na základe prevedenej analýzy je vhodné zvýrazniť určité dôležité faktory, ktoré by mohli prispieť k lepšiemu fungovaniu formujúcej sa bankovej únie na európskej úrovni. Treba však zmieniť, že formovanie bankovej únie v EÚ je len na začiatku

¹⁴³ Office of the Comptroller of the Currency OCC - Úrad menovej kontroly

¹⁴⁴ Pri týchto veľkých investičných podnikoch musí byť však verejný záujem na ich fungovaní.

¹⁴⁵ Táto pomoc zahŕňa tak isto garanciu záväzkov, nákupy aktív vrátane strát z „bail in“ prístupu.

a jej nedokonalosti a nedostatky sa naplno prejavia v prípade vyskytnutia bankových problémov a spustenia záchranných opatrení.

Čo sa týka dohľadu nad bankovým sektorom, na európskej úrovni je poverenou inštitúciou ECB. V EÚ však vzniká zaujímavá situácia, pretože na rozdiel od USA, nie všetky členské štáty používajú rovnakú menu. ECB sa stala primárne hlavným dozorcom len pre eurozónu, keďže ešte žiadna iná z krajín EÚ sa dobrovoľne nepridala. Bankový systém 19 krajín bude teda pod dohľadom ECB, avšak ostatných 8 bude mať poverený orgán dohľadu na lokálnej úrovni. Predmetom diskusie by mohli byť pravidlá, ktoré si stanovia orgány dohľadu v členských štátoch. Treba teda zamedziť tomu, aby došlo k vzniku „bankových rajov“, kedy by sa bankové inštitúcie presúvali do štátov s „menej striktným“ systémom pravidiel. Jedným z cieľov by mohla byť otázka rovnoprávnej regulácie.

ECB prevádza teda dohľad v krajinách eurozóny, lenže pod jej dohľadom nie sú všetky banky, ale len tie systémovo významné, čiže tie, ktorých zlyhanie by mohlo mať výrazne negatívny dopad na celý bankový systém. Aj keď sú zvolené určité ukazovatele, pomocou ktorých je takáto inštitúcia definovaná¹⁴⁶, výraznejšie finančné problémy môžu vzniknúť aj pri problémoch niekoľkých menších inštitúcií, ktoré nespádajú pod dohľad ECB. Ak by chcela ECB vykonávať dohľad aj nad menšími inštitúciami, musela by sa plne spoľahnúť na informácie poskytnuté lokálnym orgánom dohľadu. Z tohto pohľadu však bude nutné implementovať určitú jednotnú metodiku vykazovania, ktorá by odzrkadľovala finančné zdravie bankových inštitúcií a z toho plynúcich kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov pre lepšie porovnanie a zhodnocovanie¹⁴⁷.

Zaujímavý môže byť samotný vzťah medzi inštitúciami dohľadu na úrovni členských štátov a ECB. Tým, že v EÚ neexistuje žiadna podobná inštitúcia ako americká FDIC, môže dôjsť k odlišnostiam v pravidlách, vykazovaní, či zdieľaní informácií. Naopak v USA, sú dohľadom nad bankovým sektorom poverené až tri inštitúcie, a to FED, OCC a FDIC, s tým že každá z nich má za úlohu dohľad určitých typov inštitúcií. Ďalším integračným krokom na úrovni EÚ by teda mohlo byť vytvorenie podobnej inštitúcie, ktorá by mala na starosti napríklad dohľad nad bankami štátov, ktoré nepatria do eurozóny.

Ak by sme ešte ostali pri inštitúcií FDIC, naskytuje sa otázka aj v problematike garančnej schémy v EÚ. Ak porovnáme výšku garancií vkladov, v USA sú garancie nadstavené na viac než dvojnásobne vyššej úrovni. Tento limit bol navýšený v súvislosti s krízou zo 100 000 dolárov na 250 000 dolárov. V roku 2014 však malo dôjsť k opätovnému zníženiu tohto limitu. Ak by sme brali do úvahy fakt, že tento limit bol ponechaný na vyššej úrovni 250 000 dolárov, ide o pravdepodobne zásadu opatrnosti. Za zamyslenie však stojí adekvátne určenie garančného stropu aj na úrovni EÚ.

¹⁴⁶ Ide o tieto kritéria: celková hodnota aktív je vyššia než 30 miliárd €, pomer celkových aktív voči HDP je viac než 20% a zároveň musí byť celková hodnota aktív minimálne 5 miliárd €. (Európska komisia, 2013)

¹⁴⁷ V USA napríklad funguje jednotný mechanizmus CAMELS. (Saunders, 2013)

Samotným faktorom, ktorý je dôležitý v rámci systému poistenia vkladov je jeho forma. V EÚ funguje mechanizmus garancie vkladov na dobrovoľnej fáze, pričom je zabezpečovaný na úrovni samotných členských štátov. Otázne je, či budú bankové inštitúcie dostatočne motivované na účasti tohto systému, keďže jeho dobrovoľnosť nemusí odzrkadľovať jeho dôležitosť. V blízkej budúcnosti bude pravdepodobne riešená možnosť vytvorenia jednotnej inštitúcie, ktorá by prebrala určitú zodpovednosť za poistenie bankových vkladov. V tejto súvislosti by muselo byť riešené „spravodlivé“ financovanie, ktoré by odzrkadľovalo riziko danej banky. Tak isto by mohli byť načrtnuté kroky a postupy, ktoré by nasledovali v prípade vzniku finančných problémov, či nedostatku zdrojov vytvoreného fondu na garancie vkladov. Možností asi veľa nebude, buď bude systém nadstavený podobne ako pri SRM kedy za problémy „zaplatia“ ostatné banky, alebo túto finančnú pomoc poskytnú samotné vlády.

Ďalšou neznámou ohľadne záchranného procesu môže znamenať forma rekapitalizácií. Konkrétne môžu vzniknúť otázky ohľadne toho, ktoré inštitúcie by mali byť zachránené, v akom poradí, akou formou (nákupom prioritných akcií, alebo bežných akcií atď.). Stabilizačný mechanizmus ESM by mal slúžiť na rekapitalizačné záchranné opatrenia, avšak nie je zrejmé, či budú finančné prostriedky poskytované priamo bankám, alebo nepriamo, cez samotné štáty. Avšak, treba zabezpečiť, že aj v prípade ak by boli tieto prostriedky poskytované nepriamo, štát by financie poskytol v dostatočnej výške a podľa potrieb jednotlivých bánk.

Formovanie bankovej únie na európskej úrovni je zatiaľ veľmi čerstvé a jeho efektívnosť a reálne fungovanie sa naplno prejaví, až keď dôjde k finančným problémom kedy budú záchranné postupy nevyhnutné.

8 Diskusia

Ako bolo spomenuté vyššie, banková únia má vymedzené tri základné piliere. V USA funguje banková únia už od roku 1933. Za povšimnutie však stojí fakt, že táto banková únia v USA bola sformovaná až po 157 rokoch fungovania menovej únie. Je teda dôvod na formovanie bankovej únie v EÚ? Je naozaj jej význam potrebný a formovanie nevyhnutné?

Budovanie bankovej únie je nástrojom napomáhajúcim dosiahnutie federálneho dohľadu a mechanizmu riešenia problémov na federálnej úrovni. Banková únia sleduje dva hlavné ciele. Prvý spočíva v prehĺbení integrácie a podpory jednotného trhu v rámci finančných transakcií a druhý je spojený s prerušením „toxických“ interakcií medzi bankovými inštitúciami a vládami členských krajín. Tieto interakcie spočívali v prenose problémov v bankovom sektore na problémy samotných štátov. Ak sú totiž banky náchylné na problémy s likviditou, či dokonca insolvenčiou, pomoc od národnej vlády môže navýšiť dlh danej krajiny.

Tým sa prenesú tieto problémy z bankového subjektu na vládu. Tento vzťah podľa autorov Geeromsa a Karbownika (2014) existuje v EÚ, no na úrovni USA nie¹⁴⁸. Podľa autorov základný rozdiel medzi systémom EÚ a USA spočíva v tom, kto je hlavným držiteľom štátneho dlhu. V USA držia banky vo svojich portfóliách menšiu časť celkového štátneho dlhu krajiny. Tento dlh je držaný z veľkej časti v rukách nerezidentov a v portfóliách nebankových inštitúcií. Naopak v EÚ je bežné, že banky sú hlavným držiteľom štátnych dlhopisov, čím ľahšie dochádza k prelievaniu problémov.

Banky majú tendenciu držať veľké množstvo pohľadávok voči svojej domácej vláde¹⁴⁹. V Eurozóne je tento problém obzvlášť závažný. Banky v roku 2007 držali vo svojich rozvahách dlhopisy v hodnote až 1200 mld. Eur, pričom v roku 2013 sa tento počet zvýšil na 1720 mld. eur, čo je v prepočte približne 18% HDP eurozóny¹⁵⁰. (Geeroms, Karbownik; 2014)

Problém však nastáva, keď začne klesať úveruschopnosť danej krajiny, čím strácajú hodnotu aj štátne dlhopisy. To spôsobuje straty ich držiteľom, vrátane bankových inštitúcií. Navyše keď dôjde k poklesu úverovej bonity vlády, vyhliadky na rast a ziskovosť väčšiny firiem klesajú. To má spätný efekt na zvýšenie úverových strát bankových inštitúcií, čo spôsobí ďalšie zhoršenie kapitálových pozícií bánk v krajine. (Gros, 2013)

¹⁴⁸ Uvedení autori vo svojej štúdií skúmali korelačný vzťah medzi swapmi na úverové zlyhanie (CDS) štátnych dlhopisov a (CDS) bankových dlhopisov.

¹⁴⁹ Tieto pohľadávky môžu držať či už z politických dôvodov, keď chcú vlády krajín uložiť svoje dlhopisy za čo najnižšie možné náklady, alebo z dôvodu posilnenia úrovne hodnotenia kapitálovej primeranosti, keďže pri výpočte rizikovo-vážených aktív nesú štátne dlhopisy nulovú rizikovú váhu.

¹⁵⁰ Objem držaných štátnych dlhopisov bol výrazný v krajinách PIIGS. V Írsku sa počet bankami držaných štátnych dlhopisov zvýšil zo 14% HDP v roku 2007, na 18% HDP v roku 2013.

Podľa Allena (2015) sformovania bankovej únie môže predstavovať účinný spôsob ako zabrániť prenášaniam rizika, keďže by vlády už nemali povinnosť zachraňovať svoj domáci bankový systém.

Ako bolo spomenuté vyššie, na vytvorenie plnohodnotnej bankovej únie treba jednotný dohľad, jednotný mechanizmus riešenia problémov v bankách a tak isto spoločné mechanizmus poistenia vkladov. Ak sa pozrieme na prípad EÚ, v roku 2014 začal fungovať Jednotný mechanizmus dohľadu – SSM a tak isto bol zriadený aj Jednotný mechanizmus pre riešenie problémov – SRM. Otáznym však ostáva jednotný mechanizmus na bankové vklady, ktorý na európskej úrovni ešte nebol sformovaný. (Gros, 2013)

Naopak v USA fungujú všetky tri základné zložky, potrebné na fungovanie bankovej únie, už od roku 1933. USA je teda už od tohto roku považované za fungujúcu bankovú úniu. Federálne poistenie vkladov je zabezpečené prostredníctvom FDIC, ktorá zabezpečuje klientske vklady do výšky 100 000 dolárov. Je ale zaujímavé zmieniť, že USA fungovala ako menová únia až 157 rokov bez vytvorenia bankovej únie.

Fungovanie takejto integrovanej bankovej únie je v praxi dobré vidieť v prípade vzniku bankových problémov, ako to bolo v nedávnej finančnej kríze. Pre základnú komparáciu možno využiť už prípad spomínaného Írska a charakterovo podobný americký štát Nevada. (Gros, 2013)

Írsko a Nevada majú niekoľko podobných charakteristík¹⁵¹, ako napríklad podobné množstvo populácie, HDP, ale aj to, že oba štáty zažili silný boom v sektore nehnuteľností. Avšak po prepuknutí problémov v oboch krajinách, boli dopady a dôsledky odlišné, hlavne v oblasti ich štátnych dlhov¹⁵². Nevada nezažila žiadnu miestnu finančnú krízu a nedošlo k žiadnej záchranej pomoci na štátnej úrovni. Zatiaľ čo v prípade Írska sa štátny rozpočet ocitol v obrovskom schodku a bankové problémy vyústili až do nutnosti využiť finančnú pomoc MMF, ESM a EFSF.

Kľúčovým rozdielom medzi týmito štátmi je fungovanie ich bankových systémov. V USA je bankové riešenie problémov už od roku 1933 nadstavené na federálnej úrovni, v EÚ za svoj bankový systém zodpovedali samostatné štáty.

Teda aj napriek tomu, že niektoré banky v Nevade sa stretávali s problémami likvidity a insolventnosti, k žiadnemu narušeniu miestneho bankového sektora to nevedlo. Banky boli totiž zabezpečené jednotným zaistením vkladov, konkrétne prostredníctvom FDIC. Vďaka americkej bankovej únii bola Nevade poskytnutá pomoc na absorbovanie šokov¹⁵³. V rokoch 2008 a 2009 musela FDIC uzavrieť 11 bánk so sídlom v tomto štáte. Tieto banky mali dokopy cez 40 mld. dolárov

¹⁵¹ Niektoré z charakteristík možno vidieť v tabuľke číslo 26, uvedenú v prílohách.

¹⁵² Zadlženie oboch krajín možno vidieť na obrázku 4, uvedeného v prílohách.

¹⁵³ Príkladom môže byť prípad banky Washington Mutual – WaMu, čo bola najväčšia americká banka v histórii, ktorá zlyhala. Táto banka mala sídlo v Nevade. Jej zlyhanie však na lokálnej úrovni nespôsobilo žiadne straty. Ak by ale mala táto, alebo podobná inštitúcia, sídlo napríklad v Írsku, za jej straty by bola zodpovedná samotná krajina a jej zlyhanie by znamenalo rozsiahle lokálne problémy.

v aktívach, čo odpovedá 30% HDP. Tieto záchranné a reštrukturalizačné opatrenie predstavovali pre FDIC náklady vo výške približne 4 mld. dolárov. (Gros, Belke; 2015)

Na druhej strane v prípade Írska bola poskytnutá garancia vkladov zo strany vlády a nie na úrovni únie. Ak by sa aj na európskej úrovni sformovala kompletná banková únia, mohol by tento systém fungovať ako absorbátor šokov. V prípade Nevady a bankovej únie USA je vidieť, že vznik finančnej krízy na lokálnej úrovni je veľmi zriedkavý a že federálna úroveň riešenia problémov by mohla byť účinným nástrojom ako predísť finančným problémom, ktoré sa prejavili napríklad v Írsku. (Gros, 2012)

Na tomto príklade podobných štátov v podobne veľkých systémoch, no s rozdielom fungovania bankovej únie treba zmieniť ešte jednu vec. Prípady Nevady dokazuje schopnosť integrovanej bankovej únie absorbovať šoky v lokálnych územiach. Práve lokálne problémy pohltili európsky bankový systém v nedávnej finančnej kríze. Štáty pri boji so vzniknutými problémami nemali na európskej úrovni žiadnu systémovú záchranu, preto sa niektoré dostali do kritických situácií. EÚ v tomto ohľade vyznieva ako pozitívny spojenec len v dobrých časoch, pričom pri vzniku problémov sa každý štát mohol spoliehať len na svoje finančné zdroje. Banková únia je pozitívnym krokom v európskej integrácii, čím sa vytvorí jeden efektívny systematický celok, ktorý bude odolný voči nástrahám finančného sveta.

9 Záver

Keď v roku 2008 ohromila finančné trhy globálna hospodárska kríza, zdalo sa, že jej dôsledky postihnú len americký kontinent a že európske hospodárstvo nebude ovplyvnené. Po pár dňoch sa závratnou rýchlosťou rozšírila a ochromila európske hospodárstvo s podobnou intenzitou.

Zavedené opatrenia na záchranu bankového sektora po prepuknutí krízy mali rôzne podoby. Jednou z nich bolo poskytovanie kapitálových injekcií, ktoré malo pozitívny vplyv na posilnenie kapitálovej základne bánk. Ďalej boli poskytnuté záruky na záväzky banky vzniknutých z klientskych vkladov, ktoré mali napomôcť obnoviť dôveru vo finančný systém. K udržaniu prístupu na finančné trhy vlády poskytovali záruky na bankou emitované dlhopisy. Tieto záruky majú slúžiť ako pomocný mechanizmus, ktorý bankám zaručí zachovanie prístupu k rôznym typom financovania. V čase krízy bol finančný trh zaplavený znehodnotenými aktívami, ktoré stratili svoju hodnotu a pre banky znamenali riziko vzniku veľkých strát. Preto ďalším nástrojom boli operácie na nákup alebo garanciu týchto znehodnotených aktív. Týmto boli zúčastnené banky ochránené pred obrovskými kapitálovými stratami.

V rámci EÚ zaznamenalo najhorší dopad na verejné financie Írsko, kde vystavené garancie na väčšinu bankových záväzkov a finančná podpora bankového sektora prispela k prudkému zhoršeniu fiškálnej situácie, čo viedlo k využitiu záchranných programov z MMF a EÚ. Írsko zažilo pred krízou veľký úverový boom, ktorý bol financovaný špekulatívnymi nákupmi aktív. Celá situácia nakoniec vyústila do niekoľkých finančných kríz.

Na druhej strane v USA bol vytvorený celonárodný program TARP, ktorý zahrňoval niekoľko programov, pričom bol každý zameraný na iné záchranné opatrenie. Pri významných systematických inštitúciách boli použité dodatočné špeciálne záchranné balíčky. Aj napriek podobným záchranným postupom, dopad na verejné financie je zásadne odlišný. Niektoré programy v rámci TARP, dokonca generujú vláde USA zisky.

Tieto odlišné výsledky v podstate odrážajú odlišné politické rozhodnutia, ktoré zdôraznili, aké dôležité sú počiatočné rozhodnutia pri riešení krízových situácií.

Pri porovnaní záchranných postupov na úrovni EÚ a USA vychádzajúce z dopadov nedávnej finančnej krízy, boli v rámci každého opatrenia identifikované podobné aj odlišné znaky. Zásadným rozdielom bolo samotné prevádzanie týchto opatrení, v USA na federálnej úrovni a v EÚ na úrovni samotných členských štátov. Zhoršenie finančných pozícií štátov EÚ a prevod problémov medzi bankovými inštitúciami a vládami v kontexte nedávnej finančnej krízy potvrdili nutnosť sformovania spoločného mechanizmu pre riešenie problémov, ako aj systému celoeurópskej ochrany vkladov a dohľadu v rámci formovania bankovej únie.

Princíp sanácie bankového sektora sa ale po kompletnom sformovaní bankovej únie zmení a jeho riešenie sa bude viac podobať americkému princípu a to z niekoľkých dôležitých faktorov. Medzi ne patrí napríklad „bail in“ princíp. Tento princíp by mal nadobro skončiť s tým, aby vlády členských štátov prevádzali

finančnú pomoc pri záchrane významných finančných inštitúcií. Riešenie problémov týchto inštitúcií bude prevádzané na európskej úrovni a bude financovaný v rámci samotných bankových inštitúcií. Tento princíp totiž zavádza nový systém financovania kedy straty nesú najskôr veritelia a akcionári danej spoločnosti, pričom drobní vkladatelia sú chránení až do hodnoty 100 000 eur.

Významným ukazovateľom „zblížovania foriem záchrany“ je aj samotné sfornovanie inštitúcií ako je SSM a SRM, ktoré sú považované za revolučný krok v európskej integrácii. Na druhej strane odlišným faktorom je samotná výška garancie vkladov, ako aj prevádzanie samotných garančných opatrení. V EÚ tak isto funguje princíp „ex ante“, pomocou ktorého je financovaný fond, ktorý slúži na riešenie vzniknutých problémov, pričom v USA tento fond získava finančné prostriedky na „ex post“ princípe. V EÚ tak isto chýba inštitúcia podobná americkému FDIC, ktorá hrala v nedávnej finančnej kríze významnú rolu pri záchrane a podpore problémových inštitúcií. Len prevádzanie samotného dohľadu je v oboch systémoch odlišné. V EÚ je zodpovednou inštitúciou za dohľad ECB, pričom v USA funguje niekoľko spoločností, ktoré dohliadajú sa finančné inštitúcie podľa typov týchto spoločností.

Formovaná banková únia na úrovni EÚ je dôležitým integračným krokom, ktorý sa po finančnej kríze a jej dôsledkoch stal nevyhnutným. Avšak reálne fungovanie bankovej únie sa prejaví až v praxi, kedy budú spustené konkrétne záchranné procesy.

10 Literatúra

- ADALET, MCGOWAN, Muge. *Overcoming the Banking Crisis in Ireland*. In: OECD Economics Department Working Papers [online]. 907. Paris: OECD Economic Survey of Ireland, 2011, s. 28 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1787/5kg22xztktmx-en. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/overcoming-the-banking-crisis-in-ireland_5kg22xztktmx-en
- ACHARYA, VIRAL A RAGHU SUNDARAM. *The other part of the bailout: Pricing and evaluating the US and UK loan guarantees*. VOX CEPR's Policy Portal: Research-based policy analysis and commentary from leading economists [online]. 2008 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://voxeu.org/article/other-part-bailout-pricing-and-evaluating-us-and-uk-loan-guarantees>
- ALLEN, FRANKLIN, ELENA CARLETTI, ITAY GOLDSTEIN A AGNESE LEONELLO. *Moral Hazard and Government Guarantees in the Banking Industry*. In: Journal of Financial Regulation [online]. Oxford University Press, 2015, s. 21 [cit. 2017-03-12]. DOI: 10.1093/jfr/fju003. Dostupné z: <http://finance.wharton.upenn.edu/~itayg/Files/moralhazard-published.pdf>
- ALLEN, FRANKLIN. *Government Guarantees and Financial Stability*. In: Imperial College and University of Pennsylvania [online]. 2015 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <http://finance.wharton.upenn.edu/~itayg/Files/governmentguarantees.pdf>
- BACILIS, MARTYNAS. *Support for financial institutions increases government deficits in 2012: Upward impact of 0.4pp GDP in the EU and 0.6pp in the euro area*. In: Eurostat [online]. European Commission, 2013, s. 6 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistics-in-focus/-/KS-SF-13-010>
- BELKE, ANSGAR. *Towards a Genuine Economic and Monetary Union — Comments on a Roadmap*. In: Politics and Governance [online]. Germany, 2013, s. 19 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.12924/pag_2013.01010048. Dostupné z: <http://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/viewFile/90/69>
- BOUDGHENE, YASSINE A STAN MAES. *Relieving Banks from Toxic or Impaired Assets: The EU State Aid Policy Framework*. Journal of European Competition Law & Practice [online]. 2012, 3(6), 562-577 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1093/jeclap/lps052. ISSN 2041-7764. Dostupné z: <https://academic.oup.com/jeclap/article-lookup/doi/10.1093/jeclap/lps052>
- BREUSS, FRITZ. *European Banking Union*. WIFO Working Papers, No. 454 [online]. Wien, 2013 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: http://www.wifo.ac.at/jart/prj3/wifo/resources/person_dokument/person_dokument.jart?publikationsid=46952&mime_type=application/pdf

- CABALLERO, RICARDO J. A TAKEO HOSHI. *Zombie Lending and Depressed Restructuring in Japan* [online]. In: USA, 2008, s. 35 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1257/aer.98.5.1943. Dostupné z: <http://economics.mit.edu/files/3770>
- CARSWELL, SIMON. *IMF warned Nama would not lead to significant bank lending*. In: The Irish Times [online]. Ireland, 2010 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.irishtimes.com/news/imf-warned-nama-would-not-lead-to-significant-bank-lending-1.618947>
- CASTAÑEDA, JUAN E., DAVID G. MAYES A GEOFFREY WOOD. *European Banking Union: Prospects and Challenges* [online]. United Kingdom: Routledge, 2015 [cit. 2017-05-16]. ISBN 1317443039. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=Miv4CgAAQBAJ&dq=european+banking+union+prospects+and+challenges+pdf&hl=sk&source=gbs_navlinks_s
- CLAESSENS, STIJN, CEYLA PAZARBASIOGLU, LUC LAEVEN, MARC DOBLER, FABIAN VALENCIA, OANA NEDELESCU, KATHARINE SEAL. *Crisis Management and Resolution: Early Lessons from the Financial Crisis*, [online]. 2011, IMF Staff Discussion Note No. 11/05. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2011/sdn1105.pdf>
- DARVAS, ZSOLT. *A tale of three countries: Recovery after banking crisis*. In: BRUEGEL POLICY [online]. ISSUE 2011/19. 2011, s. 18 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/111229_zd_A_tale_of_three_countries.pdf
- DAVY RESEARCH. *Irish banking liabilities*, In: Research Report: Irish economy, Davy Research, [online]. 2009, [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.davy.ie/content/pubarticles/econcr20090217.pdf>
- DOMINGUE, RICHARD. *Government Support during Financial Crisis: Impacts on Public Debt and Potential Roles for SAls*. Working Group on Public Debt [online]. 2011, ,5[cit.2017-01-13]. Dostupné z: http://www.wgpd.org.mx/anexos/180810/10braimpcr_i.pdf
- DVOŘÁK, PETR. *Je bankovní unie budoucností pro stabilitu evropského bankovníctví?*. Český finanční a účetní časopis [online]. roč. 7, č. 3, 2012 [cit. 2017-01-29]. ISSN 1802-2200. Dostupné z: http://cfuc.vse.cz/media/2012/cfuc_2012-3_018-027.pdf
- ECB. *The fiscal impact of financial sector support during the crisis*. ECB Economic Bulletin [online]. 2015, Issue 6, 14 [cit. 2016-10-29]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eb201506_article02.en.pdf
- ESBG. *Financial systems in Europe and in the US: Structural differences where banks remain the main source of finance for companies*. In: Saving banks [online]. Brussels: rue Marie-Thérèse, 2015 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z:

- <http://www.savings-banks.com/press/latest-news/Pages/EU-US-financing-companies-study.aspx>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *Governing council decisions on non-standard measures*. [online]. Brussels, 2009, [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb200906en.pdf>
- EUROPEAN COMMISSION. *Background note on government interventions to support financial institutions*. Eurostat [online]. Brussels, 2017, 15 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/2022710/Background-note-on-gov-interventions-APR-2017-final.pdf>
- EUROPEAN COMMISSION. *European Economy: The Economic Adjustment Programme for Ireland*. In: Directorate-General for Economic and Financial Affairs [online]. Brussels, 2011 [cit. 2017-01-20]. Dostupné online na : http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp76_en.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid SA.33443 (2011/N) – second restructuring of Bank of Ireland*. Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2011, SA.33443 (2011/N), 67 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/241558/241558_1347276_81_1.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid N149/2009 – Recapitalisation of Bank of Ireland by the Irish State*. Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2009, N149/2009, 17 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://goo.gl/6GBo7C>
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid N241/2009 – Ireland: Recapitalisation of Allied Irish Bank by the Irish State*. Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2009, N241/2009, 19 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/231023/231023_1153993_38_2.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid: Commission approves resolution of Anglo Irish Bank and Irish Nationwide Building Society*, Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2011, IP/11/801, 2 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-801_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid: Commission approves restructuring aid in favour of Irish bank AIB*, Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2014, IP/14/524, 3 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-524_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid: Commission temporarily approves rescue aid for Bank of Ireland*, Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2011, IP/11/854, 2 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-854_en.htm?locale=en
- EUROPEAN COMMISSION. *State aid: Commission temporarily clears support for Anglo Irish Bank and INBS and opens in-depth investigation on Anglo Irish Bank*.

- Department of Foreign Affairs [online]. Brussels, 2010, IP/10/400, 2 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-400_en.htm?locale=en
- EUROPEAN COMMISSION. *Understanding... Banking Union*, Banking and Finance [online]. Brussels, 2015, [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fisma/item-detail.cfm?item_id=20758&newsletter_id=166&lang=en
- EUROSTAT. *Eurostat supplementary table for reporting government interventions to support financial institutions*. Eurostat [online]. Brussels, 2017, 15 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit/supplementary-tables-financial-crisis>
- FAEH THOMAS, FABIO PANETTA, GIUSEPPE GRANDE, Corrinne HO. *An assessment of financial sector rescue programmes*. Bank for International Settlements, Monetary and Economic Department MICHAEL KING .BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS, MONETARY AND ECONOMIC DEPARTMENT a Eurosistema. BANCA D'ITALIA. Basel: Bank for International Settlements, 2009. ISBN 9291318019.
- GEEROMS, HANS A PAWEL KARBOWNIK. *A Monetary Union Requires a Banking Union*. In: Department of European economic studies [online]. 33. Bruges European Economic Policy Briefings, 2014, s. 30 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://www.coleurope.eu/system/files_force/research-paper/beep33.pdf?download=1.
- GOODLET, CLYDE. *Too Big to Fail: A Misguided Policy in Times of Financial Turmoil*. C.D. Howe Institute [online]. 2010, (NO. 311), 32 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: <https://www.cdhowe.org/public-policy-research/too-big-fail-misguided-policy-times-financial-turmoil>
- GROS, DANIEL. *Banking Union: Ireland vs. Nevada, an illustration of the importance of an integrated banking system*. In: CEPS Commentary [online]. Brussels, 2012, s. 3 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/system/files/DG%20Banking%20Union%20NEV%20vs%20IRL.pdf>
- GROSSMAN, EMILIANO A CORNELIA WOLL. *Saving the Banks. Comparative Political Studies* [online]. 2014, 47(4), 574-600 [cit. 2017-02-11]. DOI: 10.1177/0010414013488540. ISSN 0010-4140. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0010414013488540>
- HONOHAN, PATRICK. *Major banking decisions in Ireland during the financial crisis*. In: BIS Bank for International Settlements [online]. Dublin, 2015, s. 9 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.bis.org/review/r150721g.pdf>
- HONOHAN, PATRICK. *Resolving Ireland's banking crisis*. In: UCD-Dublin Economic Workshop Conference [online]. Ireland: Department of Economics and IHS, Trinity College Dublin and CEPR, 2009, s. 27 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z:

- <http://www.tcd.ie/Economics/staff/phonohan/Honohan%20for%20UCD-DEW%20conference.pdf>
- HOSHI, TAKEO A ANIL KASHYAP. *Will the U.S. bank recapitalization succeed? Eight lessons from Japan*. In: Journal of Financial Economics [online]. 2010, s. 20 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/46489749_Will_the_US_bank_recapitalization_succeed_Eight_lessons_from_Japan
- IMF. *European Union: Publication of Financial Sector Assessment Program: Documentation - Technical Note on Macroprudential Oversight and the Role of the ESRB*. In: IMF Country Report No. 13/70 [online]. Washington, D.C., 2013, s. 27 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr1370.pdf>
- IMF. *The State of Public Finances: Outlook and Medium-Term Policies After the 2008 Crisis*. In: International Monetary fund [online]. Washington, DC, 2009, s. 51 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2009/030609.pdf>
- JEDLIČKA, JAN A TOMÁŠ KOZELSKÝ. *Bankovní unie jako odpověď EU na finanční krizi: Speciální analýzy*. In: EU OFFICE ČS [online]. Praha, 2014, s. 7 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Specialni_analyzy/Specialni_analyzy/Prilohy/euspa_bankovni_unie.pdf
- KIRBY, PEADAR. *The Celtic tiger in collapse explaining the weaknesses of the Irish model*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010. ISBN 9780230278035.
- KLUTH, MICHAEL A KENNET LYNNGGAARD. *Explaining Policy Responses to Danish and Irish Banking Failures during the Financial Crisis*. West European Politics [online]. 2013, 36(4), 771-788 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1080/01402382.2013.783358. ISSN 0140-2382. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402382.2013.783358>
- KRUGMAN, PAUL. *Lands of Ice and Ire*. [online]. New York: The New York Times, 2010 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://krugman.blogs.nytimes.com/2010/11/24/lands-of-ice-and-ire/?_r=0
- LAEVEN, LUC A FABIÁN VALENCIA. *Systemic Banking Crises Database: An Update*. International Monetary Fund [online]. 2012, (WP/12/163), 33 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12163.pdf>
- LAEVEN, LUC A FABIÁN VALENCIA. *The Real Effects of Financial Sector Interventions During Crises*. In: IMF Working Paper [online]. WP/11/45. International Monetary Fund, 2011, s. 36 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <http://www19.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2011/07825.pdf>
- LAZOVÝ, JURAJ. *Fiškálna udržateľnosť a vonkajšie ekonomické nerovnováhy*. In: Biatec [online]. 2012, s. 6 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2012/7-2012/05_biatec12-7_lazovy.pdf

- LENIHAN, BRIAN. *Statement of The Minister of Finance*. [online]. In: Department of Finance, 2009. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.nama.ie/Publications/2009/SupplementaryBudget2009.pdf>
- LEVY, AVIRAM, SEBASTIAN SCHICH. *The Design of Government Guarantees for Bank Bonds: Lessons from the Recent Financial Crisis*, OECD Journal: Financial Market Trends, [online]. 2010, Vol. 2010/1. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/fmt-2010-5km7k9tp8t40>
- LINTNER, PAMELA. Overview on the BRRD. In: *Financial Sector Advisory Center (FINSAC)* [online]. Vienna: World Bank Group, 2015, s. 60 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://pubdocs.worldbank.org/en/289241430926223474/01-BRRD-Workshop-Pamela-Lintner-WB.pdf>
- LOCHOVÁ, JANA. *Riešenie bankovej krízy v Írsku*. In: International Scientific Conference YOUNG SCIENTISTS 2011 [online]. Košice: Technická univerzita v Košiciach, 2011, s. 8 [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: http://www3.ekf.tuke.sk/mladivedci2011/herlany_zbornik2011/lochova_jana.pdf
- MACDONALD, SCOTT B. A ANDREW R. NOVO. *When small countries crash*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, c2011. ISBN 9781412814836.
- MANKIW, N. GREGORY. *Principles of microeconomics*. 4th ed. Mason, OH: Thomson South-Western, c2007. ISBN 978-0324319163.
- MARIATHASAN, MIKE A OUARDA MERROUCHE. *The manipulation of basel risk-weights. Evidence from 2007-10*. In: *Oxford OX1 3UQ* [online]. 2012, s. 48 [cit. 2017-05-16]. ISSN 1471-0498. Dostupné z: <https://www.economics.ox.ac.uk/materials/papers/12210/paper621.pdf>
- MARKÚSDÓTTIR, EVA VILHELMÍNA. *Ireland's Too Big to Fail vs. Iceland's Too Big to Bail* [online]. Reykjavík, 2011 [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: http://skemman.is/stream/get/1946/9931/24796/1/BSc_Ritger%C3%B0_Eva_V_Mark%C3%BAsd%C3%B3ttir.pdf. Reykjavik University.
- MCDERMOTT, MARK. *Orderly Liquidation Authority*. Skadden [online]. 2010 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: http://www.skadden.com/newsletters/FSR_Orderly_Liquidation_Authority.pdf
- PANETTA, FABIO, THOMAS FAEH A GIUSEPPE GRANDE. *An assessment of financial sector rescue programmes: Monetary and Economic Department* [online]. Bank for International Settlements Communications Switzerland, 2009, s. 77 [cit. 2016-10-29]. ISSN 1682-7651. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap48.pdf>
- POLACKOVA - BRIXI, HANA, HAFEZ GHANEM A ROUMEEN ISLAM. *Fiscal adjustment and contingent government liabilities*. The World Bank [online]. 1999, (2177), 48 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/323051468770102751/pdf/multi-page.pdf>

- QUIGLEY, CONOR. *Review of the Temporary State Aid Rules Adopted in the Context of the Financial and Economic Crisis*. Journal of European Competition Law & Practice [online]. 2012, 3(3), 237-247 [cit. 2017-05-15]. DOI: 10.1093/jeclap/lps017. ISSN 2041-7764. Dostupné z: <https://academic.oup.com/jeclap/article-lookup/doi/10.1093/jeclap/lps017>
- REŽŇÁKOVÁ, MÁRIA. *Řízení platební schopnosti podniku*. Praha: Grada, 2010. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-3441-5.
- SAUNDERS, ANTHONY. *Regulatory Experience in the US and It's Lessons for European Banking Union*. In: SSRN [online]. New York, 2013 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.2139/ssrn.2353545. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2353545
- SEDLÁČEK, JAROSLAV. *Finanční analýza podniku*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3386-6.
- SCHICH, SEBASTIAN. *Expanded Guarantees for Banks: Benefits, Costs and Exit Issues*. In: OECD [online]. 2009/2. Paris: OECD Journal: Financial market trends, 2009, s. 37 [cit. 2017-05-16]. ISSN 1995-2864. Dostupné z: <http://www.oecd.org/finance/financial-markets/44260489.pdf>
- SCHICH, SEBASTIAN. *Expanded Guarantees for Banks: Benefits, Costs and Exit Issues*. In: OECD JOURNAL: FINANCIAL MARKET TRENDS [online]. Paris, 2009, s. 37 [cit. 2017-03-10]. ISSN 1995-2864. Dostupné z: <http://www.oecd.org/finance/financial-markets/44260489.pdf>
- SCHILDBACH, JAN A CLAUDIUS WENZEL. *Bank performance in the US and Europe: An ocean apart*. Deutsche Bank AG DB Research [online]. 2013, 20 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_ENPROD/PROD000000000320825.pdf
- SCHILDBACH, JAN. *Bank performance in the US and Europe*. Deutsche Bank AG [online]. 2013, 20 [cit. 2016-03-28]. ISSN 1612 - 3158. Dostupné z: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_ENPROD/PROD000000000320825/Bank_performance_in_the_US_and_Europe%3A_An_ocean_ap.PDF
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/49/EU o systémoch poistenia a vkladov. In: EUR-Lex. 2014. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0049&qid=1423668335587&from=CS>
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/59/EU ktorá stanoví rámec pre ozdravné postupy a riešenie krízy úverových inštitúcií a investičných podnikov. In: EUR-Lex. [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0059&from=CS>
- STERN, GARY H. A RON J. FELDMAN. *Too big to fail: the hazards of bank bailouts*. [online]. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, c2004. ISBN 0-8157-

- 8152-0. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://www.peterleeson.com/TBTF_review.pdf
- STOLZ, STÉPHANIE MARIE A MICHAEL WEDOW. *Government measures in support of the financial sector in the EU and the United States*. Intereconomics [online]. 2011, 46(1), 53-60 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1007/s10272-011-0365-8. ISSN 0020-5346. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s10272-011-0365-8>
- SUTTON, ALASTAIR. *Bank state aid in the financial crisis: Fragmentation or level playing field?* In: Centre for European policy studies Brussels [online]. Brussels, 2010, s. 90 [cit. 2017-03-14]. ISBN 978-94-6138-054-8. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/15133/1/Task_Force_Report_on_Bank_State_Aid.pdf
- TARP. *Monthly TARP Update*. In: Treasury [online]. USA, 2016, s. 2 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: Dostupné zo stránky: https://www.treasury.gov/initiatives/financial-stability/reports/Documents/Monthly_TARP_Update%20-%2003.01.2016.pdf?platform=hootsuite
- TAYLOR, JOHN B. *The Financial Crisis and the Policy Responses: An Empirical Analysis of What Went Wrong*. In: The national bureau of economic research [online]. Cambridge: NBER Working Paper No. 14631, 2009, s. 32 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.3386/w14631. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w14631.pdf>
- THE FEDERAL RESERVE SYSTEM. *Purposes & Functions* [online]. Board of Governors of the Federal Reserve System (U.S.), 2016 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.17016/0199-9729.10. Dostupné z: https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_complete.pdf
- WEBEL, BAIRD A MARC LABONTE. *Costs of Government Interventions in Response to the Financial Crisis: A Retrospective*. Congressional Research Service [online]. 2014, , 47 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: <https://www.hsdl.org/?view&did=751759>
- WEBER, BEAT A STEFAN W. SCHMITZ. *Varieties of helping capitalism: politico-economic determinants of bank rescue packages in the EU during the recent crisis*. Socio-Economic Review [online]. 2011, 9(4), 639-669 [cit. 2017-05-16]. DOI: 10.1093/ser/mwr009. ISSN 1475-147x. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ser/article-lookup/doi/10.1093/ser/mwr009>
- WHELAN, KARL. *ELA, Promissory Notes and All That: The Fiscal Costs of Anglo Irish Bank* [online]. In: Dublin: University College Dublin, 2012, s. 19 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://www.karlwhelan.com/IrishEconomy/Whelan-PNotes-September2012.pdf>
- WHORISKEY, NEIL. *Attracting Private Investment In EU Bank Recapitalization*. In: Law360 [online]. 2011 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.law360.com/articles/276836/attracting-private-investment-in-eu-bank-recapitalization>

ZHANG, XIAOXI, KEVIN DALY. *The Impact of Bank-Specific and Macroeconomic Factors on China's Bank Performance*. *Chinese Economy*. 2014, 47 (5-6): 5 - 28. EconLit with Full Text. [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=a60231ef-a7fa400f-a660-27b37aa599dd%40sessionmgr4004&vid=50&hid=4103>

Prílohy

Prílohy

Tab. 20 Zmena vo využívaní štátnych garancii na bankové vklady pred a po kríze

	Výška garancie pred septembrom 2008	Výška garancie po septembri 2008
Belgicko	10 000 EUR	20 000 EUR
Česká republika	25 000 EUR	50 000 EUR
Dánsko	300 000 DKK	Neobmedzené
Grécko	20 000 EUR	100 000 EUR
Holandsko	40 000 EUR	100 000 EUR
Írsko	20 000 EUR	Neobmedzené
Island	20 887 EUR	Neobmedzené
Luxembursko	20 000 EUR	100 000 EUR
Maďarsko	13 mil. HUF	6 mil. HUF
Nemecko	Rôzne podľa jednot. bánk	Neobmedzené
Poľsko	22 500 EUR	50 000 EUR
Portugalsko	25 000 EUR	100 000 EUR
Rakúsko	20 000 EUR	Neobmedzené
Slovensko	20 000 EUR	Neobmedzené
Švajčiarsko	30 000 CHF	100 000 CHF
Švédsko	250 000 SEK	500 000 SEK
USA	100 000 USD	250 000 USD
Veľká Británia	35 000 GBP	50 000 GBP

Zdroj: Panetta,2009

Tab. 21 Objem a dĺžka trvania štátom poskytnutých záruk na emitované bankové dlhopisy v období 2008-2010.

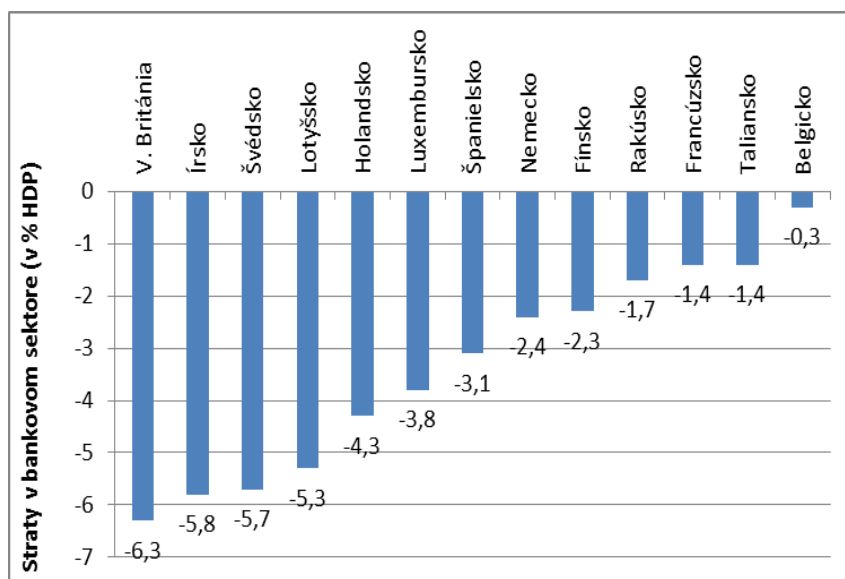
	Hodnota garancie v mld. eur	Počet krytých emitentov	Počet garantovaných dlhopisov	Priemerná dĺžka trvania v mesiacoch
Belgicko	2,3	3	7	36,6
Francúzsko	150,9	3	34	37,9
Dánsko	39,1	40	198	25,0
Grécko	15,9	5	13	30,0
Holandsko	54,2	6	45	50,1
Írsko	70,3	13	209	20,0
Španielsko	56,9	44	150	38,3
Luxembursko	0,8	2	6	20,0
Nemecko	248,5	11	60	16,7
Portugalsko	5,0	7	7	40,4
Rakúsko	21,9	6	32	43,2
Švédsko	26,0	6	106	33,9
USA	234,3	43	208	33,6
Veľká Británia	163,9	14	193	30,1

Zdroj: Bloomberg, ECB.

Tab. 22 Prehľad programov záchranného programu TARP k marcu 2016

Troubled Asset Relief Program (v miliardách US dolárov)	
Názov programu	Schválená hodnota programu
Capital Purchase Program - CPP	204,9
Targeted Investment Program - TIP	40
- Citigroup	20
- Bank of America	20
Asset Guarantee Program - AGP	5
Community Development Capital I. - CDCI	0,57
Credit Market Programs	19,09
- Public-Private Investment P.- PPIP	18,63
American International Group - AIG	67,84
Automotive Industry Financing Pr. - AIFP	79,69
Treasury Housing Programs	37,51
TARP celkom	454,6

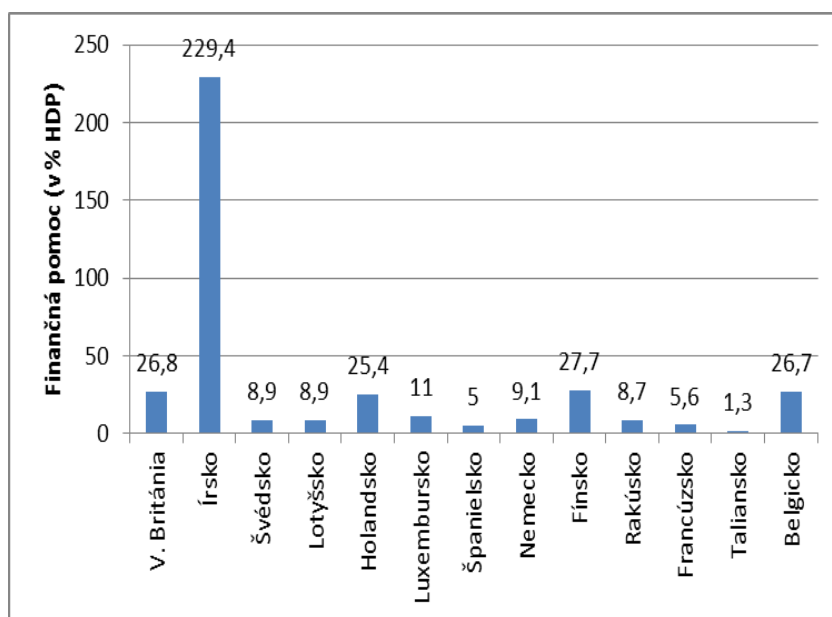
Zdroj: Ministerstvo financií USA, Monthly TARP Update. k 1.3.2016

Obr. 2 Celkové straty zaznamenané v bankovom sektore vyjadrené v % z HDP každej krajiny.

Zdroj: Eurostat, Európska komisia, Banka pre medzinárodné zúčtovanie (Faeh,2009)

Poznámka: Celkové straty vyjadrené ako % z HDP krajiny sa viažu k obdobiu: Q3 2008 – Q1 2009.

Obr. 3 Následné poskytnutie finančnej pomoci vyjadrené v % z HDP každej krajiny.

Zdroj: Eurostat, Európska komisia, Banka pre medzinárodné zúčtovanie (Faeh,2009)

Poznámka: Potvrdené vládne výdaje vyjadrené ako % HDP krajiny, sa pre všetky krajiny EÚ viažu k obdobiu 2008 - 2009.

Tab. 23 Náklady krajín EÚ na finančnú pomoc bankovým inštitúciám v jednotlivých rokoch v miliónoch eur

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
8828,2	17308,5	67129,6	9779,9	49087,9	28197,6	14083,8	17665,9	6327,2

Zdroj: Eurostat, 2017

Tab. 24 Prehľad výdajov írskej vlády vplývajúcich zo záchranných opatrení v mil. eur za obdobie 2008-2016

	Úrokové platby	Kapitálové injekcie	Závazky z garancií	Ostatné výdaje	Výdaje celkom
2008	110	-	-	-	110
2009	651	4000	0	0	4651
2010	1894	35393	0	0	37287
2011	2150	7114	0	172	9436
2012	2047	280	0	353	2681
2013	1864	0	0	506	2370
2014	1528	0	0	753	2281
2015	1211	2111	0	686	4008
2016	1050	0	0	682	1732

Zdroj: Eurostat, 2017

Tab. 25 Prehľad príjmov írskej vlády vplývajúcich zo záchranných opatrení v mil. eur za obdobie 2008-2016

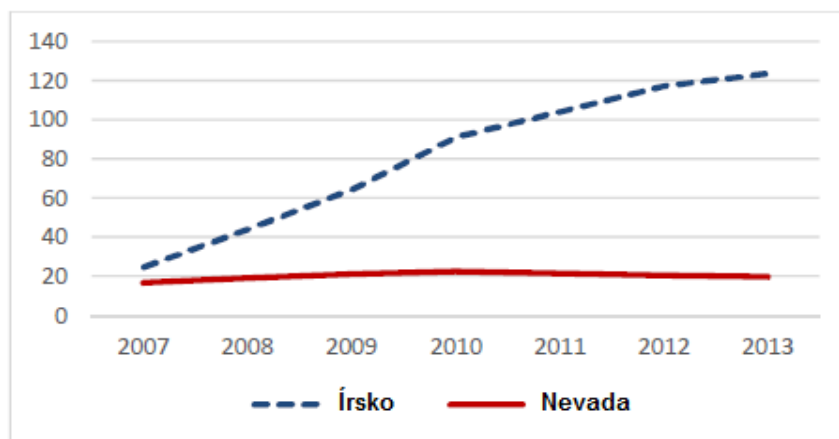
	Poplatky z garancií	Úrokové platby	Dividendové platby	Ostatné príjmy	Príjmy celkom
2008	110	-	-	-	110
2009	437	387	0	60	884
2010	1074	508	32	130	1744
2011	1215	1041	333	476	3065
2012	934	1539	502	61	3036
2013	420	1090	760	539	2809
2014	155	712	761	668	2295
2015	53	505	962	653	2174
2016	42	135	749	785	1711

Zdroj: Eurostat, 2017

Tab. 26 Základné údaje Nevady a Írska

	Nevada	Írsko
Obyvateľstvo (v mil., z roku 2011)	2,7	4,5
HDP (v mld. dolárov/eur; z roku 2011)	120	200
Zmena v HDP (2007 - 2010)	-5,3%	-17,6%
Miera nezamestnanosti (z roku 2011)	13,5%	14,4%

Zdroj: Eurostat, US Bureau of Economic Analysis a US Census Bureau.

Obr. 4 Štátny dlh Írska a Nevady vyjadrený v % HDP

Zdroj: Gros, Belke; 2015